

VIISI SUOMESSA VARTTUNUTTA, MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTA MIESTÄ -
KÄSITYKSIÄ SUKUPUOLTEN TASA-ARVOSTA NARRATIIVIEN VALOSSA

Maija Sallas
Turun yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Sosiaalityö
Pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check-järjestelmällä

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

SALLAS MAIJA: Viisi Suomessa varttunutta, maahanmuuttajataustaista miestä –
käsityksiä sukupuolten tasa-arvosta narratiivien valossa

Pro gradu –tutkielma, 78 s., 14 liites.

Sosiaalityö

Syyskuu 2021

Tutkin miten maahanmuuttajataustaiset toisen sukupolven miehet kuvasivat elämäntarinoissaan sukupuolten tasa-arvoa, miten tasa-arvo toteutui käytännössä näissä kertomuksissa ja millaisina miesten käsitykset tasa-arvosta näyttäytyivät, kun niitä tarkasteltiin kertojen narratiivisen identiteetin näkökulmasta.

Haastattelin viittä toiseen sukupolveen luokiteltavissa olevaa miestä, joiden molemmat vanhemmat olivat maahanmuuttajia. Vanhempien lähtömaat olivat Irak (kurdi), Kosovo (albaani), Somalia ja Vietnam. Pyysin miehiä kertomaan elämäntarinaansa ja sitä kertoessaan keskittymään erityisesti sukupuolten tasa-arvon teemaan ja siihen liittyviin elämäntapahtumiin. Pysin hankkimaan narratiiveja aineistooni tukemalla kertojia aktiivisina toimijoina (Hyvärinen ja Löyttyniemi 2009, 199.)

Elämäntarinakertomusten analyysissä sovelsin Amia Lieblichin (1998, 62-63) kuvailemaa narratiivisen analyysin tapaa elämäntarinan lukemisesta sisällöllis-holistisesta perspektiivistä (holistic-content perspective). Ajattelutapa perustuu Polkinghornen (1995) ajatuksiin holistisesta näkökulmasta narratiivien analyysissä. Analysoin temaattiset elämäntarinat kokonaisuutena ja muodostin jokaisesta uuden, alkuperäistä tekstiä tasa-arvon näkökulmasta analysoivan käsikirjoituksen (emplotted narrative).

Kaikki haastateltavat kertoivat lähtökohtaisesti suhtautuvansa myönteisesti sukupuolten tasa-arvoon. Kertomuksissa kuvastui erittäin voimakkaana pohjoismaisen hyvinvointivaltioregiimin vaikutus haastateltavien käsityksiin molempien puolisoiden työssäkäynnistä. Niissä painottui toive puolison työssäkäynnistä ja menestyksestä työssään. (Vrt.Huschek ym. 2011, 174-175.) Arvelen pohjoismaisen kahden elättäjän mallin tukevan voimakkaasti maahanmuuttajataustaisten henkilöiden integroitumista yhteiskuntaan ja sitä kautta myös sukupuolten tasa-arvoon.

Kertomuksista nousi esiin voimakkaana myös pyrkimys osallistuvaan isyyteen, mikä mielestäni on myös sukupuolten tasa-arvoa tukeva asia. Tasa-arvo toteutui kertomuksissa esimerkiksi kotitöiden jakamisen suhteen moninaisesti, mutta kuitenkin pääosin tasa-arvoisin pyrkimyksin. Kolmen islamilaistaustaisen kertojan tarinoista nousi esiin sinänsä varmasti hyvää tarkoittavia ajatuksia sisarten suojelemisesta, jotka kuitenkin aieman tutkimuksen valossa (Toprak 2010, 62-63) näyttäytyivät epätasa-arvoa luovina kaikuina häpeäkulttuurista. Kertojen transnationaalinen narratiivinen identiteetti vaikutti tukevan tasa-arvoisia käsityksiä.

Maahanmuuttotausta ja uskonnollinen tausta eivät vaikuta olevan määräävimpiä tekijöitä suhteessa toisen sukupolven käsityksiin tasa-arvosta.

Asiasanat: sukupuolten tasa-arvo, toinen sukupolvi, miessukupuoli, narratiivinen tutkimus, elämäntarina, narratiivinen identiteetti

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN TOISEN POLVEN ERITYISPIIRTEET	4
2.1	KÄSITYKSET SUKUPUOLTEN TASA-ARVOSTA JA AKKULTURAATIO	7
2.2	AIEMPI TUTKIMUS	13
3	TUTKIMUSASETELMA JA AINEISTO	21
3.1	AINEISTON HANKINTA	24
3.2	NARRATIIVINEN NÄKÖKULMA.....	26
4	ANALYYSI	31
5	POHDINTA	74
	LÄHTEET	79
	LIITTEET	89

1 JOHDANTO

Suomen väestörakenne on muuttunut peruuttamattomasti, toteaa Siirtolaisinstituutin johtaja Tuomas Martikainen Turun sanomien haastattelussa 18.12.2019. Hänen mukaansa on turha enää keskustella siitä, haluammeko maahanmuuttoa vai emme. Vuonna 2018 syntyneistä lapsista 14 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia. Melko pian merkittävä osa opiskelijoista ja työelämään siirtyvistä nuorista on toisen polven maahanmuuttaja-taustaisia henkilöitä.

Käsitykset sukupuolten tasa-arvosta ovat usein keskiössä tarkasteltaessa maahanmuuttoa ilmiönä ja sen länsimaihin mukanaan tuomaa yhteiskunnan monikulttuurisuutta (Röder & Mühlau 2014, 899). Susan Moller Okin (1999) perustelee laajalti kommentoidussa esseessään *Is multiculturalism bad for women?* sukupuolten tasa-arvon pohtimisen tärkeyttä sillä, että yksityisyyden piiriin kuuluvat, seksuaaliset ja elämän jatkumiseen tähtäävät funktiot ovat useimpien kulttuurien keskeisintä ydinaluetta. Arvot ja käytännöt, jotka liittyvät seksuaalisuuden ja sukupuolen toteuttamiseen käytännössä, ovat yhteiskunnan symbolisen systeemin perustavaa laatua olevaa sisältöä. Useimmissa yhteisöissä kulttuuriset käytännöt ovat Okinin mukaan historiallisesti tähdänneet ja tähtäävät yhä siihen, että miehet voivat kontrolloida naisia. (Mt., 7-24.)

Vuonna 2015 erityisesti turvapaikanhakijoita oli paljon ja suuri osa heistä oli nuoria miehiä (Maahanmuuton tunnusluvut 2015,18). Tiedotusvälineissä otettiin laajasti kantaa siihen, onko tulijoiden mahdollista sopeutua suomalaiseen kulttuuriin varsinkin sukupuolten tasa-arvon osalta. Tämä keskustelu innoitti minua kirjoittamaan kandidaatin tutkielmani kirjallisuuskatsauksena. Kävin läpi eurooppalaisia kvantitatiivisia tutkimuksia, joissa kartoitettiin maahanmuuttajien uudessa asuinpaikassa syntyneiden lasten ja hyvin nuorina vanhempiensa mukana tulleiden eli niin kutsutun toisen sukupolven käsityksiä sukupuolirooleista ja verrattiin niitä uusien kotimaiden kantaväestön käsityksiin.

Kävi ilmi, että arvoiltaan traditionaalisemmista maista tulevien ensimmäiseen sukupolveen kuuluvien naisten sukupuolirooliasenteet tasa-arvoistuivat usein jo pian uuteen maahan muuton jälkeen merkittävästi (Röder & Mühlau, 2014, 899, 918, 920, Scheible & Fleischmann, 2013, 383). Miesten asenteet muuttuivat voimakkaimmin vasta toisella sukupolvella (Röder & Mühlau 2014, s. 899). Havaittiin myös, että erityisesti isien traditionaaliset sukupuolirooliasenteet periytyivät pojille (Röder & Mühlau 2014, 909). Uudemmassa tutkimuksessa on havaittu myös merkittäviä eroja toisen sukupolven

miesten ja naisten akkulturaatioissa tasa-arvon suhteen. Naisten havaittiin yleisesti sulkevan pois islamin uskon länsimaisen tasa-arvon kannalta epätasa-arvoisia piirteitä, kun taas miehillä havaittiin taipumusta soveltaa uskonnosta kumpuavia käsityksiä yksilöllisesti. (van Klingereren & Spierings 2020, 3079.)

Päätin jatkaa saman aihepiirin parissa ja keskittyä tällä kertaa toisen sukupolven miehiin, heidän käsityksiinsä sukupuolten tasa-arvosta ja siihen miten he itse arvelevat näiden käsitysten syntyneen. Koska aiheesta on tehty eurooppalaista laadullista tutkimusta erittäin vähän, jatkan pro gradu - tutkielmassani kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin antaakseni tälle vähän tutkitulle ryhmälle myös tilaa kertoa itse omista kokemuksistaan ja näkemyksistään.

Ruotsalainen tutkija Mehrdad Darvishpour (2014, 9) tosin kehottaa välttämään erityisesti maahanmuuttajataustaisten miesten ”toiseuttamista” (andrafiera) ja välttämään kulttuurisidonnaisia lähtökohtia tasa-arvokäsityksiä kuvastavien sukupuolirooliasenteiden tutkimuksessa. ”Toiseuttamista” olen pohtinut myös oman tutkimukseni lähtökohtien suhteen, koska yksi kriteereistäni haastateltavien valinnalle oli se, että heidän vanhempansa tulevat maasta, jonka voidaan katsoa olevan sukupuolten aseman suhteen epätasa-arvoisempi kuin Suomi.

Valitsemani narratiivinen tutkimusnäkökulma pyrkii tuomaan vastapainoa mahdollisesti ”toiseuttavalle” aineiston rajaukselleni. Analysoin haastattelujen pohjalta kertojien tasa-arvokäsitysten muodostumista. Tarkastelen käsityksiä tasa-arvosta myös osana kertojien narratiivista identiteettiä. Tällainen näkökulma korostaa tasa-arvokäsitysten hajanaisuutta ja muuttuvuutta. Narratiivisessa ajattelutavassa kertomus nähdään ensisijaisena tapana tulkita itseä ja muodostaa persoonaa tai yhteisöä koskevaa identiteettiä (Kaunismaa & Laitinen 1998, 168). Identiteettiä ajatellaan asiana, jota on mahdollisuus kokeilla, muokata ja kehittää. Kertomusta itsestä työstetään eri elämänvaiheissa tekemällä valintoja (Ziehe, 1991, 27.) Ajatellaan, että tarinoiden avulla ihminen muokkaa identiteettensä läpi elämänsä.

Norjassa toisen maahanmuuttajataustaisen sukupolven nuorison käsityksiä tasa-arvosta tutkinut Annick Prieur (2002) toteaa, että aihetta tutkittaessa pitää ottaa huomioon myös yhteiskunnissa tapahtuva modernisaatiokehitys. Hänen tutkimuksensa mukaan toisen sukupolven maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät vain yhdistelleet vanhempiensa ideoita norjalaisiin käsityksiin. Heidän käsityksiinsä ja identiteetteihinsä vaikutti voi-

makkaasti modernisaatio, kuten esimerkiksi se, että uskonnon merkitys on heikkene-
mässä maailmassamme. (Mt., 72-73.) Sama modernisaatiokehitys on saattanut vaikuttaa
jo ensimmäisen polven liikkeellelähtöön alkuperämaistaan.

Erityisesti toisen polven maahanmuuttajataustaiset miehet saattavat elää suhteessa su-
kupuolten välisen tasa-arvon tavoitteluun ristiriitaisten odotusten ja ennakkoluulojen
keskellä. Tutkimukseni avulla pyrin antamaan heille itselleen puheenvuoron siitä, mitä
he ajattelevat tasa-arvosta ja minkä kaiken he ajattelevat vaikuttaneen heidän käsityk-
siinsä siitä. Tavoitteeni ei ole löytää objektiivista totuutta tutkimastani ilmiöstä, vaan
voittaa moniulotteista ymmärrystä tutkittavieni tilanteesta ja siitä, kuinka heidän käsi-
tyksensä sukupuolten tasa-arvosta ovat muodostuneet.

2 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN TOISEN POLVEN ERITYISPIIRTEET

Tuomas Martikainen (2008) määrittelee maahanmuuttajan henkilöksi, joka on syntynyt ulkomailla ja jonka äidinkieli on muu kuin asuinmaan kieli tai kielet. Toisen sukupolven määrittely on sekavampaa. Tutkijoiden taustoista ja teoreettisista lähtökohdista riippuen heitä on kutsuttu maahanmuuttajiksi, maahanmuuttajataustaisiksi tai toiseksi sukupolveksi (Haikkola, 2012, 25).

Amerikkalainen Ruben Rumbault (2004) on ollut kiinnostunut erityisesti muuttoajan vaikutuksesta maahanmuuttajan sopeutumiseen uuteen yhteiskuntaan. Muuttoikä vaikuttaa keskeisesti siihen, millainen yhteiskunnallinen asema maahanmuuttajalla tulee uudessa yhteiskunnassa olemaan. Se vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin, työuraan ja ennen kaikkea kielitaitoon. Tätä tutkielmaa varten haastatellut miehet edustavat Rumbaultin sukupolvimääritelmän kahta nuorimpina uuteen maahan muuttanutta sukupolvea. Kolme haastatelluista edustaa Rumbaultin määritelmän sukupolvea 1,75, 0-5 -vuotiaana maahanmuuttaneita, jotka hänen mukaansa ovat monin tavoin verrannollisia asuinmaassaan syntyneisiin. Kaksi haastatelluista edustaa sukupolvea 1,5, 6-12 vuotiaana tulleita, jotka Rumbaultin mukaan menestyvät myös yleensä uudessa maassaan hyvin. (Mt. 2004, 1167.)

Toisen sukupolven määrittely perustuu Rumbaultilla lähinnä siihen, että sen sukupolven edustajat ovat käyneet koko koulunsa siinä maassa, johon heidän vanhempansa ovat muuttaneet (mt. 1167). Tällä perusteella voitaneen tätä tutkielmaa varten haastelluista henkilöistä neljä luokitella toiseen sukupolveen ja yksi ensimmäiseen sukupolveen.

Yleisimmin toisella sukupolvella viitataan maahanmuuttajien uudessa asuinmaassa syntyneisiin lapsiin sekä hyvin nuorina maahan muuttaneisiin. Sukupolvinäkökulmaa maahanmuuttoon on myös kritisoitu mm. siksi, että yhä useammin ihmiset asuvat useissa eri maissa elämänsä aikana. Maailmankuvat ja ihmisten välinen yhteydenpito ovat muuttuneet yhä ylijärjaisemmiksi. Sukupolvinäkökulma saattaa myös korostaa liikaa etnisyyden ja kulttuurisen perinnön merkitystä. Sen vuoksi maahanmuuttajien elämäntilanteita kehoitetaan suhteellistamaan sopiviin valtaväestön verrokkiryhmiin. (Martikainen & Haikkola 2010, 15-16.)

Hyvin nuorina Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajataustaisten henkilöiden määrästä Suomessa on vaikea tilastojen perusteella saada käsitystä. Vuonna 2012 tilastokeskuk-

sen tilastoihin lisättiin muuttuja syntyperä, mutta tämä muuttuja luokittelee nimensä mukaisesti vain Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset toisen polven henkilöt ja hyvin nuorina Suomeen muuttaneet henkilöt jäävät luokittelun ulkopuolelle.

Maahanmuuttajataustainen toinen sukupolvi on tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen. Siihen kuuluvilla on yleensä riittävän kielitaitonsa ja koulutuksensa puolesta mahdollisuus saavuttaa samat edellytykset kuin kantaväestöllä. Toisen sukupolven tilanne on kuitenkin paljon vaihtelevampi kuin kantaväestöllä ja heidän identiteettinsä muotoutumiseen vaikuttavat myös monet erilaiset tekijät. (Martikainen & Haikkola 2010, 9.)

On ajateltu, että toisen polven maahanmuuttajuutta luonnehtii kulttuurinen tai identiteettiin liittyvä konflikti. Sen arvellaan johtuvan siitä, että sukupolvien välinen etäisyys kulttuurierojen vuoksi on isompi kuin kantaväestöllä. Konfliktia voitaneen verrata tilanteeseen, jossa kasvattajina toimivat isovanhemmat omien vanhempien sijasta. (Prieur 2002, 58.)

Toiseen sukupolveen syntyneistä lapsista voi paremman kielitaitonsa vuoksi tulla ”vanhempia vanhemmilleen”. Vanhemmat ja etenkin isät voivat menettää auktoriteettiaan lasten silmissä. (Darvishpour 2014, 19; Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 100; Pels & Haan 2007, 81.) Vanhempien osallisuus esimerkiksi lapsen koulunkäynnin tai terveydenhuollon järjestelyissä voi jäädä puutteelliseksi.

Vanhemmat voivat kärsiä posttraumaattisista oireista. Muutto uuteen maahan esimerkiksi sodan keskeltä voi olla sinänsä traumatisoiva ja itsetuntoa koetteleva kokemus ja johtaa siihen, etteivät vanhemmat ole emotionaalisesti läsnä. Vanhempien suuret menetykset ja uhraukset voivat tuottaa myös tilanteen, jossa he voivat alkaa luoda ylimitoitettuja odotuksia lastensa menestyksestä uudessa maassa. (Saraneva 2010, 214-215.) Toisen polven maahanmuuttajia haastatellut Prieur (2002, 59) kertoo kummastelleensa sitä, kuinka niin monet kuvailivat keski-ikäisten vanhempiensa terveydentilaa huonoksi. Useimmat haastateltavien vanhemmista olivat jääneet ennenaikaisesti eläkkeelle ja haastateltavat kuvailivat heitä uupuneiksi. Prieur kuvaa kertomuksia vanhempien uhrauksista, joiden vuoksi haastateltavat kokivat olevansa velkaa vanhemmilleen.

Toisen sukupolven koulumenestys ei Suomessa ole tähän mennessä eronnut merkittävästi kantaväestöstä. Todennäköisyys, että toiseen sukupolveen kuuluvat etenevät opinnoissaan korkea-asteelle on pienempi. Tämän ei kuitenkaan katsota johtuvan suoraan maahanmuuttotaustasta, vaan esimerkiksi siitä, että vanhemmat ovat useimmiten mata-

lammin koulutettuja, huonommassa sosioekonomisessa asemassa ja omaavat heikommat sosiaaliset verkostot. (Myllyniemi 2014, 14, 19.) Toisen sukupolven nuoret pärjäävät kuitenkin taustatekijöihinsä nähden hyvin ja valitsevat esimerkiksi lukion useammin kuin vastaavasta sosioekonomisesta taustasta tulevat muut nuoret (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 98).

Lotta Haikkola kuvaa väitöskirjassaan Monipaikkainen nuoruus, toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit ”maahanmuuttajaa” kategoriaksi, jonka kanssa toinen sukupolvi joutuu kamppailemaan. Haikkolan mukaan ”maahanmuuttaja” on kategoria, joka arkipuheessa on kadottanut lähes kokonaan demografisen, ihmisen taustaan viittaavan ulottuvuutensa ja muuttunut erilaisten, usein negatiivisten merkitysten läpäisemäksi termiksi. (Haikkola 2012, 26.)

Vanhempien lähtömaa on toiselle sukupolvelle usein uusi ja tuntematon, jonne pitää matkustaa ja tutustua kotipesästä käsin (Haikkola 2012, 31). Toisen sukupolven identiteettejä on luonnehdittu hybrideiksi¹. Tässä tarkastelukulmassa identiteetti, etnisuus ja kansallinen kuuluminen ovat asioita, joiden ehdoista neuvotellaan jatkuvasti eritaustaisten nuorten suhteissa ja kulttuureissa. Jatkuva muuttoliike eri maista johtaa siihen, että esimerkiksi asuinalueet ovat entistä heterogeenisempiä sekä etnisesti että asukkaiden luokkataustoihin nähden. Näkökulma haastaa yksinkertaistavan ajattelun siitä, että toisen sukupolvi muodostaisi identiteettinsä yhdistelemällä piirteitä vanhempiensa lähtömaan ja asuinmaansa kulttuurista. Identiteetteihin vaikuttavat nk. arjen monikulttuurisuus ja transnationaalisuus. Toisella sukupolvella on myös usein tiiviitä kontakteja esimerkiksi sukulaisiin, jotka asuvat jossakin kolmannessa maassa ja yhteydenpito ja kohtaamiset heidän kanssaan vaikuttavat myös toisen sukupolven ymmärrykseen itsestään ja sitä kautta mielipiteisiin ja käsityksiin eri asioista. (Haikkola 2012, 39-47.)

Toisen sukupolven identiteettikonfliktit voivat ilmetä esimerkiksi ironiana ja absurdiuden kokemuksina. Marko Juntunen ja Ville Laakkonen kuvaavat etnografisen tutkimuksensa kenttäpäiväkirjaan tallentunutta tilannetta, jossa maahanmuuttajataustainen nuori kysyi tutkijoilta: ”Mitä te tutkitte? Että mikä meissä mamuissa on vikana vai?”

¹Eri kulttuurien väliin asettuva, jatkuvassa muutoksen tilassa oleva, poikkikansallinen ja ylitrajainen identiteetti. Käsite on peräisin Homi K. Bhabhalta (Bhabha, 1994, 4, 38).

Tutkijat kuvaavat sitä, kuinka maahanmuuttajataustaiset nuoret jakavat lähiössä yhteisen polun päiväkodeista peruskouluihin. Sama polku kuitenkin eriyttää heitä monin tavoin kantasuomalaisista nuorista. Erotteluja luovia tekijöitä ovat esimerkiksi opiskelu Suomen kielen ja islaminopetuksen ryhmissä sekä se, että maahanmuuttajataustaiset nuoret määrittävät ”kohteiksi” monikulttuurisuuden ympärille rakennetuilla teemavii-koilla ja suvaitsevaisuuspäivillä. Tutkijat havaitsivat kuitenkin, että nuoret käänsivät maahanmuuttajataustaan liittyvät asiat, joita hallitseva diskurssi usein pitää huolenai-heina, epäkohtina, uhkina tai heikkouksina, ylpeyden aiheiksi ja käänsivät etnis - rodul-liset sekä erityisesti muslimeihin ja pakolaisiin liitetyt stereotypiat yhteiskunnallisen kommentaarin aineksiksi. (Juntunen & Laakkonen 2019, 73,77.) Ilmiössä on Juntusen (2016, 76-77) mukaan kyse siitä, että erilaisuus ja kasvaminen oudossa ja vieraassa ympäristössä on tuottanut nuorille voimakkaan keskinäisen solidaarisuuden tunteen.

2.1 KÄSITYKSET SUKUPUOLTEN TASA-ARVOSTA JA AKKULTURAATIO

Maahanmuuttajia tutkineet Pippa Norris ja Ronald F. Inglehart (2012, 247) ovat sitä mieltä, että sukupuoliroolit ja erityisesti naisen asema yhteiskunnassa ovat suurimpia erottavia tekijöitä nk. länsimaiden ja muun maailman välillä. Sukupuolten tasa-arvo on monista eri tekijöistä koostuvaa ja siten vaikeasti määriteltävissä oleva asia. Tämän vuoksi tätä elämänaluetta käsittelevässä tutkimuksessa keskitytäänkin usein sukupuoli-rooliasenteisiin, joiden tasa-arvoisuutta pidetään tärkeimpänä indikaattorina yhteiskun-nan tai yhteisön tasa-arvoisuudesta (Lomazzi, Israel & Crespi 2018, 1).

Tässä tutkielmassa lähestyn kuitenkin aihetta tasa-arvon käsitteen kautta, enkä esimer-kiksi sukupuoliroolin käsitteen kautta. Sukupuolirooleja tutkittaessa tarkastellaan useimmiten sitä, kuinka naiset ja miehet tosiasiallisesti toimivat, vaikkapa kotitöihin osallistumisessa. Sukupuolirooliasenteet kuvastavat asenteita suhteessa naisten ja mies-ten tasa-arvoon, tasa-arvoisiin suhteisiin perheessä ja mahdollisuuksiin koulutuksen ja työelämän kannalta. Arkikielessä mielipiteitä muodostetaan kuitenkin varmaan useam-min sukupuolten tasa-arvokysymyksistä kuin sukupuolirooliasenteista.

Hanna Ylöstalo (2012) kirjoittaa sukupuolten tasa-arvon ja sukupuolen määrittelyä työ-paikkojen tasa-arvotyössä käsittelevän väitöskirjansa johdannossa, että tasa-arvo saa eri yhteyksissä eri merkityksiä, mutta tästä huolimatta kaikki ”tietävät”, mitä tasa-arvolla

tarkoitetaan. Tasa-arvon käsitteestä vallitsee hänen mielestään näennäinen itsestänselvyys. (Mt., 13.)

Juuri käsitteen näennäisen itsestänselvyyden vuoksi ajattelen, että se on hedelmällinen lähtökohta hahmottaa sitä, kuinka haastateltavani sijoittavat itsensä suhteessa siihen. Arvelen, että heistä jokaisella tulee olemaan jokin käsitys siitä. Ylöstalo (2012) kirjoittaa myös, että Suomessa sukupuolten tasa-arvosta on tullut keskeinen yhteiskunnallinen termi. Siitä puhutaan työelämän, koulutuksen ja politiikan yhteydessä ja yhteydestä riippuen se saa erilaisia sisältöjä. Määrittelyt eivät ainoastaan kerro siitä, millaisia sukupuolten ja sukupuolten suhteiden ajatellaan olevan, vaan ne myös tuottavat sukupuolta ja sukupuolten suhteita. Esimerkiksi melko usein tasa-arvon edistymistä tarkastellaan sitä kautta, kuinka hyvin naiset ovat onnistuneet saavuttamaan miesten yhteiskunnallisia asemia. Tällöin naisille saavutettavaksi normiksi määrittyvät miehet ja miehisuus. (Mt, 14.)

Raija Julkunen (2010, 15) kutsuu suomalaisen tasa-arvoajattelun erityiseksi paradoksiksi sitä, että korostetaan jo saavutettua tasa-arvoa ja samaan aikaan tasa-arvo on kuitenkin vaivaannuttava puheenaihe. Ylöstalo (2012, 15) kirjoittaa, että tasa-arvoa ympäröi itsestänselvyyden ja kielletyn ilmapiiri. Edeltävistä kommentteista voitaneen päätellä, että käsitys sukupuolten tasa-arvosta ja siitä mihin sen suhteen pyritään, ovat Suomesakin jatkuvassa murroksen tilassa.

Suomessa ja koko Euroopan Unionissa on kuitenkin yhteiskunnallisesti sitouduttu pyrkimykseen sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Suomessa säädettiin vuonna 1986 laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Sen vuonna 2014 uudistettu ensimmäinen pykälä kuvaa lain tarkoitusta seuraavasti: ”Tämän lain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä”.

Tässä tutkielmassa sukupuolten tasa-arvo ymmärretään länsimaisesta näkökulmasta eri sukupuolille yhtäläisenä tasa-arvona lain edessä ja mahdollisuuksien tasa-arvona yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja perheessä. Sukupuoli-identiteetti (gender) käsitellään klassisella tavalla sosiaalisesti konstruktioksi. Siinä sukupuoli-identiteettejä tarkastellaan yleensä sosiaalisesti rakentuneina. Tällöin puhutaan sosiaalisesta sukupuolesta. Tästä sosiaalisesti rakentuneesta järjestelmästä ja siihen liittyvistä sukupuolittuneista

valtasuhteista käytetään nimitystä sukupuolijärjestelmä. Se määrittelee eri sukupuolille sopivat ja yleisesti hyväksytyt toimintatavat. (Berry ym. 2006, 19–20.) Kuten jo aiemmin totesin, tasa-arvon toteutumista tarkastellaan myös tutkimalla sukupuolirooleja ja sukupuoliroolikäsityksiä.

Useat maahanmuuttajat tulevat maista, joissa tasa-arvokäsitykset ja monet muutkin kulttuuriset asiat ovat toisenlaisia kuin siinä maassa, johon muutetaan. Prosessia, jossa tavat, uskomukset ja arvot alkavat muuttua maahanmuuton seurauksena, nimitetään akkulturaatioksi. Kahta kysymystä pidetään olennaisina akkulturaatiostrategioita kuvattaessa; missä määrin maahanmuuttaja haluaa säilyttää kulttuuriset ominaispiirteensä ja onko hän halukas solmimaan sosiaalisia suhteita valtakulttuurin edustajien kanssa. (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2007, 22.) Akkulturaation klassisessa määritelmässä huomioidaan myös vastapuoli. Akkulturaatiota kuvataan ilmiönä, jossa erilaisten kulttuuristen ryhmien jatkuva ja välitön kontakti muuttaa toisen tai kummankin ryhmän alkupeleistä kulttuurimallia. (Alitolppa-Niitamo 2010, 45; Redfield ym. 1936, 149.)

Akkulturaatioon liittyviä käsitteitä ovat integraatio, assimilaatio, segregatio, marginalisaatio ja kotoutuminen. Akkulturaatio on psykologinen käsite. Integraatio kuvaa prosessia, jossa maahanmuuttaja asettuu uuteen elinympäristöönsä ja tulee siitä osalliseksi sosiaalisesti, taloudellisesti ja poliittisesti. Mikäli integroitumista tarkastellaan sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, olennaisia lienevät esimerkiksi kysymykset osallistumisesta työelämään, kotitöiden jaosta ja vallasta perheessä. Suomessa puhutaan myös kotoutumisesta, millä tarkoitetaan maahanmuuttajan osallistumista uuteen yhteiskuntaan sekä samanaikaista oman kulttuurin ja kielen säilyttämistä. Kotoutuminen on mielenkiintoinen käsite, koska siihen sisältyy ajatus maahanmuuttajataustaisen henkilön hybridistä identiteetistä, minkä ajatellaan olevan toiselle maahanmuuttajataustaiselle sukupuolvelle tyypillinen piirre (Oksanen 2010, 252). Assimilaatio kuvaa sulautumista, segregatio eristäytymistä ja marginalisaatio syrjäytymistä valtakulttuurista. (Martikainen & Tiilikainen, 2007,17.)

Tutkimuskirjallisuudessa akkulturaation tapaa on luokiteltu erilaisiin profiileihin, kuten integraatioprofiiliin, jossa henkilö etsii tapaa akkulturoitua sovittaen aineksia molemmista kulttuureista toisiinsa, omaksuu molempien kielten taidon ja identifioituu molempiin kulttuureihin. Etninen profiili taas kuvaa henkilöä, joka ensi sijassa on orientoitunut omaan etniseen kulttuuriryhmäänsä ja jolla on rajoittuneesti yhteyksiä asuinmaan kult-

tuuriin ja yhteiskuntaan. Tästä astetta jyrkempää profiilia nimitetään kansalliseksi (national) profiiliksi, jossa henkilön pyrkimys assimiloitua ympäröivään yhteiskuntaan on hyvin vähäistä. Diffuusi profiili ja tapa akkulturoitua on henkilöllä, joka on vailla selkeää orientaatiota ja joka on usein marginalisoitunut ja ymmällään. Tähän ryhmään kuuluvilla ihmisillä on usein vakavia sosiaalisia ongelmia. (Berry, Phinney, Sam & Vedder 2006, 323-324.)

Toisen sukupolven pojat sijoittuivat usein diffuusiin strategiaan. Sille on ominaista epävarmuus omasta identiteetistä. Diffuusista akkulturaatiostrategiaa toteuttavat henkilöt ovat usein kokeneet syrjintää ja heidän asuinmaan kielitaitonsa on huono. Diffuusin akkulturaatiostrategian arveltiin syntyneen pojilla siksi, että akkulturaation lähtökohtana oli ollut sulautuminen eli assimilaatio. Pyrkimykset sulautua ympäröivään yhteiskuntaan olivat kuitenkin kariutuneet ennakkoluulojen ja syrjinnän vuoksi. (Phinney, Berry, Vedder & Liebkind, 2006, 112–114.) Sosiaaliset ja ekonomiset tekijät vaikuttivat diffuusin akkulturaatiostrategian omaksumiseen pojilla enemmän kuin tytöillä (Berry ym. 2006, 325).

Diffuusin akkulturaatiostrategian kuvaus muistuttaa Bourhisin, Moisen, Perraultin & Sénécalin (1997) kehittämää interaktiivisen akkulturaation mallia. Malli painottaa vuorovaikutusta akkulturaatiossa. Mikäli maahanmuuttaja kokee asuinmaassaan vihamielisyyttä ja uhkaa, hän voi eristäytyä ja ryhtyä voimistamaan etnistä identiteettiään omanarvontunteen lähteenä. Maahanmuuttajan eristäytyneisyys taas voi aiheuttaa vihamielisiä reaktioita kantaväestössä. (Bourhis ym. 1997, 384.)

Diffuusin akkulturaatiostrategian kariutuva pyrkimys sulautua ympäröivään yhteiskuntaan tuo mieleen myös Raewyn Connellin (2005) teorian protestoivasta maskuliinisuudesta (protestive masculinity), jonka hän selittää pohjautuvan lapsuuden voimattomuuden kokemuksiin. Protestoivaa maskuliinisuutta edustaa nuori mies, joka vaatii valtaa sieltä, missä sitä ei hänelle ole. Siinä henkilön kuvataan työstävän uudelleen hegemonisen maskuliinisuuden teemoja köyhyyden kontekstissa tilanteessa, jossa hänellä ei juuri ole mahdollisuuksia päästä käsiksi kulttuurisiin tai taloudellisiin resursseihin.

Saksalainen tutkija Ahmet Toprak (2010) kirjoittaa ylikorostuneesta maskuliinisuudesta (saks. ausgeprägte Männlichkeit), jossa yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen ja osattomuuden kokemukset ovat yhteydessä siihen, että maahanmuuttajataustaisten nuorten miesten sukupuolirooliasenteet muuttuvat traditionaalisemmiksi. Artikkelissaan mie-

heyttä koskevista käsityksistä ja niiden merkityksestä vankien kanssa tehtävälle sosiaalityölle Toprak kuvaa toisen ja jopa kolmannen sukupolven miehiä, joita hänen mukaansa luonnehtivat seuraavat piirteet. He ovat keskeyttäneet koulun tai ammatillisen koulutuksen. Heitä ei arvosteta omassa etnisessä ryhmässä. He haluavat vaimon, joka on neitsyt. He kokevat voimakasta tarvetta puolustaa sisariaan. Kaverit ovat heille tärkeitä, kuten myös kunnian käsite. (Mt., 76, 79-81.)

Naisten ja miesten integroitumisen tavassa on suuria eroja. Naisilla on usein miehiä parempi asuinmaan kielitaito, osallisuus yhteiskunnassa ja kyky samaan aikaan säilyttää omaa kulttuuria. (Phinney ym. 2006, 112–114.) Yasemin Karakasoglu (2003, 35-36) mukaan naiset pyrkivät ja haluavat miehiä aktiivisemmin muuttaa traditionaalisia sukupuoli-identiteettejä. Naiset ovat myös selvästi vähemmän kiinnostuneita muuttamaan takaisin alkuperämaahansa ja tukevat lapsiaan voimakkaammin integroitumisessa asuinmaahan kuin miehet. Tämä ilmiö on havaittavissa myös Suomen somalitaustaisella väestöllä. Monet miehet toivovat paluuta Somaliaan, mutta naiset ja lapset haluavat pysyä Suomessa. (Mubarak ym., 112.)

Akkulturaatio on hyvin kompleksinen prosessi. Sen toteutumiseen vaikuttavat hyvin monet tekijät, kuten esimerkiksi maahanmuuton syy, se, onko maahanmuutto pysyvää vai väliaikaista, pakon sanelemaa vai vapaaehtoista (Güngör & Bornstein, 2008, 538). Vastaanottajamaan asenneilmastolla on vaikutusta. Ueissa Euroopan maissa, kuten esimerkiksi Suomessa, asuvat turkkilaistaustaiset nuoret kuvailivat syrjinnän vaikuttavan kaikkein negatiivisimmin heidän omaan hyvinvointiinsa ja sosiokulttuuriseen sopeutumiseensa. (Vedder ym., 2006, 127.)

Voi olla, että vaikka maahanmuuttajataustaiset henkilöt eivät itse olisikaan kokeneet syrjintää, he ovat kuitenkin tietoisia omaan ryhmäänsä kohdistuvista negatiivisista mielipiteistä ja toimista. Tämä taas voi vaikuttaa akkulturaatiostrategian muuttumisen ja tätä kautta etnisen akkulturaatioprofiilin voimistumiseen. Ryhmät tai ryhmien jäsenet, jotka kokevat itsensä vähemmän hyväksytyiksi yhteiskunnassa kokevat myös enemmän heihin kohdistuvaa vihamielisyyttä ja syrjintää, mikä taas voi aiheuttaa henkistä pahoinvointia ja eristäytymistä muusta yhteiskunnasta. (Güngör & Bornstein 2006, 538.) Syrjintä siis uusintaa itseään tuottamalla sen uhrille psyykkistä pahoinvointia, eristäytymistä yhteiskunnasta ja tämän vuoksi taas uusia syrjinnän kokemuksia.

Sitä, kuinka akkulturaatio ilmenee (outcomes) kuvataan usein psykologisen hyvinvoinnin määrällä ja sillä, kuinka sosiokulttuurinen adaptaatio on onnistunut. Psykologista hyvinvointia määrittäviä tekijöitä ovat subjektiivinen hyvinvointi, itsetunto ja hyvä mielenlenterveys (psychological health). Sosiokulttuurista sopeutumista kuvataan esimerkiksi sosiaalisten taitojen ja kulttuurin tuntemuksen määrällä sekä kielitaidolla. Kulttuurinen sopeutuminen voi olla myös erilaista yleisellä ja yksityisellä tasolla. (Güngör & Bornstein 2008, 538-539.)

Akkulturaatiotutkimuksessa yleisesti mitattavia asioita ovat kulttuurinen identiteetti, asuinmaan kielen taito ja käyttö, sosiaaliset kontaktit, syrjinnän kohteeksi joutuminen ja perhesuhteissa ilmenevä arvomaailma. Tätä viimeistä, usein tasa-arvokäsityksiin liittyvää osa-aluetta on tutkittu kaikkein vähiten. (Berry ym. 2006, 81.)

Toisen sukupolven tasa-arvokäsityksiä tarkasteltaessa on otettava huomioon jo aiemmin mainittu hybridi identiteetti. Myös tasa-arvokäsitysten ja sukupuolirooliaasenteiden muodostamisen suhteen ajatellaan, että niitä muodostetaan useista lähteistä yhdistelmällä ja sillä tavalla voidaan muodostaa kokonaan uusia tapoja lähestyä näitä asioita.

Turkkilais- ja puolalaistaustaisen toisen sukupolven akkulturaatiota Ruotsissa sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta tutkineet Fran Goldscheider, Calvin Goldscheider ja Eva M. Bernhardt (2011) määrittelevät sukupuolten tasa-arvon seuraavasti. Naisilla ja miehillä tulisi olla samat mahdollisuudet, oikeudet ja vastuut kaikilla merkittäville elämäntilanteilla, mikä merkitsee taloudellisen riippumattomuuden saavuttamisen mahdollisuutta kouluttautumisen, työllistymisen ja urakehityksen avulla. Molemmilla tulisi olla oikeus kotiin ja lapsiin ja näistä koituvan vastuun jakamiseen sekä työn ja vanhemmuuden toteuttamiseen samanaikaisesti. (Mt., 70-71.)

Johanna Kantola (2007) kritisoi pohjoismaista, naisystävälliseksi nimitettyä hyvinvointivaltiota siitä, että siinä sukupuolten välinen tasa-arvo tarkoittaa ”ennen kaikkea tasa-arvoa valkoiselle työssäkävälle heteroseksuaaliselle äidille”. Vaikka ei täysin allekirjoittaisikaan Kantolan väitettä, on silti varmastikin mahdollista eläytyä siihen mahdollisuuteen, kuinka vieraina ja toiseuden leimaamina saattavat näyttäytyä esimerkiksi juuri miehet, joiden juuret ovat tasa-arvokulttuuriltaan eriarvoisemmissa kulttuureissa kuin suomalainen kulttuuri. (Mt., 53.)

Tämän vuoksi ollaankin yleisesti sitä mieltä, että erityisesti maahanmuuttajataustaisten miesten maskuliinisuutta tulisi tarkastella intersektionaalisesta perspektiivistä, jossa ei

keskitytä vain sukupuolijärjestelmään ja kulttuurisiin erityispiirteisiin, vaan kiinnitetään huomiota myös muihin, tärkeisiin tekijöihin, kuten luokkaan, ikään, seksuaaliseen suuntautumiseen, syrjintään ja maahanmuuton jälkeen perheissä usein tapahtuviin valtasiirtymiin pari- ja sukupolvisuhteissa (Darvishpour 2014, 10).

Intersektionaalisuuden käsitettä käytti ensimmäisenä amerikkalainen Kimberlé Crenshaw. Tutkiessaan mustien naisten kokemuksia sorrosta hän havaitsi, että heidän kokemansa sorto oli aina enemmän kuin ”vain” valkoisten naisten tai mustien miesten kokema sorto. (Crenshaw 1991, 1244; Karkulehto, Saresma, Harjunen & Kantola, 17.) Käsite on vakiintunut feministisessä ja sukupuolen tutkimuksessa. Se viittaa siihen, kuinka sekä itse luodut että ulkopuoliset määritelmät ja tekijät vaikuttavat ihmisen elämässä samanaikaisesti, mutta eri tavoin, eri konteksteissa. Ajatellaan, että sukupuolen tutkimuksessa tulisi ottaa huomioon aina myös etninen tausta, sukupuolinen suuntautuminen, ihonväri, uskonto, kansalaisuus, luokka, sosioekonominen asema, ikä ja fyysinen toimintakyky. Intersektionaalinen tutkimusote auttaa hahmottamaan moninkertaista syrjintää. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19.)

Postkolonialistisiksi feministeiksi itseään kutsuvat tutkijat kokevat, että sukupuolten tasa-arvon ideaali Pohjoismaissa luo erotteluja sen suhteen, kenet hyväksytään kansakuntaan kuuluvaksi. Tämä johtaa heidän mukaansa maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kategorisoivaan ja alistavaan kohteluun tutkimusasetelmissa ja -käytännöissä (Mulinari ym. 2009, 5.)

Suvi Keskinen (2012, 298) kokee, että naisten vahvuuden korostaminen on ominaista suomalaiselle tasa-arvokäsitykselle. Suomessa on tavoiteltu verrattain pitkään sukupuolten tasa-arvoa. Naiset ovat saaneet esimerkiksi äänioikeuden melko varhain. Voidaan ehkä todeta, että tasa-arvo on tärkeä suomalaisuuden tärkeä narratiivi, oli sitä sitten saavutettu tai ei. Keskinen arvelee, että tämä sinänsä arvokas historiallinen perintö voi tuottaa eriarvoistavia erotteluja rodun ja etnisyyden perusteella.

2.2 AIEMPI TUTKIMUS

Aivan suoraan aiheeseeni liittyvää laadullisesta tutkimusta löytyi hyvin vähän. Vaikuttaa siltä, että toista sukupolvea on tutkittu huomattavasti vähemmän kuin ensimmäistä. Suoraan aiheeseeni liittyvää kotimaista tutkimusta ei löytynyt. Seuraavassa esittelen

lyhyesti kolmen löytämäni tutkimuksen toisen sukupolven miesten tasa-arvokäsityksiin liittyviä havaintoja.

Perheitä, maahanmuuttoa ja sukupolvia laadullisin menetelmin väitöskirjassaan tutkinut Marja Peltola (2014) toteaa, ettei ollut yllättävää, että haastatteluissa sukupuolten tasa-arvosta puhuivat enimmäkseen naiset ja tytöt. Hänen mukaansa haastateltavat näkivät merkittäviä eroja alkuperämaansa ja Suomen välillä tavoissa ymmärtää sukupuolten rooleja, liikkumavapautta ja odotuksia eri sukupuolille sopivasta toiminnasta. Pääasias-
sa naisten asema koettiin Suomessa vapaammaksi ja tasa-arvoisemmaksi suhteessa perheeseen ja työelämään kuin alkuperämaassa. Suomalaisen tasa-arvoideaalin toteutumista myös epäiltiin. (Mt.,191-192.) Koettiin, ettei ”traditionaalisenä” pidetty sukupuolten erottaminen ja sen mukainen työnjako sukupuolten välillä välttämättä merkinnyt epätasa-arvoa ja naisten alistamista. Sukupuolten väliset suhteet vaikuttivat muokkautuvan tilannekohtaisesti esimerkiksi työmarkkina-aseman kautta. (Mt., s.195.) Nuoret kokivat entisen kotimaansa epätasa-arvoisiksi mieltämänsä sukupuolten väliset suhteet myös vanhanaikaisiksi ja halusivat ottaa etäisyyttä niihin. Sukupuolten tasa-arvo nähtiin nyky-yhteiskunnan vaatimusten mukaisena ja edellytyksenä toimivalle perhe-elämälle. (Mt., 204-206.)

Peltolan (2014) tutkimuksessa nuoremmat toisen sukupolven edustajat saattoivat olla myös konservatiivisempia mielipiteiltään kuin ensimmäiset sukupolven edustajat. Peltola kertoo esimerkin yksinhuoltajaäidistä, joka oli sopinut tyttärensä kanssa lyhyempien hameiden käytöstä kuin yleensä somaliyhteisössä. Perheen vanhin poika esitti tytöille paljon tiukempia vaatimuksia pukeutumisen suhteen kuin äiti. (Mt., 207-208.) Havainto saattaa liittyä edellisessä kappaleessa kuvattuun toisen sukupolven nuorten miesten maskuliinisuuden ylikorostamiseen, johon kuuluvat kunnian käsitteen korostaminen ja sisarten suojeleminen (Toprak 2010, 79-81).

Ruotsissa toisen sukupolven naisten ja miesten näkökulmia työhön, sukupuoleen ja perhejärjestelyihin laadullisin menetelmin tutkineet Aslan, Wikström, Ahmadi & Sjöberg (2020) havaitsivat, että naiset kokivat työelämään osallistumisen emansipatorisena ja itsenäistymisenä puolison vaikutusvallasta, kun taas miehet kokivat sen lähinnä perheen elättämiseen tähtäävänä toimintana. (Mt.,1) Naiset kokivat työn ja perheen yhdistämisen ristiriitaisena, miehet eivät. Miehet kokivat ympäröivän yhteiskunnan vaikuttavan eten-

kin isyyden ideaaleihin siinä mielessä, että he toivoivat olevansa osallistuvia isiä (involved fatherhood). Haastateltavat suhtautuivat positiivisesti tasa-arvon ideaaliin ja olivat sitä mieltä, että Ruotsissa vietetty lapsuus antoi siihen paremmat mahdollisuudet kuin heidän vanhemmillaan oli ollut. Osa koki välttävänsä tietoisesti isiensä epätasa-arvoisina pitämiään malleja esimerkiksi kotitöiden jaossa. Molemmat sukupolvet kokivat tietoisesti etsivänsä tasa-arvoisia malleja perhe-elämään. (Mt.,7-12.)

Toisen sukupolven nuorten sosiaalisen sukupuolen muodostumista (gender constructions) laadullisin menetelmin Norjassa tutkinut Annick Prieur (2002) kuvaa tutkimuksessaan nuorten velvollisuudentuntoa vanhempia kohtaan. Nuoret kokivat vanhempiensa tehneen uhrauksia heitä varten ja tästä syystä suostuivat esimerkiksi aikaisempiin kotiintuloaikoihin kuin kantaväestön nuorilla ja vanhempien suurempaan vaikutusvaltaan esimerkiksi avioitumisiän ja puolisoiden valitsemisen suhteen. (Mt.,58-64.) Prieur kuvaa korkeamman koulutuksen yhdistyvän nuorilla miehillä positiivisempaan suhtautumiseen sukupuolten tasa-arvoon. Nämä nuoret miehet kannustivat myös sisariaan opiskelemaan, urheilemaan ja lykkäämään avioitumista myöhemmäksi. Toisaalta samat nuoret miehet vaativat sisariaan elämään siveellisesti ja korostivat sisarten seksuaalimoraalin tärkeyttä koko perheen maineelle. Useat pojat korostivat haastatteluisia sitä, että tytöt eivät ole alistettuja, mutta heitä suojellaan maailman vaaroilta ja vaikeuksilta. (Mt., 69.)

Huomiota kiinnittää, että Prieurin tuloksissa esiintyy samantapainen havainto kuin edellä esitellyssä Marja Peltolan tutkimuksessa nuorten miesten pyrkimyksestä suojella perheen kunniaa sisarten käyttäytymistä kontrolloimalla. Tutkimuksessa oli mukana myös sosiaalisessa marginaalissa eläviä nuoria miehiä, joilla oli rikos- ja jengitaustaa. He esittivät erityisen patriarkaalisiksi ja mieskeskeisiksi luokiteltavissa olevia käsityksiä naisista, vastustivat sukupuolten tasa-arvoa ja vastustivat naisten työssäkäyntiä. Epätasa-arvoa korostaviin käsityksiin yhdistyi ystäviä kohtaan tunnetun kunnian, kunnioituksen ja lojaalisuuden korostaminen sekä korostetun voimakas käsitys tarpeesta puolustaa ystäviä ja läheisiä naisia mahdollisia uhkia vastaan. (Mt., 69-70.)

Prieur (2002) kuvaa, että nuoret eivät seuranneet vanhempiensa ideaaleja tai omaksuneet norjalaisia arvoja suoraan, vaan loivat kokonaan uusia identiteettejä, jotka eivät olleet tulkittavissa esimerkiksi modernisaation ja sitä kautta uskonnon vaikutuksen vä-

henemisen tulokseksi. Esimerkiksi nuoret, hyvin koulutetut islamilaiset naiset tekivät eroa uskonnon ja sen noudattamisen traditioiden välillä ja käyttivät islamin uskoa perusteluna naisten ja miesten tasa-arvolle ja naisten oikeudelle päättää omista asioistaan, kuten avioliitosta. Tai nuori mies saattoi hyväksyä järjestetyn avioliiton mutta vaati, että tulevan vaimon piti olla hyvin koulutettu ja töissä käyvä nainen. (Mt.,72-73.)

Prieur (2002) väittää, että toisen sukupolven etnisen taustan painottamisessa tutkimuksessa sorrutaan helposti yksinkertaistuksiin. Hän perustelee haastateltaviensa kirjavaa taustaa alkuperämaiden suhteen sillä, että tällainen tutkimusasetelma palvelee impliittisenä rohkaisuna etsiä selityksiä haastateltavien sosiaalisesta taustasta ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden asemasta asuinmaassa yleensä. (Mt., s. 55.)

Prieurin tavoin uusien identiteettien syntyä kuvaavat myös huivin käytön merkityksiä ensimmäisen ja toisen polven musliminaisilla tutkineet amerikkalaiset Rhys H. Williams ja Gira Vashi (2007). He havaitsivat, että erittäin monet toisen polven naiset käyttävät huivia. Osin tämä perustui tarpeeseen erottautua sekä siihen, että naiset kokivat ympäristön painostavan heitä siihen. Huivin käyttö liittyi tutkijoiden mukaan isompaan identiteettiprojektiin. Huivi mahdollisti sekä osallistumisen moderniin amerikkalaiseen maailmaan että traditionaaliseen uskonnolliseen yhteisöön kuulumisen. Huivin käyttäminen loi monille toisen polven naisille kulttuurista tilaa kehittyä itsenäisiksi toimijoiksi modernissa yhteiskunnassa. (Williams & Vashi 2007, 270, 284-285.) Williamsin ja Vashin tutkimus osoittaa, kuinka länsimaisesta näkökulmasta mahdollisesti alistavaksi koettu käytäntö voi toisella sukupolvella merkitä jotakin aivan muuta.

Seuraavissa kappaleissa kerron toisen polven tasa-arvokäsityksiä kartoittavista eurooppalaisista kvantitatiivisista tutkimuksista. Aiheesta on myös amerikkalaista tutkimusta, mutta mielestäni se on vaikeasti sovellettavissa suomalaisiin olosuhteisiin. Eurooppalaiset valtiot, toisin kuin Yhdysvallat, ovat yhä enenevästään maahanmuutosta huolimatta kansallisvaltioita, eivätkä esimerkiksi etnisyyden ja rodun käsitteet ole samalla tavalla tärkeitä kuin amerikkalaisille. Erityisesti Pohjoismaissa yleinen molempien puolisoitten työssäkäynti asettaa myös omat vaatimuksensa akkulturaatioprosessille.

Useimmissa tutkimuksissa on tutkittu tasa-arvokäsityksiä kartoittamalla sukupuolirooli- asenteiden tasa-arvoisuutta. Yleisesti voitaneen todeta, että sukupuolirooliasenteiden tasa-arvoisuutta tukevia tekijöitä seuraavissa kappaleissa kuvattavien tutkimusten perus-

teella olivat naissukupuoli (Röder & Mühlau 2014, Idema & Phalet 2007), hyvä asuinmaan kielitaito (Diehl ym. 2009), koulutus (Idema & Phalet 2007, Arends-Tóht & van de Vijver 2007) ja vanhempien liberaalit sukupuolirooliasenteet (Idema & Phalet 2007). Negatiivisesti vaikuttivat erityisesti miehillä koettu syrjintä (Idema & Phalet 2007) ja isien epätasa-arvoiset asenteet (Idema & Phalet 2007). Molemmilla sukupuolilla huono asuinmaan kielitaito, vähäinen koulutuksen määrä sekä korkea uskonnollisuuden määrä (Arends-Tóht & van de Vijver 2007, Becher & El Menouar 2014, Scheible & Fleischmann 2013) vaikuttivat negatiivisesti käsityksiin sukupuolten tasa-arvosta.

Uskonnon yhteydestä tasa-arvokäsityksiin

Maahanmuuton vaikutusta uskonnon ja tasa-arvokäsitysten toisiinsa linkittymiseen tutkineet Marijen van Klingeren ja Niels Spierings (2020) ottavat melko vastikään ilmestyneen tutkimuksensa alkutiivistelmässä esiin eurooppalaisten oikeistoradikaalien huolen Islamin uskonnon vaikutuksesta Euroopan kulttuuriin. Tutkijat toteavat, että heidän tutkimuksensa tavoite on ymmärtää uskonnon roolia maahanmuuton kompleksisessä prosessissa. (Mt., 3079.) He viittaavat Antje Röderin (2014) tutkimukseen, jossa Röder löysi uuden näkökulman uskonnon merkitykseen akkulturaatioprosessissa tutkiessaan maahanmuuttajien uskonnollisuuden ja tasa-arvokäsityksien yhteyttä. Röder kuvaa sitä englanninkielisellä termillä ”decoupling” (irtikytkentä). Röder havaitsi, että uskonto ei enää vaikuttanut tai vaikutti vähemmän negatiivisesti länsimaissa asuneiden toisen polven maahanmuuttajanaisten tasa-arvokäsityksiin. (Mt., 2615.)

Klingeren ja Spierings (2020) havaitsivat, että miehet ja naiset erosivat toisistaan siinä, kuinka uskonnollisuus vaikutti tasa-arvokäsityksiin. Naisilla tapahtui Röderin (2014) kuvaama irtiotto (decoupling) uskonnon ja tasa-arvokäsitysten yhteydestä. Miehillä Klingeren ja Spierings havaitsivat merkkejä siitä, kuinka akkulturaation ja irtioton prosessit johtivat yksilölliseen uskonnollisuuteen. (Mt., 3079.)

Useat tutkijat, kuten Becher & El Menouar (2014), Diehl, Koenig & Ruckdeschel (2009), Scheible & Fleischmann (2013) sekä edellä mainittu Röder (2014) mainitsevat kaikki tutkimustensa johdannoissa, että heidän lähtökohtansa oli ottaa selvää, vaikeuttaako Islamin usko integroitumista sukupuoliroolien suhteen. Becherin & El Menouarin (2014) tutkimus on tilaustutkimus, jonka tilaaja oli Deutschen Islam Konferenz (DIK), joka on valtakunnallinen foorumi Saksan muslimien ja Saksan valtion väliselle yhteis-

työlle. Haluttiin selvittää, kuinka paljon muslimiväestö tarvitsee tukea sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. (Becher & El Menouar 2014, 14.) Tutkimuksen julkaisi kuitenkin Saksan valtion maahanmuuton tutkimuskeskus (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF) Forschungszentrum Migration, Integration und Asyl (FZ). Vaikuttaa siltä, että Euroopan maissa, joissa on toisen, kolmannen ja ehkä jopa neljännenkin polven Islamin uskoa tunnustavaa maahanmuuttajataustaista väestöä, on ollut tarvetta selvittää uskonnon vaikutusta akkulturaatioprosessiin. Becherin ja El Menouarin (2014) ja Diehlin ym. (2009) tutkimuksissa oli mukana verrokina myös saksalaista kantaväestöä.

Tutkimusten mukaan voimakas uskonnollisuus ei vaikuta vähenevän akkulturaatioprosessissa (Becher & El Menouar 2014, 76; Röder 2014, 2630). Voimakas uskonnollisuus vaikutti negatiivisesti myös toisen sukupolven ja kantaväestön asenteisiin tasa-arvoa kohtaan (Becher & El Menouar 2014, 76; Scheible & Fleischmann 2013, 383).

Sukupuolen ja vanhempien liberaalien asenteiden yhteydestä tasa-arvokäsityksiin

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden sukupuolirooliasenteiden ja sukupuoliroolien tasa-arvoisuudessa on havaittu suuria eroja sukupuolten välillä. Röderin & Mühlaun (2014) tutkimuksessa havaittiin, että naisten sukupuolirooliasenteet muuttuivat enemmän jo ensimmäisellä sukupolvella, kun taas miehillä muutos oli voimakkaampi vasta toisella sukupolvella. Tutkijat esittivät syiksi eritahtiseen akkulturaatioon tasa-arvoa koskevien käsitysten suhteen kiinnostukseen ja valtaan perustuvia syitä. Naisille suurempi tasa-arvo tuo lisää mahdollisuuksia ja voimaantumista. Miehet taas menettävät valtaa ja statusta. Tämä eritahtinen kehitys voi aiheuttaa ongelmia avioliitoissa ja jopa perheväkivaltaa naisia kohtaan. (Mt, 919–921; Bhanot & Senn 2006, 25.) Myös sillä, osallistuivatko naiset työelämään vai ei oli Röderin & Mühlaun (2014, 909) mukaan voimakas vaikutus molempien sukupuolien käsityksiin tasa-arvoisuudesta. Työssäkävillä naisilla oli tasa-arvoisemmat käsitykset, samoin kuin miehillä, joiden vaimo kävi töissä.

Ideman & Phaletin (2007) tutkimuksessa toisen sukupolven nuoret miehet olivat selkeästi arvoiltaan sukupuoliroolien suhteen konservatiivisempia kuin nuoret naiset (ks. myös Röder & Mühlaun 2014, 909). Tutkijat haastattelivat äiti-tytär- ja isä-poika-pareja tutkiakseen arvojen periytymistä ja muuttumista sukupolvien välillä. Isä-poikadyadeissa havaittiin konservatiivisten sukupuolirooliarvojen periytyvän voimakkaasti sukupolvelta toiselle. Erityisesti isien voimakas uskonnollisuus ja siihen liittyvät tradi-

tionaaliset arvot siirtyivät voimakkaasti pojille. Myös äitien arvot periytyivät tyttärille. Mitä tasa-arvoisemmin äiti suhtautui sukupuolirooleihin, sen tasa-arvoisemmat asenteet olivat myös tyttäreillä. Tyttäret olivat kuitenkin toisin kuin pojat kautta linjan tasa-arvoisempia asenteiltaan kuin vanhempansa. Erityisesti äitien koulutustaso vaikutti tyttärien asenteisiin, mitä korkeampi koulutustaso, sitä tasa-arvoisemmat olivat asenteet sekä äideillä että tyttärillä.

Idema & Phalet (2007) ovat sitä mieltä, että tyttärien voimakkaampi tasa-arvoistuminen aiheuttaa kuilun toisen sukupolven sukupuolten välille. Eron sukupuolten välillä vaikutti tutkijoiden mukaan se, että tyttöjen arvoihin tuntui vaikuttavan eniten arvojen siirtyminen äideiltä tyttärille. Poikien arvoihin taas vaikuttivat liittyvän koettu syrjintä ja uskonnollisten arvojen normatiivinen seuraaminen. Tutkijat tulkitsivat tuloksiaan niin, että äiti toimii välittömänä kulttuuristen arvojen välittäjänä ja isä edustaa etäisempää, uskonnollista ja normatiivista auktoriteettia. (Mt., 72, 90, 95, 99–100.)

Antje Röder & Peter Mühlau (2014) havaitsivat, että toisen sukupolven naisilla oli tasa-arvoisemmat käsitykset kuin miehillä. Naisten työssäkäynti lisäsi käsitysten tasa-arvoisuutta. Naispuolisen puolison osallistuminen työelämäänsä lisäsi miesten käsitysten tasa-arvoisuutta. (Mt., 909.)

Diehl ym. (2009, 290) havaitsivat, että naissukupuoli ja hyvä koulutustaso yhdistyivät kaikilla tutkittavilla ryhmillä eli turkkilaistaustaisella ensimmäisellä ja toisella sukupolvella ja kantasaksalaisilla tasa-arvoisempiin sukupuolirooliasenteisiin. Erityisesti tämä tuli esiin toisella sukupolvella ja kantasaksalaisilla.

Asuinmaan kielitaidon ja koulutuksen määrän yhteydestä tasa-arvokäsityksiin

Asuinmaan kielitaito on yhteydessä koulutustasoon ja ylipäätään mahdollisuuteen kouluttautua. Kielitaito ja koulutustaso ovat myös voimakkaasti yhteydessä tasa-arvoisempiin sukupuolirooliasenteisiin. Tätä selitetään sillä, että hyvä kielitaito mahdollistaa enemmän ja syvällisempiä kontakteja kantaväestöön ja nämä kontaktit taas edesauttavat kantaväestön arvojen omaksumista. (Idema & Phalet 2007, 94, 99.)

Ahrens-Tóht & van de Vijver (2007) pitivät koulutustasoa tärkeimpänä taustamuuttujana maahanmuuttajataustaisen toisen sukupolven sukupuolirooliasenteita tutkittaessa. He korostavat opettajien ja muiden oppilaiden tärkeää tehtävää koulussa ”akkulturaation agentteina”. (Mt., 820-822.)

Arends-Tóht & van de Vijver (2007) tutkivat sukupuolirooliasenteiden lisäksi myös perhevelvollisuuksien jakamiskäytäntöjä. He havaitsivat, että erot toisen sukupolven ja hollantilaisen kantaväestön välillä olivat suuremmat asenteissa kuin siinä, kuinka tasa-arvo perhevelvollisuuksien jakamiskäytännöissä toteutui. Sukupuolirooliasenteet olivat enemmän yhteydessä taustamuuttujiin, ennen kaikkea koulutuksen määrään, kuin jakamiskäytännöt. (Mt., 820–821.)

Koetun syrjinnän yhteydestä tasa-arvokäsityksiin

Idema & Phaletin (2007) tutkimuksessa turkkilaistaustaiset pojat ilmoittivat kärsineensä syrjinnästä enemmän kuin tytöt. Mitä enemmän pojat olivat kärsineet kiusaamisesta, sitä traditionaalisempia olivat heidän sukupuolirooliasenteensa. Selitysmalliksi poikien konservatiivisille sukupuoliroolikäsityksille tutkijat esittivät sitä, että pojat saattoivat kokea olonsa kaksinkertaisesti uhatuksi. He olivat uhattuja sekä etnisenä vähemmistöryhmänä että asuinmaansa arvojen vuoksi, jotka eivät tunnustaneet miesten ylempää asemaa yhteiskunnassa toisin kuin Turkin traditionaaliset, hierarkkiset perhemallit. (Mt., s. 92, 95, 100.)

Syrjintä voi tuottaa eristäytymistä. Maahanmuuttajataustaisen henkilön eristäytyneisyyttä voidaan kuvata ilmaisulla etninen etäisyys. Idema & Phalet (2007) mittasivat etnistä etäisyyttä esimerkiksi kysymällä olisiko haastateltava valmis menemään naimisiin kantaväestöön kuuluvan kanssa tai antamaan asuinmaansa kielen nimiä lapsilleen. Vastoin hypoteesiaan siitä, että korkeampi etninen etäisyys olisi yhteydessä traditionaalisempiin sukupuolirooliasenteisiin, Idema & Phalet (2007, 99–100) eivät löytäneet yhteyttä edellä mainittujen tekijöiden välillä.

Pohjoismaisen hyvinvointivaltioregiimin yhteydestä tasa-arvokäsityksiin

Huschek, de Valk ja Liefbroer (2011) vertasivat turkkilaistaustaisen toisen sukupolven sukupuoliroolien toteutumista käytännössä (gender-role behavior) kuudessa eurooppalaisessa maassa. He havaitsivat, että tasa-arvoisimmat käytösmallit löytyivät Ruotsista ja epätasa-arvoisimmat Saksasta. Tutkijat arvelevat, että pohjoismainen molempien puolisoitten työntekoon kannustava malli tukee tasa-arvoisempaa työnjakoa perheessä myös toisella sukupolvella. (Huschek ym. 2011, 174-175.)

3 TUTKIMUSASETELMA JA AINEISTO

Toteutin tutkimukseni laadullisena tutkimuksena narratiivisin menetelmin. Tutkimukseni aineisto koostui viidestä toisen polven maahanmuuttajataustaisen miehen elämäntarinahaastattelusta. Laadullista tutkimusta tasa-arvokäsityksistä on tehty todella vähän. Erityisesti miehiin keskittyvää tutkimusta en löytänyt lainkaan.

Tutkimuskirjallisuuden perusteella maahanmuuttajataustaiset naiset integroituvat uuteen asuinmaahansa merkittävästi sukupuolirooliasenteiden tasa-arvoisuuden suhteen jo ensimmäisen sukupolven aikana, kun taas miesten asenteet muuttuvat enemmän sukupolvien välillä (Röder & Mühlau 2014, 919-920). Miesten suhteen eri tutkimusten tulokset tasa-arvokäsitysten suhteen vaikuttavat osin myös epävarmoilta ja ristiriitaisilta. Klingeren ja Spierings (2020) havaitsivat esimerkiksi toisen polven naisilla irtaantumisen (decoupling) islamin uskon tradionaalisista sukupuoliroolikäsityksistä. Miehillä muutos ei ollut ollenkaan niin selvä kuin naisilla. Tutkijat kertoivat voivansa varauksella havaita tendenssiä yksilöllistymiseen uskonnon ja tasa-arvokäsitysten muodostumisessa. (Mt. 3079.)

Keskittymällä vain miesten tasa-arvokäsityksiin toivoin voivani valottaa omalta osaltani esimerkiksi juuri edellä mainittua yksilöllistymiskehitystä. Aiemmat tutkimukset ovat olleet myös lähinnä ison mittakaavan kvantitatiivisia tutkimuksia, joissa tasa-arvokäsityksiä ja niiden toteutumista käytännössä on tutkittu vastaamalla väitteisiin. Tietoa ei ole esimerkiksi siitä, minkä asioiden toisen sukupolven miehet itse arvelevat vaikuttavan heidän käsityksiinsä tasa-arvosta.

Vaikka toista sukupolvea pidetäänkin akkulturaation mittarina, tutkimusta ylipäätään on yhä vähän. Toinen sukupolvi vaikuttaa olevan myös paljon vähemmän esillä tiedonvälityksessä kuin ensimmäinen sukupolvi. Toivon saavani tutkittavien omaa ääntä kuuluviin valitsemillani narratiivisen tutkimuksen metodeilla.

Lopulta päädyin valitsemaan kolme toisiinsa liittyvää kysymystä, joiden arvelen antavan kattavasti tietoa haastateltujen näkemyksistä tasa-arvon suhteen.

Tutkimuskysymykseni olivat:

- Miten tutkimukseen osallistuneet toisen polven miehet elämäntarinoissaan kuvaavat sukupuolten tasa-arvoa?
- Miten sukupuolten tasa-arvo toteutuu käytännössä miesten kertomuksissa elämänsä vaiheista?
- Minkälaisina miesten käsitykset sukupuolten tasa-arvosta näyttäytyvät, kun niitä tarkastellaan kertojien narratiivisen identiteetin näkökulmasta?

Lähtötilanteessa kriteerit haastateltavien valinnalle olivat seuraavat:

- Miessukupuoli ja täysi-ikäisyys
- Haastateltavan molemmat vanhemmat maahanmuuttajia ja heidän lähtömaansa luokiteltavissa YK:n gender inequality-index-luokittelulla sukupuolten tasa-arvon suhteen epätasa-arvoisemmaksi kuin Suomi
- Haastateltava joko syntynyt Suomessa tai muuttanut Suomeen vanhempiensa mukana ennen kouluikää

Kuten jo edellä kerroin, halusin keskittyä juuri toisen sukupolven miehiin, koska aiempien tutkimusten perusteella tietoa heidän akkulturaatiostaan sukupuolten tasa-arvon suhteen on vähän ja se on osin ristiriitaista. Yritin myös löytää haastateltavien vanhempien alkuperämaiden suhteen eritaustaisia henkilöitä. Arvelin, että se auttaisi minua keskittymään analyysissä akkulturaatioprosessiin tasa-arvokäsitysten suhteen siten, ettei vanhempien alkuperämaa liikaa korostuisi. (Vrt. Prieur 2002, 55.)

Röder ja Mühlau (2014) olivat tutkimuksessaan havainneet, että mikäli toisen sukupolven edustajan toinen vanhempi kuului kantaväestöön, olivat hänen asenteensa tasa-arvon suhteen keskimäärin vielä tasa-arvoisempia kuin kantaväestöllä. Tutkijat selittivät tulosta sillä, että tämän ryhmän vanhemmilla oli mahdollisesti jo erittäin tasa-arvoiset asenteet, koska olivat ryhtyneet liittoon eri etnistä ryhmää edustavan kanssa. (Mt., 919–920.) Koska toivoin voivani tarkastella mahdollista tasa-arvokäsitysten muutosta ja peilata sitä henkilön narratiiviseen identiteettiin, rajasin haastateltavien taustaa niin, että heidän molempien vanhempiensa tuli olla maahanmuuttajia. Samasta syystä valitsin

kriteeriksi myös sen, että haastateltavien vanhempien lähtömaat ovat luokiteltavissa sukupuolten tasa-arvon suhteen epätasa-arvoisemmiksi kuin Suomi.

Kolmas kriteeri eli se, että haastateltava on joko syntynyt Suomessa tai muuttanut Suomeen vanhempiensa mukana on ehkä yleisimmäksi luokiteltava toiseen sukupolveen kuulumisen kriteeri. Esimerkiksi yksin lapsena uuteen maahan nuorina muuttaneet eivät varsinaisesti ole luokiteltavissa toiseen sukupolveen, koska heillä ei ole tilaisuutta varttua toisesta kulttuurista peräisin olevien vanhempiensa kanssa.

Haastateltavien löytäminen osoittautui kuitenkin erittäin haastavaksi ja jouduin joustamaan muuttamisiästä yhden haastateltavan osalta. Haastateltavista neljä ovat muuttaneet Suomeen ennen kouluikää. Yksi on muuttanut Suomeen kymmenvuotiaana ja aloittanut jo koulun vanhempiensa kotimaassa. Myös hän on kuitenkin Rumbaultin (2004, 1167) jaottelun mukaan luokiteltavissa toisen polven maahanmuuttajaksi.

Gender inequality-indexin käyttö osoittautui myös vaikeaksi, koska kaikkien haastateltavien vanhemmat olivat tulleet Suomeen pakolaisina. Useimpien lähtömaiden tilanne on yhä sekava. Lähtömaat ovat Irak (Kurdistan), Kosovo (Albaani), Somalia ja Vietnam. Irakin Kurdistan on Suomen YK-liiton Globalis-sivuston mukaan rajoitetusti autonominen alue Pohjois-Irakissa. Kosovo on julistanut itsensä itsenäiseksi, mutta naapurivaltio Serbia ei ole vielä tunnustanut sitä. Somalia on julistautunut liittovaltioksi 2012, mutta maan tilanne itsenäiseksi julistautunutta Somalimaata lukuun ottamatta on Suomen ulkoministeriön matkustustiedotteen mukaan vaarallinen ja osassa alueita soditaan.

YK:n Gender Inequality Index-luokittelussa sukupuolten tasa-arvoa mitataan seuraavien muuttujien avulla; äitiyskuolleisuus, teini-ikäisten synnytykset, sukupuolten jakauma parlamentissa, yli 25-vuotiaiden toisen asteen koulutukseen osallistuneiden määrä ja työelämään osallistuneiden yli 15-vuotiaiden määrä. Vuoden 2019 Gender Inequality Index luokitteli Suomen korkeimpaan Very high human development (erittäin korkea kehitys). Vietnam kuului luokkaan High human development (korkea kehitys), Irak luokkaan Medium human development (keskinkertainen kehitys). Somalia kuului luokkaan Other countries or territories (muut maat tai alueet). Somalialta puuttui tilastointi koulutuksen osalta. Muut muuttajat olivat luokiteltavissa luokkaan Low human development (alhainen kehitys). Kosovon osalta tilastoja ei ollut.

Kaikki perheet olivat muuttaneet Suomeen yli kaksikymmentä vuotta sitten ja lähteneet hajoavista, sotaa käyvistä maista. Vanhempien tasa-arvoon kohdistuvien asenteiden luokittelu Gender Inequality Index- raportin avulla osoittautui lopulta mahdottomaksi tehtäväksi. Joka tapauksessa haastateltavien vanhemmat tulivat erilaisesta kulttuurista kuin Suomen valtaosin kristinuskoon pohjautuva kulttuuri esimerkiksi uskonnon osalta. Neljä haastateltavaa oli muslimia ja yksi buddhalainen.

3.1 AINEISTON HANKINTA

Aluksi etsin haastateltavia lumipallomenetelmällä, levittämällä sanaa opiskelutoverien, ystävien ja tuttavien kautta. Osa tuttavista levitti tietoa mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen myös sosiaalisessa mediassa. Kaksi haastateltavaa löytyikin tällä menetelmällä. Valitettavasti toinen ei sitten halunnutkaan lopulliseen haastatteluun enkä koskaan saanut tietää syytä kontaktin katkaisemiseen.

Sitten siirryin tavoittelemaan haastateltavia maahanmuuttajayhdistysten ja oppilaitosten kautta sekä sähköpostitse että puhelimitse. Yksi haastateltavista löytyi maahanmuuttajayhdistyksen kautta.

Kun en edellä mainituilla metodeilla onnistunut löytämään tarpeeksi haastateltavia, kiersin ostoskeskuksia ja kyselin esimerkiksi maahanmuuttajien omistamista liikkeistä, vaikka se tuntuikin itsestäni epämiellyttävältä etniseltä profiloinnilta. Lopulta, kun usean kuukaudenkaan jälkeen en ollut löytänyt riittävästi haastateltavia, mieheni ja naapurini tarttuivat toimeen ja löysivät tällä metodilla vielä kolme haastateltavaa.

Kaiken kaikkiaan haastateltavien metsästykseni kesti lähes puoli vuotta. Olin koko ajan epävarma siitä, että voinko jatkaa aloittamallani polulla vai täytyykö tutkimuksen aihe vaihtaa toiseksi.

Vaikutti siltä, että toisen polvi ilmiönä on Suomessa niin nuori, että sen erityislaatua on vaikea ymmärtää. Miehillä tuntui olevan myös epäluuloja ylipäättään tutkimukseen osallistumisen suhteen. Naisia olisi ollut helppo löytää. Toisin kuin olisi voinut kuvitella, kyse ei ilmeisesti ollut niinkään aiheesta, koska torjuva asenne ilmeni jo ennen, kun olin ehtinyt edes esitellä aihetta.

Marko Juntusen ja Ville Laakkosen (2019) musliminuorten ironiaa käsittelevän artikkelin nimi on ”Mitä te tutkutte? Että mikä meissä mamuissa on vikana?”. Nimi on suora

lainaus erään haastateltavan kommentista pyyntöön saada haastatella häntä. Ehkä maahanmuuttoa ja erityisesti miehiä koskeva tutkimus on ollut kovin ongelmakeskeistä, mikä voisi selittää haluttomuutta osallistua tutkimushaastatteluihin.

Toisaalta haastateltavien löytämisen vaikeus saattoi kuvastaa myös sitä, että toisen polven maahanmuuttajataustaiset miehet ovat pääsääntöisesti integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan niin hyvin, että he ovat työssäkäyviä, ruuhkavuosiaan eläviä miehiä, joiden on vaikea löytää aikaa haastateltavana olemiseen. Näin jälkikäteen ajatellen ymmärrän myös, että aluksi esittelin aihetta ja itseäni aivan liian monimutkaisesti. Arvelin, että olisi haastateltavien oikeus tietää etukäteen, mihin he ovat ryhtymässä.

Sähköpostitse levittämäni hankkeen esittely (ks. Liite 1) oli aivan liian monimutkainen ja luultavasti osin senkin takia se jäi vaille huomiota. Maahanmuuttajataustaisuuden kriteerit, haastattelun narratiivisuuden kuvaaminen ja sukupuolten tasa-arvoteman kuvaaminen tuottivat yksinkertaisesti liikaa informaatiota yhden sivun hanke-esittelyyn, jossa etsin haastateltavia. Lopulta yksinkertaistin kuvausta (ks. Liite 2) ja korostin lähinnä maahanmuuttajataustaisuuden kriteerien kuvausta. Sopiessamme haastattelusta puhelimesta kolme viidestä haastateltavasta oli lopulta myös sitä mieltä, etteivät he halunneet tietää aihetta etukäteen.

Tein haastattelut 27.9.-19.12.2019 välisenä aikana. Haastatteluiden pituudet vaihtelivat jonkin verran. Kestot olivat 1h, 39min, 1h, 17min, 1h, 12min, 1h, 05min ja 56min. Lyhimmistä haastattelusta jäi sellainen olo, että se jäi hieman kesken. Haastateltava ei ollut ymmärtänyt etukäteen, kuinka paljon aikaa tarvitaan ja hänellä oli pakollinen meno. Muiden osalta aika tuntui riittävältä. Haastattelun yhteydessä pyysin haastateltavia täyttämään myös Suostumus haastattelun käyttämiseen tutkimusaineistona-lomakkeen (ks. Liite 3) sekä Tietoja haastattelun pohjaksi-lomakkeen (ks. Liite 4).

Litteroin haastattelut itse. Litteroin kaiken puhutun. Yritin litteroida sanatarkasti ja jäljitellä välimerkkien avulla haastateltavien puheen rytmiä. Merkitsin litterointiin erityisen pitkät tauot, mutta en muuta nonverbaalia viestintää, kuten naurahduksia tai huokauksia.

Haastattelupaikat olivat vaihtelevia. Tein haastatteluja haastateltavan työhuoneessa ennen työn alkua, kahden haastateltavan kodissa, kirjaston tutkijan huoneessa, maahanmuuttajayhdistyksen luokassa. Minusta oli kiinnostavaa, että kaikki paikat liittyivät jotenkin haastateltavien elämään.

3.2 NARRATIIVINEN NÄKÖKULMA

Narratiivinen näkökulma yhdistetään tieteen teoriassa konstruktivismiin ja postmodernismiin. Narratiivisessa tarkastelunäkökulmassa ajatellaan, että ihmiset rakentavat tietonsa ja identiteettinsä kertomusten perusteella. Tieto maailmasta ja ihmisten käsitykset itsestään ymmärretään alati kehkeytyviksi ja muotoaan muuttaviksi kertomuksiksi. Ajatus kaikille yhteisestä todellisuudesta hylätään ja ajatellaan, että todellisuudet konstruoidut ihmismielissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tieto ymmärretään kertomusten kudelmana, joka saa koko ajan uutta materiaalia koko ajan uusiutuvasta kulttuurisesta tarinavarannosta ja liittyy siihen takaisin. (Heikkinen 2010, 146.)

Kertomukset ja tarinat ovat ihmiselle luonteenomainen tapa jäsentää minuuttaan, elämäänsä ja kokemuksiaan. Niiden avulla ihminen voi rakentaa käsitystä itsestään ja persoonallisuuttaan. (Laitinen ja Uusitalo 2008, 111-112.; Lieblich, Tuval-Mashiach ja Tamar 1998, 7.) Valitsin narratiivisen tutkimusmetodin lähtökohdakseni sekä haastattelujen toteuttamiselle että aineiston analyysille. Arvelin, että haastateltaville olisi luontevaa ja helppoa kuvata suhdettaan tasa-arvoon elämäntarinan ja sen keskeisten tapahtumien kertomisen ohessa. Toivoin voivani analysoida juuri elämäkokemuksista syntyneitä käsityksiä eikä vain yleisiä mielipiteitä asiasta. En myöskään halunnut asettaa etukäteen mitään hypoteesia sitä, millainen suhde haastateltavilla sukupuolten tasa-arvoon tulisi olemaan. Narratiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimusta lähdetään tekemään ilman etukäteishypoteeseja (Lieblich ym. 1998, 10).

Sopiessani haastattelua kerroin haastateltavilleni olevani kiinnostunut heidän käsityksistään sukupuolten tasa-arvosta ja siitä, kuinka nämä käsitykset olivat syntyneet ja mitkä tekijät olisivat voineet niihin vaikuttaa. Haastattelujen alussa pyysin haastateltavia kertomaan elämäntarinaansa ja sitä kertoessaan keskittymään erityisesti sukupuolten tasa-arvon teemaan ja siihen liittyviin elämäntapahtumiin. Aloitustilanteessa saatoinkin pyytää esimerkiksi kertomaan ensimmäisen muiston Suomesta tai yleensä ensimmäisen lapsuudenmuiston riippuen siitä, minkä ikäisenä haastateltava oli saapunut Suomeen. Koska haastateltavat olivat hyvin eri ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa, pyysin myös varsinkin nuorimpia kuvittelemaan erilaisia asioita, kuten esimerkiksi minkälaisen puolison he toivoisivat saavansa. Yritin toteuttaa Hyvärisen ja Löyttyniemen (2009) kuvaamaa tapaa hankkia narratiiveja aineistoon. Pyrin siirtämään vastuuta kertojille ja

tarkentavina kysymyksinä yritin tehdä kokemuksellisia ja kertomuksia hakevia kysymyksiä. (Mt. 199.)

Käyttämäni haastattelumetodi ei ollut puhdasoppinen elämäkertahaastattelu, koska rajasin haastattelua temaattisesti ja esitin myös tarkentavia kysymyksiä. Tällä tavalla hankittu tieto muistutti mielestäni kuitenkin monessa mielessä sitä, millaista tietoa elämäkertahaastattelujen arvellaan tuottavan. Se oli henkilökohtaista ja sisälsi subjektiivisiä merkityksiä.

Elämäkertahaastattelusta ajatellaan, että haastattelun aikana muistelu ei vain kertaapahtumia, vaan tuottaa haastateltavalle itselleen myös aktiivista tulkintaa ja aiheiden uudelleen jäsentämistä. Tiedonhankintatilanteessa korostuvat haastattelijan ja haastateltavan välinen suhde, valtasuhteet, ikäero jne. Haastattelutilanteen koetaan muodostuvan merkitykselliseksi niin haastateltavalle kuin haastattelijallekin. (Estola, Uitto & Syrjälä 2017, 127.)

Elämäkertahaastattelun tapaan pyrin myös antamaan haastateltaville mahdollisuuden valita kertomisen tavan ja suunnan. Pyrin siihen, että tuotetut kertomukset ja aineisto olivat ikään kuin vapaaehtoisesti tuotettuja. Jollei joku halunnut kertoa jostakin asiasta enempää, en yrittänyt sitä vaatia. Yritin myös olla provosoimatta haastateltavia, vaikka näin jälkikäteen huomaankin muutamassa kohdassa toimineeni niin.

Avoimella haastattelutavalla pyrin mahdollistamaan sen, että kertojat pystyisivät kehystämään ja merkityksellistämään kertomuksensa omista lähtökohdistaan. Arvelin, että tämä auttaisi minua ymmärtämään kertojien suhdetta sukupuolten tasa-arvoon. (Paananen 2008, 23-24.)

Haastattelijan ja haastateltavan välinen vuorovaikutus korostuu erityisesti narratiivisessa haastattelussa, josta ajatellaan, että merkityksiä tuotetaan aktiivisesti haastattelutilanteessa. Tämän vuoksi haastatteluja voidaan tarkastella myös eräänlaisina esittävinä narratiiveina, jotka tuottavat kuvan tarinan kertojasta. (Erkkilä 2011, 205-207.)

Haastattelut olivat keskenään hyvin erilaisia riippuen siitä, mitkä teemat kiinnostivat haastateltavia. Yksi haastateltava lähti kuvaamaan käsityksiään pohtimalla hyvää isyyttä. Toinen kuvasi kokemuksiaan parisuhteissa ja käsityksiään tasa-arvosta sitä kautta. Yritin antaa haastateltaville aina mahdollisuuden johtaa itse kerrontaa. Kenenkään kohdalla en mielestäni pyrkinyt väkisin muuttamaan kerronnan suuntaa. Tein aina välillä

tarkentavia välikysymyksiä liittyen kerronnan aiheisiin, kuten koulunkäyntiin tai seurusteluun, joiden toivoin tuottavan tietoa tasa-arvokäsityksistä.

Arvelen, että juuri tämä pakottamattomuus tuotti sen, että useimmat haastateltavat kommentoivat tilannetta positiivisesti, kuten, että ensimmäistä kertaa oikeastaan miettivät näitä asioita. Tästä näkökulmasta ehkä parhaiten mieleen jäi haastateltava, joka kiitti minua siitä, että olin uhrannut aikaa hänen kuuntelemiseensa. Koen myös, että juuri tällä kuvailemallani vapaan kerronnan metodilla sain aineistoon tarinoita ja yllättäviä näkökulmia. Toisaalta haastateltavat puhuivat myös pitkään esimerkiksi työelämästä tai yhteiskunnallisista asioista, sinänsä erittäin mielenkiintoisia asioita, mutta joilla ei juuri ollut käyttöä tässä tutkimuksessa.

Narratiivisuus aineiston käsittelytapana voidaan yleisesti jakaa kahteen eri suuntaukseen. Narratiivien analyysissä kertomuksia luokitellaan luokkiin esimerkiksi tapaus-tyyppien, metaforien tai kategorioiden avulla. Narratiivisessa analyysissä taas pyritään tuottamaan uusi kertomus aineiston pohjalta ja sen avulla tuomaan esille aineiston kannalta keskeisiä teemoja. (Heikkinen 1010, 149.) Tässä tutkielmassa valitsin jälkimmäisen tavan eli narratiivisen analyysin ja kirjoitin jokaisen miehen elämäntarinakertomuksen pohjalta tasa-arvon näkökulmasta uuden analyttisen kertomuksen.

Sovelsin analyysissäni Amia Lieblichin (1998) kuvailemaa narratiivisen analyysin tapaa elämäntarinan lukemisesta sisällöllis-holistisesta perspektiivistä (holistic-content perspective). Lieblich kuvaa tarinan lukemista useaan kertaan avoimin mielin, ”puhuttelevan” näkökulman löytämistä, tarkastelua teeman esiintymisestä kertomuksessa ja sen suhdetta koko kertomukseen. (Mt., 62-63.) Kirjoitettuani analyttiset kertomukset tarkastelin niitä vielä jaotteleamalla yksittäisiä tutkimuskysymyksiini liittyviä havaintoja tasa-arvosta ennen varsinaista vastaamista tutkimuskysymyksiin.

Narratiivisesta näkökulmasta lienee myös tärkeää pitää mielessä se, että haastateltavieni lapsuudenkotien käsitykset tasa-arvosta, sukupuolirooliasenteet ja niiden toteutuminen käytännössä ovat olleet myös osa edellä mainituista alati kehkeytyvistä ja muotoaan muuttavista kertomuksista. Narratiivisesta näkökulmasta aihetta lähestyttäessä haastateltavieni miesten elämässä ei siis ole ollut mitään stabiilia lähtö- eikä päätepistettä suhteessa käsityksiin tasa-arvosta. Muuttaminen toiseen maahan on luultavimmin vaikuttanut jo haastateltavien vanhempien tasa-arvokäsityksiin. Kenties jopa toive tasa-

arvoisemmista suhteista on voinut vaikuttaa siihen, että he ylipäättään ovat jättäneet kotimaansa ja muuttaneet uuteen maahan.

Sekin että haastateltavat kertoivat tarinansa minulle, saattoi muuttaa heidän käsityksiään myöhemmin. Itse kertomistilanne voi myös muovata käsityksiä ja tapaa esittää niitä. Tietämisen tapana narratiivisuus liittyy konstruktivistiseen tiedonkäsitykseen, jossa tieto ymmärretään kulttuurisena kertomusvarantona, joka muotoutuu ja jota muodostetaan alati (Heikkinen 2010, 143-144). Tiedon ajatellaan olevan kontekstuaalista eli kokoelma tarinoita, jotka muokkautuvat sosiaalisen vuorovaikutuksen prosesseissa.

Tutkija Vilma Hänninen (2000) kuvaa väitöskirjassaan, Sisäinen tarina, elämä ja muutos, sisäistä tarinaa luovaksi ja muuttuvaksi elämäntilanteen jäsennysprosessiksi, joka kytkeytyy motiiveihin ja emootioihin. Sisäinen tarina ankkuroituu yksilön kokemushistoriaan, mutta on myös sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja kulttuurista juontuva (Mt., 49.) Sisäinen tarina myös määrittelee yksilön identiteettiä ja auttaa käsittelemään tunteita (Granfelt 2018).

Tutkittavieni käsityksillä tasa-arvosta ja sillä, miten ne ilmenivät heidän kerronnassaan eletystä elämästä käytännössä, oli luultavimmin yhteyttä heidän hybridiin identiteettiinsä toisen polven maahanmuuttajina. Heidän voidaan ajatella ammentavan tasa-arvokäsityksiään useasta eri lähteestä ja sosiaalisesta vuorovaikutuksesta eri kulttuurien kesken. Yasemin Karagasoglu (2010) kuvasi toisen polven nuorison tilannetta kilvoitteluna nähdyksi ja tunnustetuksi tulemisesta, mikä toteutuu yrittämällä ”istua kaikilla tuoleilla”. Karagasoglu kuvasi toisen sukupolven tilannetta kansallis-etnis-kulttuurisina monialaisina kiinnittymisinä (natio-ethno-kulturellen Mehrfachzugehörigkeiten). (Mt.,19.)

Yksi keskeisistä käsitteistä narratiivisessa tutkimuksessa on narratiivinen identiteetti. Arto Laitinen (2002) kuvaa artikkelissaan, Charles Taylor and Paul Ricoeur on self-interpretations and narrative identity, edellä mainittujen teoreetikkojen ajatuksia narratiivisesta identiteetistä ihmisen tulkintana itsestään. Laitisen mukaan Taylorin ajatuksissa ihmisen identiteetti perustuu keskeisesti siihen, mitä me arvostamme, mihin me orientoidumme ja mihin me haluamme identifioitua. Ricoeurilta hän nostaa esiin merkiksi rajankäynnin sen välillä mitä on ja mitä pitäisi olla (what is and what ought to be). Narratiiveissa käsitykset itsestä ilmenevät sekä avoimina että implisiittisinä. Yksinkertaistaen voidaan ehkä sanoa, että narratiivinen identiteetti perustuu paljolti siihen,

minkälainen ihminen ei ehkä ihan vielä ole, mutta toivoisi tulevaisuudessa olevansa. (Laitinen 2002, 57-67.)

Hybridin identiteetin ja narratiivisen identiteetin käsitteissä on yhtäläisyyksiä siinä, että molemmissa käsityksissä identiteetistä sen ajatellaan olevan jatkuvassa muutoksen tilassa ja että ihminen omaksuu aineksia identiteettiinsä useista eri lähteistä, jopa fiktiosta. Narratiivisessa identiteetissä on paljolti kyse arvoista, siitä minkälaiseksi yksilö toivoisi tulevansa.

Koska haastateltavat olivat kovin eri ikäisiä ja eri elämäntilanteissa eläviä, pyysin heitä myös kuvittelemaan asioita, kuten esimerkiksi, minkälaisia isiä he mahdollisesti tulevaisuudessa olisivat, jos saisivat lapsia. Arvelen tämän toimintatavan olleen relevantti, koska narratiivinen identiteetti perustuu osaltaan juuri kuvitelmiin ja toiveisiin siitä, minkälainen ihminen tulevaisuudessa toivoisi olevansa.

4 ANALYYSI

Kun olin saanut kaikki litteroinnit valmiiksi, luin koko aineiston useita kertoja läpi. Sit- ten tulostin haastattelut ja merkitsin niihin eri värisillä kynillä, mistä löytyi kertomuk- sellista, narratiivista aineistoa, mistä löytyi kerrontaa tasa-arvokäsityksiä koskettelevista aiheista ja niiden toteutumisesta käytännössä sekä aineistoa narratiivisen identiteetin kuvaamista varten.

Tämän jälkeen pyrin lähestymään haastateltavien kertomuksia holistisesti ja kirjoitin haastatteluista seuraavat analyttiset narratiivit, joiden sisällä otan esiin kertojien käsi- tyksiä tasa-arvosta, mietteitä siitä, miten nämä käsitykset ovat syntyneet, havaintoja siitä, miten ne toteutuvat käytännössä sekä yritän havainnollistaa haastateltavien narra- tiivista identiteettiä. Kertomusten jälkeen kokoon havaintojani yhteen.

Analyysitapa perustuu Polkinghornen (1995) ajatuksiin holistisesta näkökulmasta narra- tiivien analyysissä. Siinä narratiivi eli tässä yhteydessä haastateltavien temaattiset elä- mätarinat analysoidaan kokonaisuutena ja tekstin osia tulkitaan toisten osien muodos- tamassa kokonaisuudessa. Alkuperäisestä kertomuksesta muodostetaan ikään kuin uusi sitä analysoiva käsikirjoitus (emplotted narrative). Tällaisen analyysin päämäärä on pikemminkin tuottaa synteesiä tiedon hankinnassa kuin eritellä tietoa pienempiin osiin. (Mt., 12-16; vrt. Lieblich ym. 1998, 62-63.)

Raimo Kaasila (2008) käyttää tässä yhteydessä myös termiä juonellistaminen. Hän ko- rostaa myös, että narratiivisessa tutkimuksessa muodon ja sisällön erotteleminen ei yleensä ole selväpiirteistä. Kaasila pyrki kirjoittamaan esimerkiksi ”matemaattisia elä- mänkertoja”. Minun pyrkimykseni oli vastaavasti kirjoittaa elämänkertoja tasa-arvon näkökulmasta. Pyrin tunnistamaan aineistosta osia, joilla vaikutti olleen merkitystä ker- tojien käsityksille tasa-arvosta, niiden muodostumiselle ja toteutumiselle käytännössä. Yritin myös hahmottaa näiden osien merkitystä kulloisellekin elämänkerralle. (Mt., 46- 47.)

Lisäksi analysoin tarpeen mukaan analyttisten kertomusten sisällä kertojien tuottamia erillisiä kertomuksia ja pohdin esimerkiksi diskurssianalyttisesti kerronnan tapaa, mo- tiivia mainita jokin asia tai pohdin kertojan käyttämiä ilmaisuja. Tässä suhteessa ana- lyysitapa muistuttaa analyysitapaa, jota Polkinghorne (1995) kutsuu narratiivien analyyy- siksi. Tätä lähestymistapaa kutsutaan myös kategoriseksi lähestymistavaksi narratiivi-

sessä analyysissä. Siinä eritellään sisältöä eri näkökulmista. (Lieblich ym. 1998, 112-115.)

Käytin kertomuksissa runsaasti suoria lainauksia haastateltavien puheesta, koska arvelin, että niiden myötä lukija voi itse muodostaa kuvaa haastateltavien ajattelutavoista. Tällä pyrin myös haastateltavien oman äänen kuulumiseen analyysissä.

Kertoja 1- Selviytyjän pohdintaa tasa-arvosta parisuhteissa

Haastattelu tapahtuu haastateltavan työpaikalla hänen työhuoneessaan ennen työpäivän alkua. Olen etukäteen päättänyt pyytää kaikkia haastateltavia kuvaamaan omaa identiteettiään. Ensimmäinen haastateltava kuvaa itseään seuraavasti.

K1: Mää ole Kosovon albaani. Suames viettäny melkein koko elämäni. Toinen kotimaani on Suomi ja sanotaan näin, et vahva luonne.

H: Okei!

K1: Kova luu kuulemma.

H: Pärjäämisen suhteen?

K1: Nii, pärjäämisen suhteen. Mää olen todella sinnikäs.

Kertoja oli juuri täyttänyt kuusi vuotta, kun perhe lähti pakolaisina Suomeen. Kertoja muistelee kaivanneensa kotimaahan jäänyttä isoisäänsä kovasti ensimmäisenä iltana Suomessa. Vahva tunne suvun ja perheen yhteydestä tulee esiin monessa yhteydessä kerrontaa. Tämä tulee esiin, kun kertoja kertoo seurustelleensa enimmäkseen kansainmaalaisten naisten kanssa ja toteaa, että parisuhteessa kummankin osapuolen on syytä olla valmis tekemään kompromisseja. Ajatuksen kompromisseista kertoo olevan peräisin vanhemmiltaan. Kun kysyn, missä asioissa seurustelukumppanin olisi hänen mielestään pitänyt tehdä kompromisseja, kertoja kuvailee sukuyhteyden toteutumista käytännössä.

K1: ...meil on se perhesidos mun mielest niinko vahvempi ku keskivertosuomalaisella. Mun vanhemmat tai sisarukset tälleen niinniin, ne voi tulla käymään mun luona joka toinen päivä. Kun niit on niin monta, niin joka päivä joku heist on

käymäs. Ja taas se tyttö, kenen kans mä olen ollu, niin hän ei aluks meinannu ymmärtää. Kuin näin usein, kun hänen äiti tulee kerran kuukaudes käymään?

Kertoja kertoo myös onnistuneensa ehdottamaan seurustelukumppanilleen läheisen sukulaisen tapaamista useammin, minkä kertoo kuulleensa toteutuneen eron jälkeen. Kertoja kokee vahvan perhesiteen tärkeimmäksi eroavaisuudeksi kantasuomalaisten ja hänen välillään.

Kertojan isä oli ollut matkatöissä Maltalla, Makedoniassa ja Bulgariassa jo ennen pakomatkaa lähtöä. Kertoja kuvailee, että Suomeen tultuaan he olivat arvelleet viipyvänsä Suomessa puoli vuotta. Aluksi elantoa oli hankittu tukien lisäksi esimerkiksi marjanpoiminnalla. 2000-luvulla perheen isä oli ryhtynyt Suomessa yrittäjäksi ja telakan alihankkijaksi. Äiti oli saanut töitä päiväkodista. Kertoja itse työskentelee myynti- ja asiantuntijatyössä suuressa yrityksessä.

Vaikuttaa siltä, että haastateltava on menestynyt erinomaisesti työssään. Haastateltava iloitsee siitä, että oli saanut kahden vuoden työssäolon jälkeen firman vuosijuhlassa kiitosta siitä, että oli edistänyt keskinäistä, positiivista ja kannustavaa vuorovaikutusta työtoverien kesken. Menestymisen eetos tuntuu olevan haastateltavalle tärkeää. Köyhyyden kokeminen alkuaikoina Suomessa on jäänyt haastateltavan mieleen. Haastateltava kertoo ”hehkuttavansa” avoimesti omia ja toisten ihmisten onnistumisia.

K1: ...se hehkuttaminen, niiko mää sanoin, mää en oo lähteny nollilt, vaan mä oon lähteny melkein miinuksen pualelt, liikkeel, niiko taloudellisest. Ja totta kai mulla on oikeus hehkuttaa sitä, jos mulle tulee hyvää tuloo, et mä saan rakennettua tänne mun mielest hienon talon ja perushyvän elämän itelleni.

Tässä yhteydessä haastateltava kertoo kertomuksen työnhausta autoliikkeeseen ja ulkomaalaistaustaisen nimen vaikutuksesta siihen, ettei hän saanut kutsua haastatteluun. Kun haastateltava oli soittanut liikkeeseen, oli todettu, että paikka oli jo täytetty. Tarina jatkuu näin.

K1: ...Sitte mä soiti uudestaan ja heitin suomalaisen nimen seuraavana päivänä. Paikka on auki vielä, et tuupa käymään, nii mää menin.

H: Mitäs sitte?

K1: Sitte, mä muistan vieläkin. Siellä oli naispuolinen sihteeri, mikä hän olikaan. Niin sanoin oman nimen ja kerroin, et mä olin se Juha vai Jukka vai mikä mä olin, silloin kun mä soitin. Niin se meni aika punaseks se neiti siinä. No mut ei se mitään, mä en teille töihin tuukkaa. Oli miten oli, mut kyl mä meen jonneki muualle myymään.

Kysyttäessä muita kokemuksia koetusta rasismista haastateltava kertoo, ettei ainakaan muista, että koulussa olisi ollut syrjintää. Vanhempana yöelämässä kaupungilla haastateltavalle oli huudeltu. Pyydän kertomaan esimerkin ja haastateltava kertoo tarinan siitä, kuinka olivat menneet vuokraamaan elokuvaa videovuokraamosta silloisen tyttöystävän kanssa. Haastateltava kertoo pitävänsä hienoista autoista ja että hänellä oli ollut siihen aikaan arvokas käytetty auto. Vanhempi pariskunta oli jäänyt ihailemaan autoa videovuokraamon edessä.

K1: ...Niin tota se mies oli ihan asiallinen, mutta se nainen jotenki närkästys siitä, et mistä mä saan rahaa, ku mä olen ostanu tämmösen auton ... Siin mul vähä niinku kolautti se, mä tiesin mihin hän on menos, mut noo kyl sitä rahaa pankist saa ja vanha auto. Ei oikein tahtonu sitä ottaa kuulevinaan ja sit se kysys tältä naiselt, et mitäs sä tommosen, tollasen kans teet.

H: Jaaha.

K1: ... Enkä mä sen takii lähe sanomaan, et suomalainen on rasisti. Mää en o kokenu semmost. Jotain tietty pikkujuttuja on, niinku tämä, mut tää on jääny hyvin mieleen. ... Vähän siin tuli, se lateli sieltä jotain. Mää vähä ohittelin niit. Viimene oli sellane. No ei mittään, niin kauan ku näit suomalaisii rikkaita naisia tääl riittää, nii mihinkäs mä täält menisi.

H: Sää sanoit vai?

K1: Se loppus siihe. Ne lähti kävelemää.

Autokertomuksessa haastateltava kääntää tilanteen ironiaksi ja saa ikään kuin kasvonsa säilytettyä nappaamalla keskustelussa viimeisen sanan, mikä toistuu myös edeltävässä kertomuksessa vaikeuksista työpaikan saannissa. Tämä voi liittyä Hännisen (2000, 49) kuvaaman sisäisen tarinan luomiseen ironian ja nokkeluuden keinoin, mitä Marko Jun-tunen ja Ville Laakkonen myös (2019, 73,77) kuvaavat tutkimuksessaan Varissuon maahanmuuttajataustaisesta nuorisosta.

Haastateltava oli maininnut jo puhelimesta haastatteluajasta sovittaessa, etteivät käsitykset tasa-arvosta heillä paljon poikkeaa kantasuomalaisten käsityksistä. Kun haastatte-

lutilanteessa otan asian uudelleen esiin ja pyydän kuvailemaan tarkemmin, haastateltava vastaa seuraavasti.

K1: No sanotaan, et täs modernises maailmas tuntuu välillä, että sitä tasa-arvoa vähä vääristellään. Välil jopa tulee semmone fiilis, et tasa-arvol tarkotetaan naisel vähä enemmän ja miehel vähemmä. Vähä välillä tulee semmone.

Seuraa pitkä keskustelu siitä, miten parisuhteessa pitäisi tasa-arvoisesti käsitellä ristiriitaja ja kyetä kompromisseihin puolin ja toisin. Haastateltava puhuu keskustelemisen tärkeydestä ja siitä, että etenkin naisia ei tällaisessa tilanteessa saisi parjata miten vaan ja että osapuolten tulisi kyetä kuuntelemaan toistensa argumentointia. Haastateltava vaikuttaa olevan sitä mieltä, että kaikesta muusta voidaan sopia paitsi uskottomuudesta. Haastateltava kuvailee sitä, kuinka hänen seurustelukumppaninsa oli pettänyt häntä kerran ja kuinka hän oli miettinyt, että onko hänessä vikaa ja kuinka koko tilanne oli tuntunut pahalta. Siitä huolimatta hän oli katkaissut suhteen. Haastateltava kertoo, että on itsekin ”sinkkuna villi”, mutta parisuhteessa ehdottoman uskollinen. Tässä yhteydessä kysyn naisten halusta sitoutua uskollisuuteen, mihin haastateltava vastaa näin.

K1: Nainenhan on. Mä oon käyttäny usein, et nainen on luonteeltaan kuin lapsi, mitä enemmän sä sille annat, sitä enemmän se haluaa, kaikkea, niinku yleisesti, et senku tekee. Sen oppii sit tuntemaan sen asian. Se nainen oppii tuntemaan sen miehen ja mies oppii tuntemaan sen naisen, niin ei sitä mun mielestä erikseen tarvii mennä konkretisoimaan, mut siihen joko kasvetaan yhdessä tai sitten ei.

Haastateltavan kerronnasta välittyvä kuva naisesta ikään kuin ”heikompana astiana”. Vertaus heikommasta astiasta on peräisin Raamatusta, jossa Pietarin kirjan kolmannessa luvussa kehoitetaan miehiä elämään vaimojensa kanssa, kuten heikompien astioiden kanssa eletään. Tämä näkemys vaikuttaa olevan peräisin haastateltavan kotikasvatuksesta. Edellisessä lainauksessa, jossa haastateltava kuvaa tasa-arvoa, haastateltava toteaa, että hänet on opetettu, ettei naiselle saa sanoa pahasti. Lainauksessa haastateltava vertaa naisen luonnetta lapsen luonteeseen.

Samaan asiaan liittyy ehkä kokemus siitä, että nuoremmista sisaruksista ja erityisesti siskoista tulee pitää huolta. Aluksi haastateltava kuvaa sitä, kuinka sellaiset miehet ovat itsekkäämpiä, joilla ei ole ollut sisaria.

K1: Ne pojat, joilla, pojat, miehet, joilla ei oo ollu siskoja kotona. Ne on vähä erilaisii mun mielestäni ku ne joilla on ollu siskoja kotona.

H: Millä lailla?

K1: Ehkä semmosii. Lainamerkeissä kovempii eikä oikein osaa ajatella niinko naisen kautta yhtään mitään. Itsekkäämpiä, omal taval.

H: Joo.

K1: ... ehkä me, kenel on siskoja, varsinki ku on nuorempii siskoja, niin niistä on tottunu, et vähä pidetään huolta. Katotaan vähä et kaikki on hyvin.

H: ... No millä lailla esimerkikiks?...

K1: ... Ei oo onneks tarvinnu kauheesti puuttuu mihinkään, mä tosin oon ollu valmis ja oon nykypäivänäkin valmis puuttumaan siihen, jos joku tekee jotain epäoikeudenmukaista mun siskoille, et mä oon herkempi siinä. Herkempi mä olen niiku siskoja kohtaan ku veljiä kohtaan. Mul tulee aina se miäleen, et mies on aina niinko vähä vahvempi ja kovempi. Et se voi. Mies pystyy enemmän tai helpommin satuttaa naista ko nainen miestä (3 epäselvää sanaa) En puhu väkivaltaasta vaan henkisestä.

H: ...mistä sä aattelet, että sulle on tullu tämmönen käsitys tästä huolenpidosta? Kuka sitä on ikään kuin sulle ...

K1: Isä ja äiti on molemmat varmaan vähä syättäny sitä, et täytyy kattoo pienempien perään, et heil on kaikki hyvin. Ettei kukkaan tee heille mitään semmost, mitä ei sais tehdä.

Kun kysyn, onko joku tehnyt jotakin semmoista, mitä ei saisi tehdä, haastateltava vastaa, ettei kukaan ole tehnyt mitään sellaista. Kysyn sisarien seurusteluista. Haastateltava kertoo tarinan siitä, kuinka oli huomauttanut sisarelleen, kun tämä oli ruvennut seurustelemaan, että harkitsisi vähän aikaa, kun ”meitä on niin moneen lähtöön”. Sisar oli paljon myöhemmin ihmetellyt, että miksi hän niin sanoi ja että oliko hän tiennyt jotain. Vaikuttaa siltä, ettei sisar ollut ymmärtänyt kysymystä huolenpitotehtävään kuuluvaksi. Haastatteluhetkellä sisar seurustelee yhä saman miehen kanssa.

Tutkimuskirjallisuudessa voimakas tarve puolustaa sisaria liittyy Ahmet Toprakin (2010) lanseeraamaan käsitteeseen ylikorostunut maskuliinisuus, jota voidaan pitää merkkinä diffuusista akkulturaatiostrategiasta. Haastateltavan puheessa tämä asia näytetään kuitenkin ikään kuin kaukaisena kaikuna tästä asiasta, koska haastateltava ei vaikuta esimerkiksi millään tapaa marginalisoituneelta tai tulevaisuuden näkymiä vailla olevalta, minkä piirteiden muuten katsotaan luonnehtivat ylikorostunutta maskuliinisuutta.

Sen sijaan käsitys naisesta miestä heikompana, herkempänä tulee esiin useassa kohdassa haastattelua. Suomalaisessa tasa-arvokeskustelussa aihe oli enemmän pinnalla 1970-luvulla. Riitta Auvisen (1979, 183-189) mukaan ylistämällä alistaminen liittyy äitimyytiin, joka Auvisen mukaan pohjimmiltaan on vallankäytön ongelma miehen ja naisen välillä. Myyttiä yleensä voidaan pitää esimerkinomaisena mallina, jonka mukaisesti yhteisön jäsenten odotetaan ajattelevan ja käyttäytyvän. Auvinen analysoi naisen asemaa alistuvuuden ja alistumattomuuden dikotomian kautta monissa eri viitekehyksissä, joista yksi on juuri identiteetti. Alistuvuuskategoriassa identiteettiä luonnehditaan pieneksi ja heikoksi ja alistumattomuuskategoriassa vahvaksi ja pelottavaksi.

Auvisen analyysissä nainen saa statuksensa sukupuolisena olentona ja ennen kaikkea äitinä. Naisen hankittua ja omiin ansioihin perustuvaa identiteettiä Auvinen luonnehtii häiriöilmiöksi yhteiskunnallisessa järjestelmässä. Mahdollinen kulttuurissa sisäistetty pienen ja heikon identiteetti tuottaa Auvisen mukaan sen, että naiset ovat ”tyttöjä” koko elämänsä. (Mt., 187.)

Vaikuttaa siltä, että haastateltavan käsityksiä naisen heikkoudesta voitaisiin luonnehtia kuuluviksi Susan Moller Okinin (1999, 7-24) kuvaamiin yksityisyyden piiriin kuuluviin, seksuaalisuuden ja elämän jatkumiseen tähtääviin funktioihin, jotka Okinin mukaan ovat useimpien kulttuurien keskeisintä ydinaluetta ja symbolista systeemiä. Haastateltava toteaaakin suoraan, että käsitykset ovat peräisin vanhemmilta.

K1: ...Siis koton meijät on opetettu, et nainen on vähä heikompi ja mies se vahvempi ja miehen täytyy pitää huoli siitä naisesta.

H: Joo.

K1: Et lähtökohta on tämä. Totta kai ihmisii on erilaisii. Välil on vahvempii naisii ku miehii. Niinko luanteeltaan ja kaikkee. Mut mejän kulttuuris tai mite mut on opetettu niin naiselle ei saa kauheen pahasti sanoo.

Lainauksesta käy ilmi, että haastateltava ei ole yksiselitteisesti sitä mieltä, että nainen olisi aina heikompi. Haastateltava ei vaikuta myöskään kokeneen naisten ja miesten tasa-arvoa ongelmaksi seurustellessaan kantasuomalaisen naisten kanssa. Suhteiden kariutuminen vaikuttaa enemmin liittyneen edellä kuvattuun erilaisiin käsityksiin perheyhteydestä ja haastateltavaan ehdottomaan käsitykseen siitä, että uskottomuuden tulee johtaa eroon.

Haastattelutilanteessa haastateltava kertoo käsityksistään tasa-arvosta lähinnä seurustelusuhteiden kuvaamisen kautta. Siihen liittyen esitän haastateltavalle kysymyksen siitä, minkälainen olisi hänen toiveiden liittonsa.

K1: Toiveiden liitto. Tietty semmone, perheen perustaminen kuuluu mun iha, se on ehdoton ykkönen toive. Et jos mä tätäisin nytte, etten mä sais perhet perustettua, nii kyl mä sanoisi, etten mää näin kovin töitä painais. Kyl mä pystyn elään pienemmälläki. Itte. No semmone, ku sanotaan, et ihannenaine, ku puhutaan ihannenaine, semmone ymmärtäväine. Sen täytyy olla vähä niinku parempii kaveri. Et hualettömästi sen kaa uskaltaa puhuu ihan mist vaa ja mitä vaa. Ymmärtää, on samal aaltopituudel ja asiat synkkaa. Se ulkonäkö on tsekattu sit jo aikasemmin, et siihe ei voi sanoo koskaan mitään ...

Haastateltava jatkaa vielä vähän myöhemmin, että ihannenaisen pitäisi olla pärjäävä, hänen pitäisi tuntea itsensä ja hänellä pitäisi olla omia mielipiteitä. Näiden luonnehdintojen perusteella vaikuttaa siltä, että käsitys naisesta heikompana sukupuolena on ikään kuin periytyvä käsitys, joka ei tämän haastattelun perusteella juuri ilmene haastateltavan toiveissa mahdollisen tulevan partnerin ominaisuuksista eikä käsityksissä arkielämästä. Esitän jatkokysymyksen siitä, että jos tässä tulevaisuuden liitossa olisi lapsia, niin kumpi niitä hoitaisi.

K1: Siis yhteisiihän ne lapset on. Siin täytyy. Valitettavasti maailma on mennny semmoseks, et siin täytyy melkein ottaa kynä kätteen ja laskin.

H: Että mikä kannattaa rahallisesti? Joo, kyllä.

K1: Se on epäreiluu, mut se on vaan fakta nykypäivänä. Se kumpi tienaa enemmän menköön töihi ja se kumpi vähemmä, niin hoitakoon lapset.

H: Joo. No, mitä sitte, jos nainen tienais enemmän?

K1: Kyl mää voin ihan mielellään jäädä kottiin.

H: Joo.

K1: Ei siin. Oma laps se on. Niin mää tykkään lapsist tosi paljon. Mulla on kummipoika ja sit on sisaren lapsi. Lapsii on ympärillä.

Haastateltava vaikuttaa harkitsevan vastaustaan vastaamisen aikana. Ensimmäisessä repliikissä hän voittaa aikaa toteamalla lasten olevan yhteisiä ja toteaa vielä ”Siin täytyy”, jonka jälkeen pitää tauon. Päätettyään, että voisi jäädä kotiin, vaikuttaa siltä, että

todentaa mielipidettään vielä sillä, että miettii, keiden kaikkien lasten kanssa yleensä on tekemisissä. Haastateltava ei ehkä ole pohtinut asiaa aikaisemmin, koska seurustelusuhteet ovat katkenneet ennen kuin lasten hankkimisesta on neuvoteltu.

Työssä käyminen vaikuttaa tuottavan haastateltavalle paljon iloa. Myös se, että haastateltava ilmeisesti tienaa työssään hyvin, vaikuttaa olevan haastateltavan identiteetin kannalta tärkeää. Tätä taustaa vasten haastateltavan ratkaisumalli lasten hoidosta ja työelämään osallistumisesta tuntuu asenteeltaan varsin tasa-arvoiselta. Valitettavasti en tule kysyneeksi tilanteessa jatkokysymystä siitä, miksi haastateltavan mielestä on epäreilua, että asiaa pitää mitata rahallisesti.

Kysyn myös kotitöiden jakamisesta sukupuolten kesken. Haastateltava kuvaa kotitöiden jakamista liitossaan, joka kesti viisi vuotta sekä vanhempiansa luona. Aluksi hän kuvaa ruokia, joita osaa tai ei osaa laittaa ja jatkaa sitten.

K1: ... Mut ihan, jos mies pystyy yksin asumaan ja tekee kaikki siäl yksin, niin miksei se sit pysty siin parisuhteessakin tekemään samoi asioit. Mut tietenki ne pitää vähän jakaa, ettei ne kaikki mee niin, et se naine makaa sohval ja mää teen ruuat ... Jos on kipee tai ollu jossain oikeen pitkäl työreissul tai jotain tämmöst nii sen mää ymmärrän ihan täysin. Tapauskohtasii asioi.

...

K1: ... Mä olen siis miäheks äärettömän siisti ihminen koton. Et kyl imuroin ja pesen pyykkii koton ja kaikkee. Ne ei saa jäädä sinne, mut jos toinen on ne hoitanu, niin sit se on vaan hyvä mulle, niin ei tarvi itte tehdä sitä. Jos mä näen, et siel on sotkusta ja tämmöstä, niin kyl mä itekin sinne kimppuun hyökkään.

H: No missä sä oot oppinu tätä kodinhoitoa?

K1: Kotona. Ihan kotona, et tota vanhemmat oli molemmat töissä, nii ne ei oikein tykänny, et sit ku ne tuli kotii, nii kämppä oli ku pommin jäljilt, nii ei sitä arvostettu oikein. Ja meijät on opetettu ihan piänest saakka.

Työelämään osallistuminen mainitaan katkelmassa kahteen kertaan. Haastateltava on sitä mieltä, että kotityöt tulisi jakaa parisuhteessa ja että on valmis tekemään kaikkea. Poikkeuksena hän mainitsee sairauden tai sen, että puoliso on ollut ”oikeen pitkällä työreissulla”. Hän mainitsee myös, että molemmat vanhemmat olivat töissä. Röderin & Mühlaun (2014, 909) mukaan naisten työelämään osallistumisella on voimakas vaikutus toisen sukupolven molempien sukupuolien käsityksiin tasa-arvoisuudesta. Työssäkäyvillä naisilla on tasa-arvoisemmat käsitykset, samoin kuin miehillä, joiden vaimo käy

töissä. Huomiota kiinnittää myös se, että hän kertoo olevansa itse aktiivinen kotitöiden tekemisessä.

Kysyn uskonnosta. Haastateltava kertoo olevansa islamilainen. Toteaa, ettei ole kovin uskovainen ja että ”ihmiset vääristää uskontoja”. Haastateltava toteaa myös, ettei uskonto ole häirinnyt hänen elämäänsä eikä vaikuttanut suuntaan tai toiseen. Haastateltava mainitsee, että julkisuudessa käyty keskustelu islamin uskosta on vaivannut häntä ja toteaa, ettei ”terroristimeiningillä ole mitään tekemistä uskonnon kans”. Haastateltava kuvaa juuriaan uskonnon suhteen seuraavasti.

K1: Sieltä mistä mä tuun, vaikka se on yhdeksänkymmentäprosenttisesti islamiuskontoon kuuluvaa kansaa, nii siellä ei esimerkiks mee nii, että naine niinku tallotaan ja potkitaan, hänel o hunnut ja huivit ja kaikki päässä. Arvostan myös niitä. Se on oma juttunsa, mutta ei siäl tuu niitä nähtyy. Se uskonto ei vaikuta elämään, jos sen ei halua vaikuttavan normaaliin elämään.

Haastateltava vaikuttaa päättäneen, ettei uskonto vaikuta hänen käsityksiinsä tasa-arvosta. Eikä hän haastattelun perusteella vaikuta muutenkaan noudattavan esimerkiksi esiaviollisia siveysnormeja eikä oletta naistenkaan niitä noudattavan. Siveysnormien noudattamisen muuttumista ovat tutkineet Becher ja El Menouar (2014, 76-78), jotka havaitsivat tutkimuksessaan muslimitaustaisen toisen sukupolven käsitysten siveysnormeista lähinnä tasa-arvoistuvan eikä vähenevän. Tässä suhteessa haastateltavan käsitykset vaikuttavat poikkeavan täysin heidän tutkimuksensa tuloksista. Ehkä asiaan vaikuttaa myös haastateltavan lähtömaan tilanne, mitä hän edellä olevassa sitaatissa kuvaa.

Haastateltava vaikuttaa olevan voimakkaasti integroitunut Suomeen ja sitä kautta myös ehkä länsimaisiksi kuvailtavissa oleviin tasa-arvokäsityksiin. Haastattelun aikana hän kertoo tarinan, jonka voisi katsoa kuvaavan hänen hybridiä identiteettiään toisen sukupolven edustajana ja kiinnittymistä myös lähtömaahansa.

Haastateltava kertoo isänsä hankkeesta rakentaa talo Kosovoon. Aluksi hän ei tiennyt kenelle ja mitä varten talo rakennetaan. Oli kuitenkin mukana hankkeessa ja rahoitti sitä omalta osaltaan. Kertoo kuitenkin ihmetelleensä, että miksi talosta rakennetaan niin iso. Nytemmin talo on valmis. Sen ensimmäinen kerros kuuluu vanhemmille, toinen kerros pikkuveljelle ja ylin kerros haastateltavalle. Haastateltava selittää, että sisarilla ei ole kerroksia sen vuoksi, koska Kosovossa yleensä vain pojat perivät. Tytöt liittyvät tule-

vien miestensä sukuun ja ikään kuin perivät tätä kautta. Haastateltava toteaa, että Suomessa sisaretkin tulevat kyllä perimään.

Talon omistaminen liittyy haastateltavan konkreettisesti lähtömaahansa ja symbolisesti perimysjärjestyksen kautta lähtömaan sukupuolijärjestelmän perinteisiin. Tarinassa haastateltavan isä kertoo vasta talon tultua valmiiksi, minkä vuoksi hän halusi talon rakennettavaksi.

K1: Ku hänen toiveena on, et hänet haudataan Kosovoon. Jos sä et koskaan tu käymään mun haudal, niin sä tuut ainakin tän peräs käymään. Niin sen kautta hän kääns sen vähän niinku huumoriks. Hän halua, ettei me hävitetä sitä sidettä. Muisteta mist ollaan tultu ja ketä me ollaan.

Kertoja 2 – halu kehittyä isänä ja koulun suuri merkitys tasa-arvokäsityksien muokkaajana

Haastattelu tehdään haastateltavan kodissa. Tapaan siellä myös lyhyesti haastateltavan vaimon ja sukulaisen. Haastateltava kertoo tulleen Vietnamista kolmikuisena vauvana vanhempiansa mukana ensin laivalla Malesiaan ja sieltä vuoden jälkeen Suomeen lentokoneella kiintiöpakolaisena. Laiva oli ollut isän isän ja ilmeisen suuri, koska haastateltava kertoo, että hänellä on noin sata sukulaista Suomessa, joiden vanhemmat tai jompikumpi vanhemmista oli ilmeisesti tullut samalla laivalla. Haastateltava mainitsee useampaan kertaan kiitollisuuden suomalaisia kohtaan.

K2: ... vanhemmat on ain opettanu, et sillee, et pitäis niiko elää hyvin, jollaki tavalla pitää niiko maksaa siitä, et emmä tiedä, et mitä mun pitää tehdä, mut toki mä elän täällä, miten ollaan niiko opeteltu.

...

H: Tarviiko sun enää mitenkään erityisesti hyvittää mitään?

K2: Joo. Jos sanotaan niin, että mä ajattelen, että hyvittäminen ei koskaan lopukaan. Jos mä nyt ajattelisin, että me saatiin jo toista elämää ... Mä oon kolkytkaksvuotias. Tän hetkinen mun ajatus on, et mun velvollisuus on kasvattaa lapset hyvin, että he jatkaa tätä niinku tulevaisuutta. Rakentaa tätä maailmaa vähän parempaan päin.

Haastateltava kuvaa eristäytyneisyyttä lapsuudessaan, kun vanhemmat olivat aina töissä eikä heiltä riittänyt aikaa lapsille.

K2: Joo. Me oltiin vaan niinku keskenään, sisarukset. Oltiin niinku huoneessa. Me ei oikeestaan menty ulos ollenkaan. Sen mun muistikuvan mukaan, mä olin silloin tarhassa, niin emmä uskaltanu mennä ulos. Me oltiin vaan niinku sisäpuolella. Sisällä ja äiti vaan niinku joutu hoitaan omia hommia niinku ruokaa isälle, tämmö-sii, niin hänellä ei ollu aikaa meille. Ja koska siihen se kulttuuri oli, et nainen joutu tehdä kotihommii, ruokaa, siivoukset, kaikki ja sit hoitaan vielä lapset. Se on aika niinku kurjaa yhdelle henkilölle.

Haastateltava kertoo myös kiusaamisesta. Haastateltava kertoo, kuinka heitä oli koulussa nimitelty ”vinosilmiksi” ja kuinka ihan alaluokilla ”niinku nyrkit heilui niin sanotusti”. Myöhemmin tilanne oli parantunut koulun vaihduttua, mutta kiusaaminen oli toistunut uudelleen ammattikoulussa, jossa haastateltavan ystävää oli kiusattu. Yläasteella haastateltava oli alkanut saada kantasuomalaisia kavereita jalkapalloharrastuksen myötä. Haastateltava kertoo, että nykyään hänen ystävänsä ovat enimmäkseen kantasuomalaisia.

Haastateltava toteaa, ettei ollut hyvä koulussa. Haastateltava arvelee sen johtuneen siitä, etteivät vanhemmat kyenneet tukemaan häntä.

K2: Vanhemmatkaan ei osaa, niinko kunnolla lukee. Se on siihen aikaan, vanhemmat sanoo, niinko tosi köyhää. Isä niinko lopetti jossain neljännellä luokalla ja äidin piti auttaa isoäitiä tekemään ruokaa kotona niinku isoisälle ja näille siihen aikaan. Et sitte neki niiku lopettaa koulun kesken.

Kaikesta huolimatta haastateltava on opiskellut ammattikoulussa. Työelämä vei kuitenkin haastateltavan mukanaan ja monipuolisen työuran myötä hän eteni suuren varaston esimiestehtäviin. Yritys kuitenkin myytiin ja haastateltava kertoo kokeneensa, että koko hänen tekemänsä kehitystyö valui kaupan myötä hukkaan. Haastateltava meni mukaan äitinsä ja isoveljensä ravintolayritykseen, jota on ollut aktiivisesti mukana laajentamassa.

Haastateltava kertoo, ettei heillä kotona poikien tarvinnut tehdä kotitöitä eikä siivota. Kouluun menon myötä lapset olivat havainneet ristiriidan tasa-arvokäsityksissä koulun

ja kodin välillä. Haastateltava kertoo, että muutos lähti pojista. Haastateltava kertoo siitä, kuinka tyttöjen ennen piti siivota, jos joku muu sotki paikkoja.

K2: ... mut kyllä mejän perhekin on muuttunut tosi paljon.

H: No millä tavalla? Kerropa siitä.

K2: No sitku me ollaan kasvettu siinä, on sanottu isälle, et ei se niiko mee silleen, et se ketä tekee (sotkee paikkoja), niin hän hoitaa sen loppuun saakka. Et kun on kasvanu sanotusti on enemmän sanavaltaa, et käännyttää isää, et tollanen ajatus ei ole oikein. Et sillä toki, jos mä teen jotain, voisin pyytää joku auttamaan mua siivoamaan, mut ei silleen, et hei, se on sun velvollisuus, et sä oot tyttö, niin sä siivoot.

Varmistan vielä haastateltavalta, että nimenomaan pojat olivat tasa-arvokysymyksessä aloitteentekijöitä, mihin hän vastaa kyllä. Arvelen, että asian esiin ottaminen oli ehkä mahdollista vain pojille perheensisäisten valtakysymysten vuoksi. Tutkijat Ahrens-Tóht & van de Vijver (2007) korostavat juuri koulun ja opettajien suurta merkitystä toisen sukupolven akkulturaatioissa (mt., 820-821).

Edeltävissä lainauksissa haastateltava mainitsee kahteen kertaan sen, kuinka hänen äitinsä ei aviomiehen palvelemisen ja kaikkien kotitöiden ohella ehtinyt edes hoitaa lapsia. Naisten asema vaikuttaa kuitenkin muuttuneen Suomessa nopeasti. Haastateltava kertoo, että hänen isosiskonsa on ollut esikuva hänelle.

K2: Hän on ollu todella niin kuin semmonen esikuva. Niin kuin kaikista, hän silleen sanoi vastaan isälle tosi paljon asioita, mitä hän oli oppinut niin kuin koulussa. Että miten täällä Suomessa ollaan. Itse asiassa me ollaan opittu siskon kautta enemmän, miten täällä Suomessa ollaan kuin vanhempien.

...

K2: ...Niin hän on niinku yks mejän roolihahmo, joka aina niinku selittää asioita, että miks pitää olla näin ja miten läksyt tehdään ja koulutehtäviä pitää aina tehdä ja tämmöstä. Hän on niinku meidän perheestä niinku se menestyvin ihminen, koska hän on panostanu siihen.

H: Mistä sä luulet? Minkä takia hänestä on tullu semmonen?

K2: Mää luulen ehkä siihen, kun hän on se vanhin henkilö, mitä on nähny kaiken sodan ja sen niinku laivalla merellä ... Sen koko matkan. Hän oli silloin jo viisikuuksuotias. Mä uskon, että siinä iässä jo näkee aika hyvin. Hän niinku näki kaiken ja tietää kaiken, millasta on niiku nälänhädässä ja kaikki tämmöset. Sit ku

*hän pääsi Suomeen, nii se mitä mä muistan siskosta, nii hän oli aina kirja kädes-
sä. Aina lukee, jotain. Jos ei oo läksyä, niin aina ottaa kirjan ja lukee.*

Haastateltava muistelee, kuinka lapset olivat lepäilleet viikonloppuisin samassa sängys-
sä ja isosisko oli kertonut heille tarinoita. Sisko oli kehittänyt kertomukset omasta pääs-
tään. Haastateltavan sisko ja äiti ovat sittemmin muuttaneet Yhdysvaltoihin. Haastatel-
tava kertoo pitävänsä heihin säännöllisesti yhteyttä. Haastateltava vaikuttaa kovasti ihai-
levan sisartaan ja kertoo hänen olevan työssään erittäin menestyvä.

Haastateltava kertoo myös osallistuvansa äitinsä pitämään buddhalaisuuteen liittyvään
itsensä kehittämiseen tähtäävään etäoppituntiin kerran viikossa. Haastateltava kertoo
yrityksestä kehittyä vihan tunteen käsittelemisen teemoissa ja toteaa haluavansa viisas-
tua. Haastateltavan puheesta välittyy voimakas ajatus elinikäisestä tarpeesta kehittyä
ihmisenä.

Haastateltavan kertomasta välittyy voimakas tarve kehittyä erityisesti isänä. Haastatel-
tavan perhe on uusperhe, jossa on parin yhteisiä lapsia ja vaimon kanssa perheeseen
muuttanut lapsi. Vaimo on muuttanut alle kouluikäisenä Suomeen ja tulee taustaltaan
toisesta aasialaisesta maasta kuin haastateltava. Vaimolla on kantasuomalainen isäpuoli.
Haastateltava kuvaa vaimon ja isäpuolen suhdetta hyvin läheiseksi. Kysyessäni minkä-
lainen isä haastateltava itse haluaisi olla haastateltava vastaa.

*K2: ... mä olen sekottanu tosi paljon vietnamilaisen kulttuurin ja suomalaisen
kulttuurin. Mä yritän ottaa niistä parhaimmat palat ja yhdistää niitä. Mä haluai-
sin olla semmonen isä, joka on läheinen ja leikin heidän (lasten) kaa. Ja mä jaan
mun, vaikka esim murheita, ja nekin pystyy jakamaan mulle.*

...

*K2: ... Mä yritän sitä, mut toki, mä en oo täydellinen. Ja mä pyrin just semmosta,
että millainen isä lapsuusaikana mä halusin.*

...

*K2: ... Joo mut silleesti niinku isähahmo, mikä on niinku läheinen lapsille. Niin
mun mielestä se on aika hyvä jo.*

*K2: ... Totta kai mun pitää ottaa, jos lapset tekee väärin, niin mä otan sen mun
isähahmon esille. Nyt sä teet väärin, et saa tehdä näin, ja selitän, et minkä takia
sä teit väärin. Mun isä oli silleen, et sä teit nyt väärin. Se oli siinä.*

H: Eikä selittänyt?

K2: Ei selittäny. Kun jos ei selitä, niin ei sit osaa korjata. Joo, tosi paljon tääl Suomessa ollaan opittu, millanen pitää olla ja tämmöst. Siihen aikaan, mitä Vietnammassa, niin ei siellä ollu tämmöstä. Ku et mies on aina oikeessa. Eihän se oo oikein. Vaikka hän on vääräs, hän on silti oikees.

Haastateltava ottaa esiin perheen sisäiset suhteet ja sen, kuinka hän omassa elämässään haluaisi muuttaa niitä tasa-arvoisemmiksi, useaan kertaan esiin haastattelun aikana. Haastateltava kertoo toivovansa, että hänen ja lasten väliset suhteet olisivat tasa-arvoisempia kuin hänen lapsuudessaan.

Kun kysyn miesten ja naisten välisistä suhteista, haastateltava kuvaa pitkään mustasukkaisuutta ”aasialaisten”, kuten haastateltava kuvaa, välisissä suhteissa. Haastateltava erittelee sitä, kuinka hän seurustellessaan kantasuomalaisen kanssa, voi ylläpitää ystävyyssuhteita myös naisten kanssa, mutta ”aasialaisten” kanssa ei voi. ”Aasialaisten” miesten mustasukkaisuus on haastateltavan mukaan vielä pahempaa.

K2: ... Naiset rajottaa vaan sitä ystävyyttä, mut sit miehet rajottaa jopa niinku kaupankäyntiä. Jos hän epäilee jotain, niin se rajoittaa tosi paljon, jopa niin kuin uloskäymisestä, et niinku pahimmassa tapauksessa, mitä mä oon kuullu, et hän lähtee vaikka kolmelta ulos kauppaan ja on sovittu, että kello neljä tulee kotiin ja hän on myöhässä, niin sit tapahtuu jotain.

Katkelman jälkeen haastateltava toteaa yleisesti, että ”tämmösii mä oon havainnu”. Vaikuttaa, että sanomatta jää jotakin. Kuvattu liikkumisen ”rajoittaminen” sinänsä voitaisiin luokitella perheväkivallaksi. Ehkä ilmaisu ”jotakin” saattaisi liittyä myös siihen.

Kun kysyn, onko haastateltava huomannut itsessään edellä kuvatun kaltaista mustasukkaisuutta, haastateltava kertoo tarinan neljä vuotta kestäneestä seurustelusuhteestaan, jonka aikana hän oli oppinut, että parisuhde perustuu luottamukseen ja ettei sillä luottamuksella kannata leikkiä. Haastateltava kuvaa ”rajoittaneensa” tyttöystävänsä, mutta ei itseään. Pari oli asunut eri paikkakunnilla ja lopulta tyttöystävä oli halunnut erota, koska ei enää pystynyt luottamaan haastateltavaan. Pyydän kuvaamaan miten.

H: No, oliko sä sitten tehnyt jotain semmosta, miks hän ei enää luottanu suhun?

K2: Noo...

H: Oliko itse pettäny häntä tai jotain semmosta?

K2: Noo, mitä mä nyt sanoisin, ei nyt silleen virallisesti mitään pettänyt, mutta sillee, et tota mä aina rajoitan hänet, mut mä en rajoita itteeni.

H: Okei.

K2: Ja mä meen niinku bilettään ja oon niinku normaalisti. Mut totta kai pettäminen se ei ollu. Mut ei hänkään tykkää. Mut et mä rajoitan hänet, mut sit mä en rajoita itteeni enkä kunnioita häntä. Et menin joka viikonloppu jossain baarissa koulukaverin kaa tai kaverin luona dokailemassa, niin eihän kukaan tykkää.

H: No ei.

K2: Tämmöistä tää nyt on, niinku enemmän taas miesvaltaa. Et mä saan tehdä mitä mä haluun ja sä et saa. Sun pitää kunnella mua.

Haastateltava kertoo, että vasta kokemuksen kautta hän on oppinut, ettei ole hyvä ”rajoittaa” ketään ja ettei hän halua noudattaa tapoja, joita haastateltava kutsuu ”aasialais-tavoiksi” parisuhteessa. Lainauksessa kiinnittyy huomio haastateltavan käyttämään termiin ”miesvalta”, jota haastateltava käyttää useamman kerran haastattelun aikana. Se että asialla on oma nimitys, luo vaikutelman siitä, että haastateltava on käyttänyt aikaa ilmiön pohtimiseen.

Haastateltavan vaimo on töissä haastateltavan osin omistamassa yrityksessä ilmeisesti pienemmällä tuntimäärällä kuin haastateltava itse. Haastateltava kertoo äitinsä opettaneen haastateltavan tekemään ruokaa. Koko ravintolayrittäminen on lähtöisin haastateltavan äidin ruuanlaittotaidoista. Kysyn kotitöiden jaosta haastateltavan perheessä.

K2: Siis hän vaan aina välillä valittaa, et miks sä jätät nämä tälleen. Tämä tässä! Esimerkiks näin, et kyl mä niinku siivoon myöskin, mut mun mielestä hän on vähän liiankin.

H: Siivoaa liikaa?

K2: Et me ollaan aika tasapuolisii, mut sit hän ottaa enemmän niinko kotiroolia siinä, et hän kokkaa meille ruokaa. Kyl määki teen, mut harvemmin. Mutku mä teen jossain muualla enemmän kuin hän. Mut kyl hän aina sanoo, et ku mä oon parempi kokkaamaan, niin tee sä välillä.

H: No, jos olis ollu työelämä toisin, niin olisitko ollut valmis jäämään kotiin hoitamaan lapsia?

K2: Kyl mä oon tottunu silleen, et mä oon töissä. Kyllä mä haluaisin mielellään, et lapset on tarhassa myöskin, et ne oppii siellä jotakin. Kotonahan ne ei oikein opi kauheesti verrattuna siihen, kun ne on tarhassa. Mä uskoisin niin.

Haastateltava ei oikeastaan vastaa kysymykseeni valmiudesta jäädä kotiin hoitamaan lapsia. Toisaalta hänen näkökulmastaan asiaan saattaa vaikuttaa se, että hän itse sisarusineen oli ollut päiväkodissa pienestä pitäen kieltä oppimassa, koska molemmat vanhemmat olivat töissä.

Isyyden taidoissa kehittyminen vaikuttaa tuottavan haastateltavalle iloa. Haastateltava kertoo tarinan siitä, kuinka hän selvitti koulussa sitä, kun lapsi oli kiivennyt katolle ja rikkonut ikkunan.

K2: ... Sit niin jotenki, ku mä onnistuin, et hän ymmärtää, tuntui tosi niinku, olo tuntui mukavalta ja niinku hän ymmärsi sen, et mitä mä yritin selittää ...

...

K2: ... No silleen pikkuhiljaa niinku lasten kauttakkin niinku pystyy oppimaan itselleen, kun selittää sille jotain ja sit iteki tajuaa. Ja sit tulee lisää kokemuksia, et miten sitä selitetään.

Kun kysyn haastateltavan identiteetistä, hän toteaa.

K2: ... Mää vaan silleen, meen töihin, tuun kotiin, oon hyvä isä (nauraa). Sitä mä oon ajatellu. No mä oon niinku, mun identiteetti vai? En mää tiä. Pienenä mä halusin olla niinku tämmönen Jackie Chan, niinku tämmönen taisteluhahmo, action, ko hän on aasialainen, osaa karatee, kung futa, mä halusin olla sellanen. Mut nyt sit ku on kasvanu, mä voisin sanoo näin, et mä oon lähestynyt tota temppeleiä ja Budhan ajatuksia, niin voisi olla mun identiteetti silleen, et mä voisin olla yks heistä, joka menee auttamaan tämmösii ihmisten ajatuksii.

Haastateltavan kerronnasta nousevat esiin voimakkaasti lapsuudessa koetut vääryyden kokemukset, kuten yksin jääminen, ja se ettei haastateltava saanut apua esimerkiksi kiusaamiseen ja koulunkäynnin vaikeuksiin. On vaikea päätellä, nouseeko haastateltavan halu toimia lastensa kanssa toisin kuin oma isänsä haastateltavan yksityisistä kokemuksista vai yleisemmistä tasa-arvoisten suhteiden tavoittelemisen tavoitteista.

Koko haastateltavan kerrontaa luonnehtii voimakas halu muuttua ja kehittyä ihmisenä. Tämä saattaa liittyä buddhalaisuuteen, kuten haastateltava itsekin toteaa. Toisaalta haastateltavan elämäntarinan käännekohtana voi myös pitää haastateltavan sisaren ja haastateltavan itsensä tekemää havaintoa sukupuolten yhdenvertaisesta kohtelusta koulussa,

mikä puolestaan johti isän vallan ja koko perheen dynamiikan haastamiseen lasten voimin kotona.

Isän traditionaaliseksi luonnehdittavissa olleet käsitykset sukupuolirooleista eivät vaikuta periytyneen haastateltavalle, vaikka Röderin & Mühlaun (2014, 909) tutkimuksessa tällainen tendenssi havaittiin. Myöskään koettu rasismi ja syrjintä eivät näytä vaikuttaneen epätasa-arvoistavasti haastateltavan käsityksiin sukupuolten tasa-arvosta, vaikka syrjintää pidetäänkin yhtenä tärkeimpänä traditionaalisten käsitysten periytymisessä toiselle sukupolvelle (Idema & Phalet, 2007, 100, Bourhis ym. 1997, 384).

Haastateltavalla vaikuttaa olevan myös voimakas tahto ja tarve integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Kun haastattelun lopuksi kysyn, haluaako haastateltava vielä sanoa jotakin, haastateltava toteaa.

K2: ... Mä oon vaan niinku tälleen, et mä vaan yritän tehdä parhaani, mikä on hyvää perheelle ja yhteiskunnalle ja miten mä voisin niinku kiittää tätä Suomen valtioo ... mä en oikein tiedä, mitä mun pitäis antaa vastapalvelukseks vai tehdä vaan kaikki asiat, niinku pitää tehdä, täällä Suomessa, miten täällä on niinku opetettu.

Kertoja 3: Nuori mies muutoksen tilassa kahden kulttuurin välissä

Haastattelu tapahtuu haastateltavan vanhempien kodissa, jossa haastateltava asuu. Ennen haastattelua useita asioita oli jäänyt valitettavasti epäselviksi. Olin kysynyt haastateltavalta puhelimesta haastattelua sopiessani, että onko hänellä perhettä, johon haastateltava vastasi, että on, tarkoittaen lapsuudenperhettään, minkä minä taas olin ymmärtänyt väärin ja kuvittelin tulevani perheellisen miehen luo tämän omaan kotiin. Haastateltavan äiti taas oli ilmeisesti ihan ymmärrettävästi ollut sitä mieltä, että hänen olisi parempi olla haastattelussa mukana, koska naisena olisi osannut kertoa tasa-arvoasioista paremmin kuin poika.

Kaiken lisäksi haastateltava oli yrittänyt tavoitella minua haastattelupäivän aamuna siinä onnistumatta siirtäkseen haastattelun myöhemmäksi, koska halusi lähteä nopealla aikataululla järjestettyyn kurdien mielenosoitukseen kaupungille. Päätämme kuitenkin pitää haastattelun saman etukäteen sovittuna aikana ja vanhemmat päättävät ystävälli-

sesti lähteä ulos, että saamme puhua rauhassa. Haastateltavalla ei tunnu olevan kiire haastattelun aikana.

Haastateltava oli ollut kaksivuotias saapuessaan vanhempiensa ja isosiskonsa kanssa Suomeen turvapaikanhakijana Iranista Turkin kautta Suomeen. Vanhemmat ovat kurdeja. Haastateltavan ensimmäinen muisto Suomesta on päiväkodista, jonne suomen kieltä opiskeleva äiti häntä vei. Isä aloitti työuransa ravintolassa. Asuntoasia on minulle haastattelun alussa yhä epäselvä ja kysyn:

H: Ja tää on sun koti?

K3: Tää on mejän isän ensimmäinen omistama koti. Et lähiössä me silloin aikoinaan asuttiin vuokrakodissa. Nyt on ainakin näin pitkäl päästy. Et huomaa ainaki, et johonki suuntaan on kehitytty, ku on omistusasunto.

H: Se on hieno asia.

K3: Joo, totta kai, pieni merkki jostakin. Kyllä.

Ehkä nopeasta aikataulumuutoksesta johtuen haastateltava tuntuu olevan vähän puolustuskannalla haastattelun alussa. Kysyn koulusta ja haastateltava kertoo, että hänellä oli koulussa muutama maahanmuuttajataustainen ystävä ja kantasuomalaisia ystäviä ja että jalkapalloharrastus oli hänelle tärkeä. Kun kysyn, että havaitsiko hän jotakin eroja siinä, kuinka kotona ja koulussa toimittiin, haastateltava vastaa:

K3: Ei oikeestaan oo semmosii asioit kauheesti. Totta kai, mitä mä nyt kertoisin, ei mul oo ollu semmosii ongelmii, et tarviis jotain asioita niinku muuttaa, koska mä en ollu koskaan oppinu elämään samal taval, miten meidän kotimaas. Mä oon kummiski tääl kasvanu. Niin mun ei tarvinnu esimerkiks muuttaa itteeni mitenkään tai oppii uusia asioita, ku kaikki mitä mä oppisin oli uutta. Et tavallaan vanhoja asioita ei tarvinnu unohtaa mihinkään. Mä oppisin kodin ulkopuolel ja kotona. Kodin ulkopuolel mä oppisin suomalaiset asiat ja koton mä olen oppinu kaikki, mitä meidän äidin kotimaaski on. Se on ollu vähän niin. Sit on, esimerkiks omaa äidinkieltä mä en ikinä oppinu lukemaan pienenä, niin sen huomaa nyt, että mä saan ite juosta sen asian peräs, että mä opin lukee omaa äidinkieltä.

Vastauksessa kiinnittää huomiota se, että haastateltava heti vastauksen alussa nimeää mahdollisen eron ongelmaksi, joka olisi pitänyt muuttaa, jos sellainen olisi ollut. Sinänsä vastaus muuten kuvaa mielestäni toisen sukupolven asemaa kulttuurien välissä.

Oman äidinkielen opiskelun haastateltava on aloittanut ihan vastikään. Koko haastattelun perusteella saan vaikutelman, että haastateltava on kokenut aikuistuttuaan jonkinlaisen poliittisen herätyksen. Haastateltavan isä on saanut ilmeisesti turvapaikan poliittisen vainon perusteella ja haastateltava kertoo itse kuuluvansa Kurdin demokraattiseen nuorten puolueeseen. Itsenäisen Kurdistanin asia tuntuu olevan tärkeä haastateltavalle. Seuraava lainaus liittyy keskusteluun siitä, minkä asioiden haastateltava kokee itsessään olevan kurdilaisuutta ja minkä suomalaisuutta:

H: Onko se vaan kieli vai onko se joku muukin?

K3: Se on kieli, kulttuuri ja tahto siihen, et olis oma itsenäinen kansa, valtio. Ne kolme asiaa sielt varmaan tulee näkyviin.

H: No mitä sä aattelet, jos semmonen ihme (itsenäinen valtio) ja toivottavasti tapahtuu, mut tuntuu tällä hetkellä ihmeeltä, että tota haluaisiks sää palata vai haluaisiks pysyä Suomessa?

K3: Luultavasti, luultavasti mä pysyisin Suomessa, mut se näkyis varmaan suuresti mun elämässä, et Kurdistan olis itsenäinen. Ihan varmasti, meil on kummiski siel oma asunto, omii sijoituksii. Samalla lail, mitä suomalaisil on Suomessaki. Nii tota vanhemmat vois muuttaa sinne omien siskojen ja veljien luo. Siel me voitais alottaa just yrittäjyyttä, viedä sitä maan tasoo korkeemmalle. Sillon ku se itsenäistyy, niin noi kaikki asiat on paljon helpompia. Täältä asti, vaik me asutaan tääl, me voidaan siel edistää sitä maata yrittämäl, rakentamal asioit, rakentamal asuntoi, yrityksiä. Se kaikki onnistuis, jos se olis itsenäinen maa, vaikka me asutais täällä.

Kun siirrymme haastateltavan ajatuksiin sukupuolten tasa-arvosta, haastateltava alkaa ajatella asiaa mahdollisesti itsenäistyvän Kurdistanin kautta. Haastateltava kertoo kurdien naissotilaista ja kuinka naissotilaat voivat johtaa miessotilaita eikä siitä haastateltavan mukaan seuraa auktoriteettiongelmia ja kuinka naissotilaita kunnioitetaan vielä enemmän kuin miessotilaita. Haastateltava kokee tasa-arvokysymyksen olennaiseksi valtion kannalta:

K3: ... Tai, mitäs nyt, kyl meilpäin, ykskin syy siihen, miks Kurdistan ei oo koskaan itsenäistyny, on se, et Kurdistanin valtio olis yks harvoista Lähi-Idän maista, ketä on hyväksyny tasa-arvon naisten ja miesten välillä.

Kiinnitän haastateltavan puheessa useaan otteeseen huomiota siihen, että hän kurditaustansa viitatessaan käyttää ilmaisuja ”meillä päin” tai ”meidän kulttuurissa”. Haastateltava myös kuvaa omaa identiteettiään ilmaisulla Suomen kurdi. Hän toteaa, että ulkoisesti hän on kurdi ja kuitenkin ajattelevansa suomen kielellä. Jään pohtimaan, että hän on erilaisessa asemassa kuin muut haastattelemani henkilöt, joilla on selkeästi kotimaa. ”Suomen kurdina” hän liittyy useissa eri maissa vähemmistöinä asuvien kurdien perinteeseen. Ehkä siksi saan hänestä vaikutelman, että hän haastateltavista ehkä selkeimmin elää kahden kulttuurin rajapinnassa. Tätä asiaa kuvaa ehkä myös käymämme keskustelu siitä, missä tilanteissa avioliitossa olevien on soveliasta erota.

Keskustelu lähtee liikkeelle siitä, kun kysyn siskojen asemasta perheessä. Haastateltava kuvailee, kuinka poikien uskalletaan antaa olla vapaampia. Kysyn sitten, mitä tyttöjen suhteen pelätään:

K3: ... Siin varmaan tota pelätään, et tehdään virheit tai meilpäin niinku yleensä saattaa niinku perheen häpäistä. Tietyl taval. Semmoset asiat on mahdollisii.

H: Onk se häpäisy sit jotain semmosta, et seurustelee väärän ihmisen kanssa vai mitä se voi olla?

K3: Noi on niit asioita. Kyllä, kyllä ne on niit asioit.

H: Voiko mies häpäistä perheen?

K3: Voi. Totta kai voi.

H: Millä tavalla se sit tapahtuis? Onko se erilaista, kun mitenkä nainen vois häpäistä?

K3: On. Esimerkiks miesten häpäisy on yleensä sitä, et mies ei pysty pitämään huolta perheest, huumeiden käyttöö, peliriippuvuus. Tommoset asiat on meilpäin semmoset, mitkä häpäisee taas miestä.

H: No mikä naisten häpäisy sit on?

K3: Naisten häpäisy on just toi, et sä halvennat ittees esimerkiks olemalla miesten kans ilman, että sä oot sitoutunut sen tietyn miehen kans. Se on aika iso häpeän juttu ja oikeestaan muit naisil ei oo.

H: No entä, jos nainen käyttää huumeita?

K3: Huumeita. No se on meilpäin niin har...sitä ei oo nähty. Sitä ei oo nähty meilpäin, et naiset käyttäis huumeita tai olis peliriippuvaisii. Mut totta kai se olis. Mut sit taas noita asioita nähdään meilpäin miehis. Et miehet menee peliriippuvaisuuden puolelle tai käyttää huumeita.

H: Täällä Suomessa?

K3: Suomessa tai mejän kotimaassa, ihan mis vaan ...

Naisen ja miehen roolit näyttäytyvät haastateltavan puheessa hyvin erilaisina. Jotenkin katkelmasta nousee vaikutelma eräänlaisesta ajattelun kaavamaisuudesta ja siitä, ettei haastateltavalla ole itsellään oikein kokemusta asiasta. Haastateltava toteaa, että näin on ihan missä vaan, vaikka arvelen kuitenkin, että käytännöt ja ajattelutavat varmaankin vaihtelevat sen mukaan, missä maassa ollaan. Haastateltava myös vaikuttaa hämmennyvän kovasti, kun esitän kysymyksen mahdollisesta naisten huumeidenkäytöstä, johon haastateltava vastaa, että se ei ikään kuin Suomessa olisi mahdollinen skenaario.

Kysyn haastateltavan siskoista, joilla ei haastateltavan mukaan ole ollut edellä esitetyn kaltaisia ongelmia. Haastateltava jatkaa vielä aiheesta:

K3: Pikkusisko. Ei. Hän käy kouluu kivasti ja. Ei meil oikeestaan oo mittään ongelmii ollu. Mut tämmösii asioita on meijän kulttuuris.

H: Ja ne on sit pysyny aika samoina ikään kuin myös sinussa, joka olet varttunut täällä?

K3: Kyllä. Ei ne oo oikeestaan. Joo. En mä itse asiassa tiedä, et onk ne pelkäämään meidän kulttuurin asioita, koska monet oikeesti ajattelee samal taval, mitä mä oon nyt jutellu suomalaisten kaverien kanssa. Kyl mä oon sitä mieltä, et aika moni vois olla mun kanssa samaa mieltä.

Haastateltava vaikuttaa olevan epävarma. Ensin hän vastaa myöntävästi, että kulttuuriset tavat olisivat pysyneet samanlaisina hänellä, vaikka onkin varttunut Suomessa. Sitteen hän toteaa, että ”ei ne oo oikeestaan” ja kääntää keskustelun siihen, että myös suomalaisetkin voisivat olla samaa mieltä. Koska minusta vaikuttaa epäuskottavalta, että suomalaiset olisivat samaa mieltä siitä, kuinka nainen voi häpäistä itsensä, arvelen, että jatko viittaa edeltävään keskusteluamme avioliittoa edeltävästä seurustelusta. Kautta koko haastattelun minulla on vaikutelma siitä, että haastateltava ikään kuin elää kahdessa maailmassa, joita voisi kuvata ehkä ideaaliksi ”meillä päin”- kulttuuriksi ja arkielämän tasoksi.

Haastateltava kertoo aikaisemmin, koulussa ollessaan, seurustelleensa kantasuomalaisen tytön kanssa. Hän kertoo pienen tarinan siitä, kuinka oli ollut kauppakeskuksessa ”salaa” tytön kanssa ja äiti oli tullut vastaan. Haastateltava mainitsee, että tilanne oli ”hauska”. Kertomisen tavasta päätellen, että tilanne oli ollut ehkä enemminkin jännittävä. Haastateltava kertoo, että äiti oli tiennyt, että hän seurustelee.

K3: ... mut kummiski se oli semmottin, ettei hänt tuotu kotiin.

H: Minkä takia ei tuotu?

K3: Varmaan just sen takia, että jos hänet olis tuotu tänne ja tehty se asia niin viralliseksi, niin kyl sen olis pitäny olla paljon vakavampaa ku.

H: Niin et sen olis pitäny tähdätä niinku liittoon?

K3: Kyllä. Just. Noi on niit syitä, miks ei viitti tehdä sitä hommaa viralliseksi. Koska kyl se täytyy olla, se päämäärä täytyy olla se, et ollaan loppuun asti yhdessä. Ja perhe sun muut, täytyy ottaa näköön, koska meil päin ei oo semmost, semmosta tapaa, et sä seurustelet, eroot, seurustelet, eroot. Meil yleensä eroaminen ei oo vaihtoehto. Se tulee vaihtoehdoks ainoostaan, jos on pakko.

Haastateltava kertoo myöhemmin eronneensa seurustelukumppanistaan sen vuoksi, ettei kokenut, että seurustelu tähtäsi avioliittoon, vaikka olivat olleet puolitoista vuotta yhdessä. Kysyn haastateltavalta, kokeeko hän, että olisi lähentynyt vanhempiansa kulttuurista. Haastateltava ei koe asian olevan niin, vaan arvelee, että vasta aikuistuuksaan on löytänyt omat arvonsa ja mielipiteensä. Tähän keskusteluun liittyy se, kuinka haastateltava kuvaa ihannevaimoaan.

K3: No mitä mä toivoisin, on varmaan just, et omistaa samat arvot, mitä mää ja tullaan toimeen hyvin.

H: Mimmosia ne arvot sit olis?

K3: Mimmosia ne arvot olis. No mitä mä nyt sanoisin. Mä haluaisin just sitä, et hän ajattelis just näin, et tota perhe tehdään kerran ... et se on vaan tää yks kerta, ku se tehdään, kun mennään naimisiin. Se on se yks kerta, ettei ajattele, että on mahdollisuuksia. Et se on niinku, et hän niinku tavoittelee sitä samaa asiaa, ku mä. Omistaa jotain täs elämässä, niinku työelämän kannalt, perheen kannalt, saada semmonen. Mikä olis se sana succesfull suomeks?

H: Menestykseks.

K3: Semmonen menestykseks elämä työn ja perheen puolesta kummiski ...

H: No toivoisiks sää, et hän olis työelämässä?

K3: Totta kai, totta kai, työelämäs mä toivoisin, et me oltais molemmat. Sillon on totta kai helppo tulla toimeen. Ja pystyy tavoitella asioita elämäs, mitä haluaa. Ilman työtä se ei onnistu. Varsinkaan Suomessa, on oikeesti vaikee elää, jos ei oo töitä.

Haastateltavan kuva tulevaisuudestaan on hyvin perhekeskeinen. Aviopuolisoiden molemminpuolinen lupaus elinikäisestä sitoutumisesta toisiinsa vaikuttaa olevan tärkeä osa

”menestyksestä” elämää. Sitaatissa kiinnittää huomiota myös verbin omistaa käyttö. Vaikea sanoa, miksi haastateltava tulee valinneeiksi juuri tämän verbin. Tuntuu kuitenkin, että haastateltavan kuvaamassa ideaalitulanteessa puolisoiden elinikäinen sitoutuminen ja elintason hankkiminen työnteon kautta näyttäytyvät haastateltavalle tärkeänä pääomana.

Haastateltava kertoo olevansa muslimi. Elinikäisen avioliiton tavoittelu ja avioliittoon tähtäämättömän seurustelun välttely ovat yleisiä islamin uskon periaatteita (Akar & Tiilikainen 2009, 14-20). Haastateltavan itsestään selvältä vaikuttava vakuuttuneisuus siitä, että tulevan vaimonkin tulisi olla työelämässä tuo kuitenkin mieleen norjalaisen tutkijan Annick Prieurin (2002, 70-72) kuvaukset siitä, kuinka uskonnon ja ympäröivän länsimaisen yhteiskunnan periaatteet yhdistyvät toisen sukupolven käsityksissä tasa-arvosta ja perhe-elämästä hybridillä tavalla. Haastateltava on itsekin ollut tiiviisti työelämässä mukana käytyään ensin ammattikoulun. Hänellä on myös hyvin konkreettisilta ja realistisilta vaikuttavia suunnitelmia työuralla etenemisestä kaupallisella alalla.

Kun kysyn, pitäisikö tulevan vaimon olla kurdi vai voisiko hän olla kuka vaan, haastateltava jää pohtimaan asiaa.

K3: Mä oon varmaan sitä mieltä. Tosi vaikeet kyl tohon vastata.

H: Joo. Ei sun tarvii tietää.

K3: Joo en tiä kyllä. Mut nyt ku asutaan täällä, niin on varmaan pakko vastata, et se voi olla kuka vaan. Kyl tääl on vähän vaikeet valikoida ... Niin sen puoleen, pitää vähän avarakatseinen olla. Kyllä. Ja ei mitään mahdollisuuksia voi totta kai poissulkee niinku ilman mitään syytä.

Vaikuttaa siltä, ettei haastateltava ole juuri pohtinut asiaa aikaisemmin. Lainauksen lopussa haastateltava vaikuttaa tekevän ainakin hetkellisen päätöksen siitä, ettei tulevan puolison tarvitse olla kurdi. Hän vahvistaa päätöksensä ikään kuin kolme kertaa toteamalla ensin, että pitää olla avarakatseinen, sitten vahvistamalla sen toteamalla ”kyllä” ja vielä argumentoimalla, ettei mahdollisuuksia ole syytä poissulkea, koska siihen ei ole mitään syytä.

Avioliitosta puhuttaessa haastateltava ottaa esiin perheiden sovittelun ristiriitatilanteissa. Hän kertoo vanhempiensa sovitelleen ystäväperheessä ollutta konfliktitilannetta. Isä oli keskustellut perheen isän kanssa ja äiti äidin. Sovittelu oli kestänyt monta kuukautta.

Vaimo oli saanut miehestään selville jonkin ristiriitaa aiheuttavan asian. Haastateltava kertoo, että sopu puolisoitten välille yritetään yleensä saada esimerkiksi tarjoamalla rahallista apua, keskustelutukea ja sovittelua. Eroamisen kynnyksellä vaikuttaa todella korkealta. Esimerkkitalanteen haastateltava kertoo ratkenneen seuraavasti.

K3: Onneks. Sit heidän onnekseen sit tota se vaimo suostus sit yrittämään vielä ja kyl he on vieläki yhdes. Mut just tommottii, et se ei oo, tosi harvoin se on naisen yksin päätettävissä. Et mut, jos se nainen haluaa lähteä, niin totta kai hän saa lähteä.

Lainauksessa haastateltava mainitsee, että ero on harvoin naisen yksin päätettävissä tai, että ainakin kynnyksellä siihen on korkea. Jään miettimään, että mitä tapahtuisi, jos mies haluaisi erota ja että voisivatko eroamisen syyt vertautua haastateltavan aiemmin kuvaamiin asioihin, joilla perheen voisi häpäistä. Näissä miehen ja naiset roolit poikkesivat merkittäväällä tavalla toisistaan. Miehellä perheen häpäisyä oli lähinnä kyvyttömyys elättää ja huolehtia perheestä ja naisella taas sopimattomaksi katsottavaa avioliittoa edeltävää seurustelua. En tule kuitenkaan kysyneeksi haastateltavalta sovitellaanko myös naisen käytöksestä lähtevää ristiriitaa enkä myöskään sitä, mitä se voisi olla. Kun kysyn väkivallasta perheessä, nousee naisen asemasta esiin yhä vaikeus lähteä liitosta, kuten edellisessäkin sitaatissa ja yhä se, kuinka toisistaan poikkeavissa rooleissa haastateltava eri sukupuolet näkee.

K3: Väkivalta esimerkiks. Se on tosi paha juttu, siihen täytyy, meilpäin väkivalta ei oo missään nimessä hyväksyttävä juttu. Ja siihen, mitä mä voisin kuvitella, niin siihen puuttuis, se on semmonen asia, et siihen puuttuis molemmat perheet. Kehtään ei hyväksyis sitä asiaa ainakaan ja mä luulen et, mä luulen kyl, et siin tilantees nainen voi. Nainen lähtee lapsien kans satavarmasti isäperheen luo. Takasin. Tommosis tilanteis.

Haastateltavan ajatuksissa ei tunnu olevan sellaista vaihtoehtoa, että nainen voisi olla väkivaltainen. Kuitenkin Suomessa Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen sivuston tietojen mukaan niiden naisten ja miesten määrä, jotka ovat parisuhteessaan kokeneet väkivaltaa parisuhteen toisen osapuolen taholta, ei juurikaan eroa toisistaan (Heiskanen ja Ruuskanen 2010,45). Eroavan naisen paluu lasten kanssa ”isäperheen” luo tuntuu ensi-

kuulemalta hyvin valtavirrasta poikkeavalta ratkaisulta suomalaisessa yhteiskunnassa. Tosin katkelmasta ei käy ilmi, tarkoittaako haastateltava hetkellistä pakoa lapsuudenperheeseen vai pysyvämpää oleskelua.

Haastattelun perusteella vaikuttaa siltä, ettei haastateltava ole vielä elämässään joutunut konfrontaatioon tasa-arvoasioiden kanssa. Haastateltava on eri elämänvaiheessa kuin muut haastateltavat. Hän asuu lapsuudenperheessään ja vaikuttaa olevan erittäin tyytyväinen elämäänsä Suomessa, vaikka oman valtion perustaminen kurdien kansalle näyttäytyikin tärkeänä asiana hänen ajatuksissaan.

Kun haastattelun lopuksi tiedustelin, haluaisiko haastateltava lisätä jotakin kertomukseensa, haastateltava ei ensin halunnut lisätä mitään, mutta hetken kuluttua, kun olin jo sulkenut mikrofonin, hän halusi kuitenkin kertoa siitä, kuinka hänen elämänsä olisi ollut ”paljon tyhjempiä”, jos hän olisi elänyt koko elämänsä vanhempien kotimaassa.

K3: Suomes koulut ja ihan kaikki aktiviteetit tekee täst elämäst niin paljon kokemusrikkaamman. Näkee paljon asioit, kokee enemmän asioit, tai niinku se on mahdollistanu tän kaiken kokemusrikkaamman elämän, et mä oon päässyt Suomeen. Tää kaikki ei olis ollut mahdollist mejän kotimaas. Esimerkiks osata luistella on ihan niinku noinkin yksinkertanen juttu.

H: Joo.

K3: Osata luistella hyvin. Ei ketään mejän kotimaas varmaan osaa luistella.

H: Joo.

K3: ... Tämmösii asioit on varmaan paljon, mitä mä vois in luetella, mut lyhyesti sanonuttuna, kyl tääl elää paljon kokemusrikkaamman elämän, kaikin puolin. Kyllä.

Kertoja 4: Lähiö kotiseutuna – perheyhteyden tärkeys

Tapaan haastateltavan lähiön kirjastossa tutkijanhuoneessa. Haastateltava on tullut vuoden ikäisenä perheensä kanssa Kosovosta Suomeen. Haastateltava on käynyt miltei koko koulunsa samaisessa lähiössä. Perhe oli välillä muuttanut pariaksi vuodeksi Helsinkiin isän töiden vuoksi, mutta olivat palanneet sitten sieltä takaisin lähiöön. Haastateltava kertoo, että eräänä päivänä kaikki olivat vain olleet yhtä mieltä palaamisesta. Haastateltavan veljet ja sisar asuvat myös lähiössä, kaikki lähellä toisiaan. Haastattelua tehtäessä haastateltava on myös työssä lähiön alueella. Haastateltava on koulutukseltaan merkonomi.

Haastateltavan perheellä on oma talo kotiseudulla sukulaisten pihapiirissä. Yhteys Kosovon lähistöllä asuviin albaanisukulaisiin on päivittäistä. Kun kysyn, minkälaista yhteydenpito on, haastateltava kertoo, että lähetetään tekstiviestejä tai soitetaan ja kerrotaan asioista ”mitä on touhunnut ja tälleen näin”. Haastateltava toteaa, että hänen vanhempansa kokevat olevansa vieraassa maassa. Omaa suhdetaan vanhempien lähtömaahan hän kuvaa seuraavasti.

K4: Me ollaan taas tääl koko elämä oltu melkein, niin meil se on niinku erilaist. Totta kai Kosovo niinku sillai on kotimaa, mut sillai niinku tottunu olemaan tääl näin. Mä tykkään ainaki enemmän olla täällä. Mä en ainakaan lähtis ikinä takas. Täl hetkel. ...

Haastateltava kertoo, että hänen ystävänsä olivat olleet enimmäkseen ulkomaalaistaustaisia lapsuudessa. Helsingissä ja ammattikoulussa hänellä oli ollut myös kantasuomalaisia ystäviä. Kun kysyn syrjimisestä kokemuksesta, haastateltava toteaa.

K4: Ei oo ollu ikinä mitään.

H: Oliko jossain muualla kuin koulussa?

K4: No ei oikeestaan. Mä oon ollu aina semmosis niinku piireis, mihin on otettu aina hyvin vastaan ja tälleen. Ei oo mitään ollu, ikinä ongelmaa.

Haastateltava kertoo lapsuudestaan, että heillä oli tarkat säännöt esimerkiksi kotiintuloaikojen suhteen. Haastateltavan mielestä piti tulla aina todella aikaisin illalla kotiin. Nuoremmat veljet olivat saaneet viipyä myöhempään. Nuoremman sisaren oli myös pitänyt tulla aikaisemmin. Samalla tulee puhe tyttöjen seurustelusta.

K4: No ehkä tytöil vähä aikasemmin. mut ei hän muutenkaan sillai ollu, niinku et, hänel niinku sillai. Totta kai pojil on vähä enemmän kaverei.

H: Niin. Joo. Joo. Mut ei teillä kuitenkaan ollut mitään semmoista niinku häpeäkulttuuria tai semmoista, että tyttöjen pitäis olla seurustelematta ennen avoliittoa vai onko?

K4: Noo, ei siit ehkä hirveesti tykätä.

H: Niin. No onks hän seurustellu?

K4: No hän on niiku ite valinnu oman miehen ja on seurustellu hänen kans. Ei oo ketään niinku sillai, et tää on nyt sun mies ja.

H: Ei oo järjestetty?

K4: Ei, ei. Hän on ihan ite valinnu ja.

H: Niin et hän löysi ite.

K4: Aika nuorena. En muist minkä ikäne, kolmentoist neljätoist varmaan oli. Niinku jutellu monta vuotta ja sit.

Ilmeisesti sisar oli löytänyt miehen Kosovosta ja myöhemmin mennyt hänen kanssaan naimisiin. Mies oli muuttanut avioliiton myötä Suomeen. Toinen veli on ilmeisesti suomalaisen toisen sukupolven albaanitaustaisen naisen kanssa naimisissa. Kysyn haastateltavan mielipidettä seurustelusta ennen avioliittoa.

H: No, oliko sulla jotain semmosta, että ei pitäis seurustella ennen avioliittoa tai?

K4: Ei, ei, maas maan tavalla.

H: Niin mä luulen.

K4: Et sä niinku pysty tuomaan kaikkii juttui siält Kosovost tänne näin. Sä tuut vieraaseen paikkaan ja sit sä niinku yrität omil jutuil, niin ei se niinku onnistu. Tai huonosti.

Viimeisessä lainauksessa haastateltava vaikuttaa olevan ehdottomasti sitä mieltä, että avioliittoa edeltävä seurustelu on hyväksyttävää. Toisaalta tätä edeltävässä lainauksessa hän vaikuttaa vähän empivän kuvatessaan sisarensa oleskelua iltaisin ulkona toteamalla, ettei hän muutenkaan ollut ”sillai, niinku et hänel niinku sillai”. Ehkä haastateltava viittaa tässä poikaystäviin tai miespuolisiin kavereihin. Myöhemmin hän toteaaakin, ettei avioliittoa edeltävästä seurustelusta ”hirveesti tykätä”. Hän käyttää passiivia, joka vaikuttaisi viittaavan siihen, että tällainen asenne on jotenkin yleinen, mutta ei välttämättä juuri hänen asenteensa. Myöhemmin hänelle tuntuu olevan tärkeää, että sisar on saanut itse valita miehensä. Tavasta miten haastateltava kuvaa sisaren seurustelua ja avioliittoa tulee mieleen Marja Peltolan (2014) väitöskirjassaan esittämä huomio siitä, kuinka toisen polven maahanmuuttajat kokivat vanhempiensa käsitykset sukupuolten tasa-arvosta ja sukupuolirooleista vanhanaikaisiksi ja halusivat ottaa etäisyyttä niihin (emt. s. 204-206). Kysyn haastateltavalta, onko naisen asema hänen mielestään Kosovossa erilainen kuin Suomessa.

K4: Vähä erilainen. Kyl seki niinku siel tasottuu koko ajan. Ollaan niinku aika samois. Onhan se jollain niinku samois, mut kyl se jossain näkyy. Vanhemmil ihmisil voi olla aika, et naiset on vähä niinku alempiarvosii, mut kyl niiku nuoriso, kyl se on aika samois. Ei oo sillain niinku eroo.

Lainauksessa konkretisoituu se, kuinka monet asiat saattavat vaikuttaa käsityksiin tasa-arvosta. Haastateltava on tiiviissä kontaktissa kotimaassa oleviin sukulaisiin. Hänen käsityksiinsä eivät siis vaikuta vain lapsuudenkodista tai suomalaisesta ympäristöstä saadut vaikutteet, vaan myös varmaankin vanhempien kotimaassa tapahtuva käsitysten muutos.

Haastateltava kertoo myös tutustuneensa vaimoonsa Kosovossa. Hän kertoo myös, ettei hänellä ollut mitään erityistä halua löytää puolisoa juuri Kosovosta. Hän oli tutustunut tulevaan vaimoonsa lomamatkalla. Vaimo ei haastateltavan kertoman mukaan koskaan ollut suunnitellut muuttavansa ulkomaille, mutta haastateltavalle vaikuttaa olleen ehdottoman tärkeää, että he asuvat Suomessa. Nyttemmin vaimokin haluaa olla Suomessa. Kun kysyn syytä siihen, haastateltava vastaa, että se ehkä on ”parempi elämä, paremmat oltavat täällä”.

Haastateltava kertoo veljen lapsista ja siitä, kuinka yksi heistä on hänelle erityisen läheinen. Tätä kautta tulee puhe lasten hankkimisesta ja haastateltava kertoo seuraavaa.

K4: ... et kylhän lapsia on tarkotus tehdä, mut kun hän on tullu, ku mun vaimo on tullu Kosovost, nii sillain parempi, mä sanoin hänelle, et on parempi opiskella ensin kieli, kaikki ensi, et pärjää ite, koska ku sä teet lapsia heti, nii sit se jää ja sit sä et jaksu myöhemmin enää lähtee opiskelemaan ja töitä, et se on parempi, et nyt ensi niiku opiskelet ja sit teet vähä töitä ja sit.

H: Se on kyl viisaasti ajateltu, koska helpolla sit eristäytyy.

K4: Se jää sit kans, niinku mä oon töis, nii en mä voi joka kerta lähtee mukaan johonki tulkaamaan ja tälleen. Nyt se pärjää ihan ite.

Haastateltavan käsitys maahanmuuttajan haasteista uudessa maassa vaikuttaa hyvin realistiselta ja luultavasti oman kokemuksen kautta hankitulta. Haastateltava vaikuttaa pitävän hyvin itsestään selvänä sitä, että molemmat puoliset ovat työelämässä mukana. Haastateltavan puoliso oli opiskellut kotimaassaan kolmivuotista tutkintoa. Opiskelua

olisi ollut enää vuosi jäljellä. Haastateltavaa vaikuttaa vähän surettavan se, ettei puolison tutkintoa olisi hyväksytty Suomessa eikä siten ollut järkevää suorittaa sitä loppuun. Puoliso on Suomessa opiskellut ensin kieltä, sitten kaupan alaa ja on nyt töissä suuressa marketissa. Maahanmuuttajataustaisten ihmisten kielitaidon ja koulutustason katsotaan olevan voimakkaasti yhteydessä tasa-arvoisempiin sukupuolirooliaasenteisiin. Hyvä kielitaito mahdollistaa kouluttautumisen ja syvällisemmät kontaktit kantaväestöön. (Idema & Phalet 2007, 94, 99.) Haastateltava kertookin, että hänen vaimonsa on oppinut nopeasti kieltä, viihtynyt työssään hyvin ja aikoo vielä jatkaa opiskelemista myöhemmin.

Haastateltava kertoo, että vaimo oli aluksi ikävöinyt kovin vanhempiaan ja lentänyt useita kertoja vuodessa Kosovoon. Tätä kautta keskustelu kääntyy Kosovon albaanien sukupuolittuneeseen perimisjärjestykseen, josta olin kuullut toiselta haastateltavalta.

K4: No se, mitä mä oon ymmärtäny on, et pojille vaan jaetaan se omaisuus. Ja työt menee niinku periaattees naimisiin. Ne menee niiku pois. Mun mielest, se on mun mielest niinku vääriin. Vaik kaikki on periaattees lapsia. Pitäis samal taval jakaa se.

Haastateltava kertoo, ettei hänelle Suomessa ole tullut vastaan mitään tilannetta, missä työt eivät perisi, vaan ”kyl se menee ihan tasan kaikille”. Haastateltava vaikuttaa suhtautuvan erittäin kielteisesti sukupuolten erotteluun perimisasiassa.

Kun kysyn kotitöiden jakautumisesta, sukupuolten erottelu vaikuttaa olevan arkipäivää.

H: Miten teillä esimerkiksi kotityöt ja tämmöset näin? Miten ne jakaantuu?

K4: Noo, toi nainen tekee naisen työt. Mä oon vähän huono siivoamaan ja kokkaamaankin olen ollu vähän huono aina. Mun vaimo tekee ruuat ja siivoaa.

H: No, onks sun veljillä tai muillakin sisaruksilla niin?

K4: Toi nuorempi veli, hän on semmone, et hän on tykänny siivota ja touhuta. Hän tekee kaikkea kotona.

Vaikuttaa siltä, että kotitöiden epätasa-arvoinen jakaantuminen on ainakin osaksi peräisin haastateltavan lapsuuden kodista. Haastateltava kertoo, että hänen äitinsä teki kotityöt ja muut saattoivat auttaa, esimerkiksi siirtelemällä huonekaluja siivotessa. Ruokaa haastateltava on laittanut ainoastaan kotitalouden tunnilla koulussa. Kun kysyn, onko

hänen vaimonsa tyytyväinen vallitsevaan tilanteeseen kotitöiden suhteen, haastateltava vastaa, että vaimo vain pyytää häntä aina kertomaan, mitä hän haluaa syödä. Haastateltava kertoo veljensä toimivan toisin ja että veli on innostunut kotitöistä ja myös tekee niitä aina.

Haastateltava kertoo olevansa muslimi. Kertoo käyvänsä rukoushetkissä paastokuukauden jälkeen. Kun kysyn, onko hän aktiivinen uskonnon suhteen, haastateltava vastaa.

K4: Oo, vähä siin ja siin. Kyl mä pyrin sillai rauhottaan, esimerkiks en mä niinku sianlihaa en syö. Sillai. Muuten yritän kulkee ihan niinku muutenkin, normaalit ihmiset, et sillai ei oo mittään.

Jää valitettavasti epäselväksi, mihin haastateltava viittaa ilmaisulla ”normaalit ihmiset”, tarkoittaako hän mahdollisesti, ettei edusta mitään islamin äärisuuntausta vai viittaako ilmaus kantasuomalaisiin. Haastateltava kertoo, ettei ole saanut erityistä uskonnollista kasvatusta. Koulussa oli opiskellut elämänkatsomustietoa, koska ryhmässä ei ollut ollut tarpeeksi jäseniä islamin opetuksen järjestämistä varten. Kysyn vielä uskonnon vaikutuksesta tasa-arvokäsityksiin.

H: No luuleksä että se uskonto vaikuttaa sun käsityksiin naisen ja miehen asemasta tai sukupuoli...

K4: Ei.

H: Itse asiassa monella tuntuu, että ei.

K4: Asumu niin kauan täällä.

Haastateltava vastaa kysymykseeni varsin painokkaan oloisesti ei ja suorastaan keskeyttää minut, vaikka ei muuten haastattelun aikana kertaakaan tee niin. Esitän kysymyksen miltei haastattelun lopussa ja voi olla kyse siitä, että haastateltava kokee jo moneen kertaan tehneensä asian selväksi. Jatkan tästä vielä kysymällä, että onko hänellä jotakin lisättävää mielessä noin yleensä. Haastateltava toteaa vielä, että hänen mielestään koso-
volaiset ovat kulttuurinsa puolesta aika lähellä suomalaisia ja että ”kyllä tääl niinku sillai aika suomalaisittain eletään”.

Kun kysyn haastateltavalta, minkä hän kokee itsessään olevan kosovolaisuutta, haastateltava vastaa.

K4: Kotona ehkä sillai. Meil on niinku tiettyi juttui, miten tehdään kosovolaisittain ja sit ulkona tietty ollaan ihan suomalaisittain.

H: Mitä ne tietyt jutut on? Mitä ne koskettelee?

K4: Sillai niiku, miten kunnioitetaan toisia, kun tulee jotain vierai kylään ja. Tota niinku meillä on vähän erilaiset tarjoilut ja kaikki. Ja sit ku tulee joku vanhempi, niin pitää kunnioittaa ja tervehtii. Meil on niinku aika isos roolis se. Kunnioitetaan vanhempii ihmisii. Täytyy kunnioittaa.

Katkelman voi ehkä katsoa kuvaavan haastateltavan hybridiä identiteettiä. Haastateltava mainitsee kotona toteutuvat asiat kuvatessaan identiteettinsä osaa, jonka kokee olevan ”kosovolaisuutta” ja toteaa sitten heti perään, että ”ulkona ollaan tietty ihan suomalaisittain”. Jälkimmäinen toteamus ja sen ilmaisu ”tietty” voivat kuvastaa sitä, että on itsestään selvää, että ”ulkona” ollaan ja pitää olla ”suomalaisittain”. Kotona tapahtuvaksi asiaksi mainittu vanhempien ihmisten kunnioittaminen toistuu useassa kohdassa haastattelua, kuten mm. siinä, minkä arvojen haastateltava toivoisi periytyvän lapsilleen. Haastateltava kertoo myös tavasta viettää aikaa ja vierailta vuorotellen kaikkien sisarus-ten ja vanhempien luona. Haastateltavan elämänpiiristä nousee ikään kuin kuva pienestä suvun muodostamasta kylästä lähiön keskellä, josta käsin haastateltava on aktiivisesti työelämässä ja harrastuksissa mukana.

Haastateltava kertoo myös eroavansa vanhemmistaan siinä suhteessa, että pitää ylipäättään matkustamisesta, kun vanhemmat käyvät lähinnä vanhassa kotimaassa. Haastateltava on puolisoineen matkustellut mm. useissa Euroopan maissa ja Etelä- Amerikassa.

K4: Mut on se kiva nähdä sillai. Niinku, miten muual tehään ja kaikkee. Sit niinku tutustuu ihmisiin ja osaa kunnioittaa. Täälläki näkee jotkut ihmiset, kun ei oo käyny missään, niin ne ei osaa sillai niiku kunnioittaa ulkomaalaisia ja tälleen näin.

H: Joo. Kyllä.

K4: Ihmiset niinku kävis enemmän, nii näkis vähä ja.

Kertoja 5: Moniavioisesta ja ylikansallisesta perhejärjestelmästä ydinperheen isäksi

Haastattelu tehdään maahanmuuttajayhdistyksen tiloissa. Haastateltava on juuri vienyt poikansa koraanikouluun töiden jälkeen. Kun pyydän haastateltavaa kertomaan elämäntarinaansa, hän kertoo hyvin pitkään ja vaiherikkaasti monipolvisesta matkasta Suomeen. Minusta vaikuttaa siltä, että hän kokee lähdön syiden ja matkan vaiheiden avaamisen hyvin tärkeäksi. Myös haastateltavan lapsuuden moniavioisen perhejärjestelmän avaaminen haastattelijalle ottaa aikansa.

Haastateltavan elämä oli ollut jo Somaliassa ylikansallista siinä mielessä, että haastateltavan isä ja isän isä olivat olleet työssä Saudi-Arabiassa, kun haastateltava oli pieni lapsi. Haastateltava kertoo, että isä oli käynyt heidän perheensä luona ”melkein joka vuosi kesäloma-aikana, loma-aikana kuukauden”. Haastateltavan isällä oli perhe myös toisen naisen kanssa, joka asui toisella paikkakunnalla ja heillä oli myös yhteisiä lapsia.

Haastateltava oli paennut isänsä ja oman äitinsä perheen, isän toisen perheen ja isänisän perheen kanssa Somalian heimosotia. Lähtö kotoa oli tullut hyvin äkillisesti.

K5: ... Kauhea sota ja sit yhten aamun alko kaikki, ku meillä alkoi se kesäloma (koulusta). Sota tuli ja me lähettiin pakoon ja kämpästäkin oli kaikki vaatteet ja kaikki jäänyt. Ei kukaan mennyt hakemaan uudestaan.

Haastateltavan isän isä oli menehtynyt Saudi-Arabiassa ilmeisesti työhön liittyvässä onnettomuudessa, koska haastateltava kertoo, että he saivat eläkettä Saudi-Arabiasta. Kuten lainauksesta ilmenee, haastateltava oli jo ehtinyt aloittaa koulun Somaliassa. Haastateltava on tullut vanhempana Suomeen kuin muut haastateltavat. Hän on ollut Suomeen tullessaan 10-vuotias. Haastateltavan isän isällä ja isällä oli ollut ilmeisesti varallisuutta Somaliassa. Tämän varallisuuden turvin kolme perhekuntaa oli lähtenyt pakomatkalle Somaliasta Syyrian, Egyptin ja silloisen Neuvostoliiton kautta Suomeen. Perhekunnat olivat pyrkineet isän johdolla Norjaan, mutta matka oli pysähtynyt Suomen rajalle.

Haastateltava oli päässyt Suomessa kouluun ja muistelee erityisesti sitä, että oli saanut suomi-somalia-sanakirjan, mikä oli tuottanut paljon iloa, koska haastateltava oli ollut niin innostunut uuden kielen opiskelusta. Haastateltavan suomen kielen oppimista oli

tukenut myös aktiivinen jalkapalloharrastus. Haastateltava oli päässyt kilpailumatkoille ympäri Suomea muuten täysin suomenkielisen joukkueen kanssa. Haastateltava kertoo, että hänen sisarensa ja tätinsä olivat myös samassa koulussa ja pärjäsivät siellä hyvin.

Tässä yhteydessä kysyn koulunkäynnistä ja sukupuolten tasa-arvosta haastateltavalta. Hän kertoo, että ainakin aiemmin pojat laitettiin mieluummin kouluun ja tytöt jätettiin tekemään kotitöitä. Haastateltavan mielestä yhdeksänkymmentäluvulla tilanne muuttui.

K5: Ne on tajunnut, että jos esimerkiksi tyttö ja poika menee Eurooppaan tai Amerikkaan tai Kanadaan ja heijän perhe jää kotimaahan, kuka pitää huolta perheestä, suurin osa se on tytöistä.

H: Aijaa.

K5: On siis huomattu jälkeinpäin, että suurin osa tytöistä, he miettii heijän äidistä ja isästä ja suvusta. Ne lähettää rahaa. Ne pitää huolta, mutta pojat vois olla helpompi, että ne pojat vaihtaa niinku kulttuurista ja näistä jutuista ja unohtaa ne. Osa voi olla, että ne menee vaikkapa baariin ja tekee ihan mitä vaan, mutta tytöt, ne ei semmosta tee ja jälkeinpäin ne on huomattu, että sieltäkin kenen perheestä tyttö on ulkomailla Euroopassa tai Amerikassa tai Australiassa tai näissä hyvinvointivaltioissa, tytöt aina pitää huolta hänen. perheestä, mikä on jäänyt siellä. Mutta pojat ei välttämättä. Se on huomattukin ja tutkimuksia on siitakin tehty.

Haastateltavan esiin ottamassa näkökulmassa perhe kuvautuu ennen kaikkea taloudellisenä yksikkönä. Taloudellinen ahdinko ja ulkomaille suuntautuva muuttoliike sen ratkaisemiseksi tuottavat mielenkiintoisella tavalla mahdollisuuksien tasa-arvoa tytöille siinä mielessä, että heidät kannattaa laittaa jo Somaliassa kouluun mahdollisen siirtolaisuuden ja tästä koituvan hyödyn vuoksi.

Haastateltava ja haastateltavan sisar jatkoivat molemmat opintoja ammattikoulussa. Haastateltava on tehnyt työuransa isoissa teollisuuslaitoksissa ja toimii tällä hetkellä sellaisessa monikielisen työyksikön työnjohtajana. Haastateltavan isä on toiminut linja-autonkuljettajana ja äiti on ollut sairaalan keittiössä töissä. Haastateltava toteaa isänsä olleen pääkaupunkiseudun ensimmäinen tummaihoisen linja-auton kuljettaja.

Haastateltava on naimisissa ja hänellä on neljä pientä lasta. Haastateltava oli tutustunut puolisoonsa Somaliassa sattumalta ja vaihtanut hänen kanssaan puhelinnumeroita.

H: Oliko se sattuma, että vaimo löyty sieltä?

K5: Se oli ihan sattuma. Se oli ihan sattuma, et se löyty sieltä mejjän maasta ja.

H: Oliko siinä jotain sukulaisuussuhteita?

K5: Ei.

H: Vai suurta rakkautta.

K5: Mä näin sen kaupungilla kerran. Mä kysyin sen kännykkää. Sit hän antoi ja sit me juteltiin ehkä kuukauden, kaks kuukautta ...

Kun kysyn, olisiko haastateltava ollut valmis seurustelemaan myös kantasuomalaisen naisen kanssa, haastateltava kertoo, että oli aikaisemmin seurustellut suomalaisen naisen kanssa ja että hänen kaksi veljeään ovat naimisissa kantasuomalaisten naisten kanssa. Kun kysyn, miten Somaliasta aikuisiällä muuttanut vaimo on pärjännyt Suomessa, haastateltava kertoo hänen pärjänneen muuten hyvin, mutta kieltä ei ole ehtinyt oppia kunnolla.

K5: ... Hän ei paljon kerkii. Hän ei paljon kerennyt oppimaan suomea, kun hän oli koko ajan kotona ja äitiyslomilla ja mä olen koko ajan töissä ja hän oli kotona.

H: Sun pitää sitten, kun lasten tulo loppuu, kannustaa häntä.

K5: Kannustaa joo. Totta kai. Hänkin miettii nyt neljä riittää kyllä.

Haastateltavan ja hänen perheensä arki vaikuttaa erittäin kiireiseltä. Haastateltava tekee työnjohtajana vuorotyötä ja on yleensä kaikki pyhät töissä. Lasten määrästä on ilmeisesti keskusteltu vaimon kanssa. Ilmaisusta ”hänkin miettii nyt” saa vaikutelman, että vaimo olisi ehkä halunnut enemmänkin lapsia ja haastateltava mahdollisesti ei. Kaikki neljä lasta ovat syntyneet kahdeksan vuoden sisällä. Haastateltava kertoo päivävuorossa ollessaan hakevansa yleensä suoraan töistä tultua pojat, jotka ovat lapsista vanhimpia, suoraan koraanikouluun ja menevänsä heidän kanssaan sen jälkeen yhdessä kauppaan. Vapaapäivänään haastateltava kertoo yleensä vievänsä kaikki lapset uimahalliin. Kysyn haastateltavalta, miten hän kuvailee itseään isänä.

K5: Mä oon aika, mä oon aika kyllä semmoinen isä, semmonen isä. Ensimmäiseks sillan, kun me ollaan kotona ja lapset, vaimo sanoo pari sanaa, kun pojat ja tytöt, kaksvuotias tyttökin on hiljaa. Mutta kun mä sanon, ei ne kuuntele ollenkaan. Semmoista, vähän semmoista hemmottlevaa isää mulla kyllä on, että mun pitäis ottaa vähän hemmottelut pois.

Haastateltava arvelee, että hänen taipumuksensa hemmotella lapsia, on peräisin siitä, että hän on tullut myöhään isäksi. Haastateltava on ollut kolmekymmentäneljävuotias, kun ensimmäinen lapsi on syntynyt. Kysyn haastateltavalta, onko hän koskaan miettinyt, että hänellä on ollut lapsuudessa itsellään erilainen isän malli kuin se, mitä hän nyt itse toteuttaa ydinperheen isänä.

K5: Olen joo miettinyt joskus. Mä olen kyllä miettinyt sen ja. Isä ei ollut silloin, vaikka kyllä elätti ja lähetti rahat. Asuttiin meidän omassa kämpässä, mistä ei maksettu vuokraa ja se oli meidän ja.

H: Mikä oli varmaan ihan tavallista?

K5: Ihan tavallista, että se ei ollut siellä läsnä. Kyllä mäkin joskus huomasin ja.

H: Niin että sun on pitänyt opetella se lasten kasvattaminen ihan itse?

K5: Niin. Ihan itse joo. Kyllä mä opin tossa ihan itse joo. Sen takiakin oli se ihan elämäntilanne itse, oli siihen aikaan ihan eri. Koska se oli ihan eri maailma silloin ollut ja oli tapana se suurimmalle osallekin oli semmoista. Mä muistan meidän naapurit, suurin osa, heidän isä oli jossain töissä. Dubaissa ja Kuwaitissäkin oli. Qatarissäkin oli. Semmoista oli.

Haastateltava puhuu sitaatissa täysin eri elämäntilanteesta ja eri maailmasta kuvatessaan lapsuuttaan Somaliassa. Haastateltavan identiteetistä kysyessäni haastateltava toteaa, että ”mä oon syntyperästä Somaliasta ja sitten Suomen kansalainen ja pidän kyllä Suomea ihan kotimaana”. Hän toteaa myös, että ”minä pidän lapsillekin, että se on heille kotimaa”. Haastateltavan lapset puhuvat keskenään suomea. Haastateltava toivoo, että lapset oppisivat jotakin somalialaisesta taustastaan, mutta toteaa kuitenkin, että he ovat ”ihan niinku kaks kotimainen ja se Suomi on hyvä maa ja antanu heille elämän ja sen takia mekin ollaan ihan tylsiä ja maksetaan velkoja”. Haastateltavalla vaikuttaa olevan voimakas ajatus siitä, että heidän lapsistaan kasvaa suomalaisia.

Haastateltava kertoo myös Somalian kurjasta tilanteesta sisällissodan jälkeen. Hän puhuu oman ikäisestään menetetyistä sukupolveista, joka ei oppinut lukemaan eikä kirjoittamaan ja siitä, kuinka ulkomaille lähtö pelasti monet ja mahdollisti opiskelun.

Haastateltava kertoo olevansa muslimi. Hän kuvaa soveltavansa uskonnon määräyksiä ja kokee ansainneensa yksityiselämänsä ja mahdollisuuden työntekoon ja hoitavansa oikeastaan useita rukoushetkiä päivässä vaativan uskonnon siinä sivussa.

H: Minkälainen uskovainen sinä olet?

K5: Mä en oo tosi uskovainen. Mä rukoilen sillon, kun mä kerkiin ja. ... Mä rukoulen sillon, kun mä pääsen töistä. Meillä on töissä yleensä se sauna lämmin. Silloin, kun tulen saunasta ja sieltä, mä rukoilen sitten sen jälkeen.

Kun kysyn vaikuttaako uskonto haastateltavan käsityksiin, hän vastaa, että hän uskoo miesten ja naisten tasa-arvoon Suomessa, mutta että uskonto voi olla asiasta eri mieltä.

H: Vaikuttaako sulla se uskonto käsityksiin tästä miesten ja naisten tasa-arvosta jotenkin? Osaatko kuvailla?

K5: Mä kyllä sitä mieltä olen, olen kasvanut ja semmosta olen, Suomessa mä uskon, että tasa-arvo on miesten ja naisten. Mutta mitä siitä uskonto sanoo, se voisi olla ihan eri asia, mut kyllä mä uskon siihenkin, koska mejän uskonto sanoi just, että se perii jotakin se tyttö ja poika. Tyttö saa vähemmän sen takia, että hän ei jatka sukua.

Haastateltava jatkaa miehisen sukulinja-ajatuksen kuvailua. Hän kertoo, että hän pystyy luettelemaan kahdenkymmenenviiden isän ja isänisien nimet omasta suvustaan. Haastateltavan tapaan lähestyä tasa-arvoasiaa näyttää vaikuttavan jo aiemminkin esille tullut ajattelumalli perheestä taloudellisena yksikkönä. Myöhemmin haastateltava ottaa esille naisen arvostuksen vanhempana,

K5: Mut uskontokin anto kyllä naisille oman arvonsa ja korkeessa asemassa ja. Koska uskontokin sanoo, että jos sun äitisi ei oo tyytyväinen susta tai sä teet koko ajan sun äitille pahaa ja pahaa, Jumalakin on sillon vihainen sulle. Jos sä teet sun äitille ja sun isälle koko ajan jotakin pahaa, Jumalakin on vihanen sulle ja sä et mene paratiisiin, koska sun äitis ja isäs ei oo tyytyväinen.

Haastateltava kuvailee, että ”uskontoasiat on vähän niin”, kun mainitsen, että ehkä uskonnon käsitykset voivat olla myös siltä ajalta, kun uskonnolliset tekstit on kirjoitettu. Se, että Suomessa vallalla olevat käsitykset sukupuolten tasa-arvosta ovat erilaisia kuin haastateltavan harjoittaman islamin uskon käsitykset, ei tunnu tuottavan haastateltavalle ristiriitaa. Kun kysyn, minkä asioiden haastateltava kokee olevan itsessään somaliperinnettä ja minkä suomalaisuutta, haastateltava vastaa seuraavasti.

K5: Ihan niin kuin, kyllä mä opin, mä uskon, että mun elämässä se on niin kauan kun mä olen Suomessa, mä opin aika paljon, miten toinen henkilö kunnioitetaan, henkilö kuunnellaan ja mikä semmoista arvoelämä on ja mikä ihmisten arvo. Mä kyllä opin aika paljon Suomessakin. Tasa-arvoisuutta ja ihan normaalisti. Elämäntyylisiä kaikkee hyvää, mä kyllä otan sen Suomesta.

Vaikuttaa siltä, että haastateltavalla on voimakas halu integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan, ilmeisesti myös sukupuolten tasa-arvokysymyksen suhteen. Toisaalta vastaus voi myös kertoa siitä, että haastateltava voisi ajatella minun jotenkin epäilevän hänen haluaan integroitua, mikä ei kyllä haastattelun aikana ole muuten käynyt ilmi. Haastateltava on ylipäänsä kiinnostunut Suomesta ja suomen kielestä. Haastateltavalla on myös työssään kantasuomalaisia työkavereita ja kertoo opettelleensa tunnistamaan suomalaisia murteita.

Huomioni kiinnittyi haastateltavan kertomuksessa itsestään ja omista vaiheistaan kautta linjan ylijärjestykseen. Haastateltavan isä ja naapurien isät ovat olleet ulkomailla töissä. Pakomatka on tapahtunut monen eri maan kautta. Haastateltavan sukulaiset asuvat monissa eri maissa ja isä on palannut Somaliaan. Haastateltava itse muistaa todella tarkasti, missä kaikkialla on Suomessa asunut ja millä paikkakunnilla on esimerkiksi ollut mukana jalkapallo-otteluissa. Haastateltavan työympäristö on monikansallinen ja -kielinen ja haastateltava kertoo siitä, kuinka hän itse tunnistaa monia suomen kielen murteita ja ihmistyyppejä. Vaikka haastateltava itse vaikuttaa voimakkaasti kiinnittyneen Suomeen, hänen elämäntilinsä on todella kansainvälinen.

Valitettavasti tässä haastattelussa aika tuntui loppuvan kesken. Pienet eskari- ja päiväkotikäiset pojat odottivat haastateltavaa eikä haastattelua ollut mahdollista pidentää. Olisin mielelläni kuullut haastateltavalta vielä esimerkiksi siitä, kuinka käsitykset tasa-arvosta toteutuvat käytännössä hänen arjessaan.

Tutkimuskysymykset ja havainnot haastatteluiden ja analyttisten kertomusten pohjalta

Seuraavassa kokoa vielä lyhyesti havainnot haastatteluiden sekä tekemieni analyttisten kertomusten pohjalta tarkastellen tutkimuskysymyksiä. Haastattelut olivat narratiivisia temaattisia elämäkertahaastatteluja, joissa haastateltavat lähestyivät aihetta vapaava-

linnaisiin ja toisistaan poikkeavin lähestymistavoin. Tästä syystä en niinkään pyri vertailemaan haastateltavien käsityksiä keskenään, vaan tarkastelen enimmäkseen yksittäisiä havaintoja.

Miten tutkimukseen osallistuneet toisen polven miehet elämäntarinoissaan kuvaivat sukupuolten tasa-arvoa?

Yleisesti ottaen voitaneen todeta, että kaikki haastateltavat kokivat kannattavansa sukupuolten tasa-arvoa. Kertojien 1, 2, 3 ja 4 kerronnassa olemassa olevan tai toiveissa olevan puolison osallistuminen työelämään näyttäytyi itsestäänselvänä, minkä katsotaan olevan selkeä signaali tasa-arvoisista käsityksistä (Röder & Mühlau, 909). Viidennen kertojan käsitys tästä asiasta ei selvinnyt haastattelussa.

Haastateltavista neljä oli uskonnoltaan islamilaisia ja yksi buddhalainen. Kaikki muslimitaustaiset haastateltavat vaikuttivat tekevän pesäeroa perinteisiin uskonnosta kumpuaviin käsityksiin miesten ja naisten asemasta perheessä ja yhteiskunnassa. Kosovo-laistaustaiset kertojat 1 ja 4 vaikuttivat erottavan uskonnon kokonaan tästä alueesta elämässään. Heidän kuvauksensa uskonnon ja tasa-arvokäsitysten suhteesta tuo mieleen Röderin (2014, 2615) decoupling (irtikytkentä), jossa uskonto ei enää vaikuta käsityksiin tasa-arvoisuudesta. Kertojat 3 ja 5 kuvasivat toteuttavansa uskonnollisuutta yksilöllisesti, mikä muistuttaa Klingerenin ja Spieringsin (2020, 3079) havaintoja toisen polven miesten uskonnollisuudesta. Kertoja 5 kuvasi puki tämän myös sanoiksi kertomalla, että hän kyllä uskoo miesten ja naisten tasa-arvoisuuteen Suomessa, mutta että ”mitä siitä uskonto sanoo, se voisi olla ihan eri asia”. Buddhalaistaustainen kertoja 2 ei kokenut mitään ristiriitaa uskonnon ja tasa-arvokäsitysten välillä. Hän kuvasi lähinnä tietään ulos ”aasialaiseksi miesvallaksi” kutsumastaan asiaintilasta.

Kertojat 1, 3 ja 4 kuvasivat eriasteisia ajatuksia ja tapoja suojella pikkusisaria, mitkä haastattelijan mielestä vaikuttivat epätasa-arvoa luovilta käytännöiltä ja tavoilta, vaikka niiden takana vaikuttivatkin olevan hyvät tarkoitukset. Haastateltavat itse eivät tuntuneet kokevan näitä käytäntöjä epätasa-arvoisina. Ajatus, että naisten arvellaan olevan heikkoja ja tarvitsevan suojelua vaikuttaa nousevan häpeäkulttuurista, jossa sisarten seksuaalimoraali on tärkeää koko perheelle. Prieur (2002, 69) kuvaa tutkimuksessaan myös muuten käsityksiltään hyvin tasa-arvoisia nuoria miehiä, jotka korostavat sitä, että

tytöt eivät ole alistettuja, mutta heitä suojellaan vaaroilta ja vaikeuksilta (Vrt. Toprak 2010, 76, 79-81, Peltola 2014, 207-208.).

Kertoja 4 taas kuvasi suhdetta isosiskoonsa ja äitiinsä aivan päinvastaisella tavalla. Hän koki etenkin isosiskonsa opettajakseen ja henkilöksi, joka oli edistänyt koko perheessä käsitysten tasa-arvoisuutta. Kertoja 5:n kertomuksessa sisar ja tädit näyttäytyivät henkilöinä, jotka olivat käyneet koulua kertojan kanssa eivätkä olleet vaikuttaneet tarvitsevan mitään erityistä huolenpitoa tai huomiota.

Kertoja 3 kertoi perheensisäisten ristiriitojen sovittelusta ja siitä, kuinka eri sukupuolet voivat häpäistä itsensä. Hänen vanhempansa olivat toimineet sovittelijoina yhteisössä. Kertojan 3 kuvatessa tätä käytäntöä naisten ja miesten roolit näyttäytyivät hyvin erilaisina ja haastattelijan näkökulmasta myös epätasa-arvoisina. Kertoja 3 on hyvin nuori ja vaikuttaa siltä, että hänen käsityksensä tasa-arvosta ovat osin peräisin vanhemmilta ja osin ympäröivästä yhteiskunnasta ja että käsitykset olivat osin keskenään ristiriitaisia.

Kertojat 1, 3 ja 4 kertoivat tasa-arvokäsitystensä olevan pitkälti peräisin vanhemmilta. Kertojat 1 ja 4 olivat myös sitä mieltä, etteivät heidän vanhempiansa kotimaan (Kosovo) käsitykset paljon eroa suomalaisista käsityksistä. Kertoja 4 tosin kuvasi asiaa myös niin, ettei kaikkia asioita, kuten sitä, ettei ennen avioliittoa pitäisi seurustella, voida tuoda entisestä kotimaasta uuteen maahan tai muuten käy huonosti. Kertoja 3 oli sitä mieltä, että yksi syy siihen, miksi Kurdistanista ei ole tullut itsenäistä maata, on se, että ”se olis yks harvoista Lähi-Idän maista, ketä on hyväksyny tasa-arvon naisten ja miesten välillä”. Muutenkin kertoja korosti kurdien kulttuurin tasa-arvoisia piirteitä, vaikka hänen kuvaamassaan eroamis- ja sovitteluperinteessä suomalaisesta näkökulmasta näyttäytyi sukupuolten tasa-arvon kannalta epätasa-arvoisia käytänteitä ja piirteitä.

Kertoja 2:n kertomuksesta välittyi suorastaan dramaattinen kuva koulun vaikutuksesta hänen käsityksiinsä tasa-arvosta. Perheen lasten havaittua ristiriidan tasa-arvokäsityksissä ja niistä johtuvissa käytännöissä kotona, lapset olivat ottaneet aktiivisesti asiaa esiin perheessä ja yrittäneet muuttaa isän käsityksiä tasa-arvoisempaan suuntaan. Ahrens-Tóht & van de Vijver (2007, 820-822) korostavat koulun roolia ”akkulturaation agenttina” sukupuolirooliasenteiden muutoksessa toisella polvella.

Kertoja 5:n käsityksiin on luultavasti vaikuttanut hänen kertomuksessaan toistuvasti ilmennyt vakaa halu tehdä Suomesta kotimaa itselleen ja lapsilleen, sekä kouluttautumisen arvostaminen. Hän koki oppineensa Suomessa ”ihmisten arvosta ja tasa-arvosta”.

Hän kuvaili myös, kuinka esimerkiksi Somalian kansan diaspora oli vaikuttanut siihen, että oli alettu ymmärtää, että tyttöjä kannattaa kouluttaa.

Miten sukupuolten tasa-arvo toteutui käytännössä miesten kertomuksissa elämänsä vaiheista?

Kertojat 4 ja 5 olivat löytäneet puolison vanhempiensa kotimaasta, kertoja 2 maahanmuuttajataustaisen puolison toisesta maasta. Kertoja 1 kertoi seurustelleensa kantasuomalaisten naisten kanssa. Kertoja 3 kertoi pienen harkinnan jälkeen olevansa valmis menemään naimisiin kantasuomalaisen naisen kanssa. Toisen polven edustajan valmiutta ottaa kumppani kantaväestöstä pidetään yhtenä integroitumisen mittarina. Arvelen haastateltavieni olevan tässä suhteessa pitkälle integroituneita suomalaiseen yhteiskuntaan. Molemmat haastateltavat, jotka kertoivat puolison löytyneen kotimaasta, kertoivat sen tapahtuneen sattumalta. Kertoja 5:n veljet olivat naimisissa kantasuomalaisten kanssa.

Neljä haastateltavista toivoi puolisonsa olevan mukana työelämässä. Haastateltava 4 kertoi kokeneensa erittäin tärkeäksi sen, että hänen vanhempiensa kotimaasta muuttanut puolisonsa opiskelee ensin suomen kielen ja ammatin ennen kuin hankitaan lapsia.

Tutkimuskirjallisuudessa tasa-arvon toteutumista käytännössä mitataan usein kotitöiden jakautumisella perheessä (Becher ja El Menouar 2014, 109-110). Kertoja 1 kertoi oppineensa kotitöitä lapsuudenkodissaan, koska molemmat vanhemmat kävivät töissä. Hän totesi olevansa myös valmis jakamaan kotityöt tasan ja jäävänsä tarvittaessa kotiin hoitamaan lapsia, mikäli tienaa vähemmän kuin tuleva vaimo. Kertoja 2:n vaimo oli osaaikatyössä. Kertoja 2 totesi tekevänsä kotitöitä tasapuolisesti, mutta, että vaimo teki enemmän ruokaa, koska kertoja 2 valmisti työkseen ruokaa. Kertoja 3 kertoi itsensä tai isänsä tekevän ruokaa perheessä, mikäli äiti ei ehtinyt, ja että he auttoivat siivouksessa. Kosovosta vaimon löytänyt kertoja 4 totesi naisen tekevän naiset työt ja että hänen vaimonsa teki ruuat ja siivosi. Kertoja väitti vaimon haluavan tehdä nämä työt. Kertojan veli, joka oli naimisissa Suomessa varttuneen toisen polven naisen kanssa, oli kertojan mukaan innostunut tekemään ruokaa ja muita kotitöitä. Kertoja 5 kertoi käyvänsä kaupassa ja kuljettavansa lapsia harrastuksiin. Kotitöiden jakautuminen vaikutti hyvin moninaiselta, kuten varmasti myös monessa kantasuomalaisessa perheessä.

Haastateltavat 1,3 ja 4 esittivät ajatuksia siskoista heikompina ja suojelua tarvitsevina. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan kertonut suojelleensa siskojaan käytännössä eikä kokeneensa myöskään tarvetta siihen. Haastattelujen perusteella sisarten suojelemisen ajatus vaikutti olevan enemmän hyvää tarkoittava ajattelutapa kuin käytännössä siskojen elämää rajoittava toimi. Kukaan haastateltavista ei tosin kertonut myöskään siskojensa kapinoineen tai käyttäytyneen jotenkin epäsopivalla tavalla.

Minkälaisina käsitykset sukupuolten tasa-arvosta näyttäytyivät tarkasteltaessa niitä narratiivisen identiteetin näkökulmasta?

Mikäli narratiivinen identiteetti ymmärretään kertojan käsityksenä itsestään ja toiveena siitä, minkälainen hän haluaisi olla, löytyi haastateltavien kertomuksista monta heitä yhdistävää tekijää; myönteinen suhtautuminen sukupuolten tasa-arvoa kohtaan, koulutusmyönteisyys, myönteiset käsitykset yrittelijäisyydestä ja perhekeskeisyydestä sekä toive osallistuvasta isyydestä. Erityisen voimakkaana itsensä kehittämisen kohteena isyys näyttäytyi kertojan 2 elämässä. Aslan & ym:n (2020) tutkimuksessa ruotsalaiset toisen polven miehet kokivat ympäröivän yhteiskunnan vaikuttavan etenkin isyyden ideoihin ja siihen, että he toivoivat olevansa osallistuvia isiä (involved fatherhood). He yrittivät myös toimia tietoisesti eri tavoin kuin omat isänsä, kuten myös kertoja 2 tähän aiheeseen liittyvissä tarinoissa kuvasi toimivansa. (Mt., 7-12.)

Kaikkien viiden haastateltavan narratiivisten identiteettien muodostumiseen olivat luultavasti vaikuttaneet suhteet tai esimerkiksi isien työelämään liittyvät asiat, jotka ovat luokiteltavissa transnationalisuudeksi tai ylirajaisuudeksi, joka tässä yhteydessä tarkoittaa lähinnä ihmisten järjestäytymistä globaaleiksi verkostoiksi. Steven Vertovec (2009) kirjassaan Transnationalism kuvaa patriarkaalisuuden vähenemistä perheissä, jotka ovat jakautuneet ympäri maailmaa ja joiden yhdessä pitävä liima ovat halvat puhelut ja sosiaalinen media. (Mt., 64-66.) Haastateltavilla 1 ja 5 ylirajaisuus oli ylisukupolvista. Haastateltavien isät olivat jo ennen pakomatkaa olleet ulkomailla töissä. Haastateltavien kertomuksissa kansainvälisyys, kuten esimerkiksi se, että sisar tai vaikkapa äiti asuivat toisessa maan osassa näyttäytyivät jokapäiväisinä asioina. Ylirajaisuus tuntui vaikuttaneen etenkin haastateltava 5:n käsityksiin tasa-arvoistavasti. Kansainvälistyminen oli vaikuttanut tyttöjen koulutuksen tärkeyden huomioimiseen. Somalien pitkään jatkunut

diaspora lienee vaikuttanut myös siihen, että ajatuksia paluusta vanhaan kotimaahan ei juuri ole ja sen vuoksi uudessa kotimaassa pyritään elämään maassa maan tavalla myös sukupuolten tasa-arvon suhteen.

Haastateltavat 1,2 ja 4 kertoivat rasismin kokemuksista. Haastateltava 1:sen kertomuksessa kertomukset koetusta rasismista kääntyvät ironisiksi selviytymiskertomuksiksi. Kertomuksissa haastateltava sai napattua viimeisen sanan ja nolattua rasistisesti käyttäytyvän vastapuolen. Haastateltava 2 kuvasi lapsena ja koulussa koettua rasismia pelottavana ja kipeänä kokemuksena. Haastateltava 4 kertoi olleensa sellaisten ihmisten kanssa tekemisissä, joiden taholta rasismia ei ollut ilmennyt. Erittäin monikansallinen lähiö tuntui olevan hänelle tärkeä kotiseutu ehkä juuri vähäisen koetun rasismin vuoksi. Koettu rasismi ei kuitenkaan vaikuttanut eristäneen ketään haastateltavista integroitumasta yhteiskuntaan ja sitä kautta tasa-arvoisiin asenteisiin suhteessa sukupuolten tasa-arvoon, vaikka koetun syrjinnän onkin todettu vaikuttavan toisen polven käsityksiin tasa-arvosta epätasa-arvoistavasti lisääntyneen yhteiskunnasta eristäytymisen vuoksi (Idema ja Phalet 2007, 92,95,100).

Kaikki viisi haastateltavaa olivat ainakin haastatteluhetkellä vankasti kiinni työelämässä ja vaikuttivat innostuneilta työtehtävistään. Työelämään ja sen kautta yhteiskuntaan osallistuminen vaikutti olevan tärkeä osa heidän narratiivista identiteettiään. Haastateltavat 1-4 toivoivat myös puolisonsa tai mahdollisen tulevan puolisonsa osallistuvan työelämään. Röderin ja Mühlaun (2014, 909) mukaan se, että toisen sukupolven miehen vaimo oli mukana työelämässä, lisäsi miehen käsitysten tasa-arvoisuutta. Haastateltava 5 toivoi puolisonsa oppivan lisää Suomen kieltä.

5 POHDINTA

Haastattelin tutkielmaani varten viittä maahanmuuttajataustaiseen toiseen sukupolveen luokiteltavissa olevaa miestä, toisin sanoen neljä heistä oli tullut maahanmuuttajataustaisen vanhempiensa kanssa Suomeen ennen kouluikää ja yksi kymmenenvuotiaana.

Haastateltavien löytämiseen kului aikaa puoli vuotta ja oli todella hienoa, että he, jotka lopulta suostuivat narratiivisella otteella tehtyihin, ei- strukturoituihin ja melko pitkiin haastatteluihin ja olivat valmiita kertomaan itsestään ja ajatuksistaan sukupuolten tasa-arvon suhteen avoimesti ja paneutuen.

Pyrin haastattelutilanteissa saamaan aikaan narratiivista, kertomuksellista aineistoa. Tarkastelin haastatteluja kokonaisina kertomuksina ja tein niistä analyttiset narratiivit. Menetelmä perustui Polkinghornen (1995) ajatuksiin holistisesta näkökulmasta narratiivisessa analyysissä. Tekemiäni narratiiveja voinee myös kuvata juonellisiksi elämänkerroiksi tasa-arvon näkökulmasta (Vrt. Kaasila 2008, 46-47). Mielestäni menetelmävalintani toimi aiheen suhteen hyvin. Se tuotti persoonallista, henkilökohtaista ja yksityiskohtaista kerrontaa. Narratiivisen näkökulman mukaisesti pyrin haastattelutilanteessa antamaan haastateltaville vapauden lähestyä tasa-arvon teemaa itse valitsemistaan lähtökohdista elämäntarinaansa kertoessaan. Arvelen, että vaikka tämä kertojan oman toimijuuden korostaminen tuotti aineistoon epäyhtenäisyyttä, vähensi se kuitenkin toisen sukupolven miehiin usein kohdistuvaa toiseuttavaa näkökulmaa tutkielmasani.

Haastateltavien vaikea tavoitettavuus tuotti luultavasti sen, ettei aineistossani ole mukana yhtään haastattelua, jonka olisi antanut esimerkiksi opintonsa keskeyttänyt, työtön, syrjäytynyt tai syrjäytymisuhan alla oleva mies. Kaikki haastateltavat olivat suorittaneet ammattitutkinnon ja olivat vankasti työelämässä mukana. Haastattelujen perusteella kertojat vaikuttavat edustavan suomalaisen yhteiskuntaan erittäin hyvin integroitunutta maahanmuuttajataustaista keskiluokkaa, joka on kouluttautunutta ja jonka suomen kielen taito on hyvä. Haastateltavat siis täyttivät monet aiemmassa tutkimuksessa havaitut tasa-arvoisia näkemyksiä ennakoivat kriteerit. Merkilläpantavaa oli mielestäni myös se, että kaikkien haastateltavien molemmat vanhemmat olivat olleet mukana työelämässä.

Koen tämän aineistollisen rajoittuneisuuden toisaalta positiiviseksi asiaksi, koska vaikutelmani on se, että useimmiten suhtautumista sukupuolten tasa-arvoa koskeviin käsityksiin ja käytäntöihin on selvitetty sen vuoksi, että on koettu huolta tai epäilyä siitä, integroituvatko maahanmuuttajat tai heidän lapsensa tässä suhteessa uusiin asuinmaihinsa, mikä oli minunkin ensimmäinen lähtökohtani kandidaatin tutkielmaani aloittaessani. Aineistoni ei tuottanut tämän tyyppistä ongelmakeskeistä näkökulmaa tutkielmaani.

Koska kaikki haastateltavani lähtökohtaisesti kertoivat kannattavansa sukupuolten tasa-arvoa, tutkielmani anti painottuu lähinnä siihen, minkä kaiken he kokevat vaikuttaneen heidän käsityksiinsä ja miten nämä käsitykset eri elämänalueilla ilmenevät. Esimerkiksi aiemman tutkimuksen perusteella osattomuuden ja syrjinnän kokemuksista nousevaa diffuusia tapaa akkulturoitua (Phinney ym. 2006, 112-114; Toprak 2010, 79-81) ja siihen yhdistyviä länsimaisesta näkökulmasta epätasa-arvoisia käsityksiä ei haastatteluaineistostani löydy.

Kertomuksissa kuvastuu erittäin voimakkaana pohjoismaisen hyvinvointivaltioregiimin vaikutus haastateltavien käsityksiin molempien puolisoitten työssäkäynnistä. Kertomuksissa painottui toive puolison työssäkäynnistä ja menestyksestä työssään. (Vrt. Huschek ym. 2011, 174-175.) Työelämään osallistumiseen tarvitaan suomalaisen yhteiskuntaan integroitumista ja hyvää kielitaitoa. Se luo myös painetta jakaa kotitöitä tasa-arvoisesti ja tätä kautta varmastikin myös yleisesti tasa-arvoista ajattelutapaa.

Toinen myös vahvasti sukupuolten tasa-arvoon liittyvä pyrkimys haastatteluissa oli pyrkimys osallistuvaan isyyteen. Tämä pyrkimys on tullut esiin jo Aslanin ym. (2020, 7-12) tutkimuksessa ja vaikuttaa mielestäni liittyvän laajaan mieskuvan muutokseen ainakin Pohjoismaissa. Etenkin vietnamilaistaustaisen kertoja 2:n haastattelussa tämä pyrkimys toimii toisin kuin aiemmat miessukupolvet tulee esiin suorastaan punaisena lankana yrityksessä kehittyä ihmisenä.

Islamilaistaustaisten haastateltavien kerronnasta vaikutti nousevan jonkin verran kaikuja islamin uskontoon melko yleisesti liittyvästä kunniakulttuurista. Tämä ilmeni mielestäni tarinoissa, joissa kertoja kuvaa hyvää tarkoittavaa huolenpitoa pikkusisarista. Kertomuksissa kuvataan sitä, kuinka kertoja haluaa huolehtia siitä, ettei kukaan esimerkiksi tee pahaa sisarelle tai että sisar ei tee vääriä ratkaisuja elämässään. Kosovolaistaustainen kertoja 4 totesikin, ettei tyttöjen seurustelua ennen avioliittoa yleisesti hyväksytä. Kertoja itse vaikutti kuitenkin tekevän pesäeroa tähän näkemykseen. Kukaan kertojista ei

kertonut käytännössä puuttuneensa mitenkään siskojensa elämään tai seurustelusuhteisiin. Ehkä kaiut kunniakulttuurista vaikuttavat myös sisarten elämään niin, etteivät nämä helposti käyttäydy niin, että puuttumiseen olisi tarvetta.

Kertojien elämäntilanteet ja tätä kautta myös heidän narratiiviset identiteettinsä olivat keskenään hyvin erilaisia. Kosovolaistaustaisten haastateltavien kerronnasta jäi vaikutelma juurtumisesta Suomeen ja elämän jakautumisesta julkiseen ja yksityiseen tilaan. Julkisessa tilassa identiteetit vaikuttivat hyvinkin valtavirtaisen suomalaisilta ja kodin piirissä taas pidettiin yllä vanhempien synnyinmaan kulttuurista nousevia tapoja tiiviistä kanssakäymisestä ja perheyhteydestä. Vietnamilaistaustaisen kertojan puheessa lomituitivat transnationaalisuus kertojalle tärkeiden äidin ja sisaren ulkomailla asumisen kautta ja toisaalta kertojan voimakas suomalainen identiteetti ja halu pysyä Suomessa. Samantapainen voimakas juurtuminen Suomeen ja toisaalta vilkas kanssakäyminen ulkomailla asuvien sukulaisten kanssa näyttelivät tärkeää osaa myös somalitaustaisen kertojan haastattelussa. Somalia kuvastui kertojan puheessa aivan kuin eri elämänä eikä kertoja esimerkiksi halunnut viedä lapsiaan liian pienenä käymään Somaliassa. Kurditaustaisen kertojan haastattelusta välittyi kuva voimakkaista poliittisista pyrkimyksistä itseenäisen Kurdistanin luomiseksi. Kertoja vaikutti muodostaneen ehkä jonkin verran idealisoivan eikä ehkä kovin omakohtaisen kuvan ”meidän kulttuurista” ja toisaalta kertoja toivoi viettävänsä elämänsä ja tekevänsä työuransa Suomessa.

Kaikki kertojat kokivat itsensä suomalaisiksi ja arvelivat viettävänsä koko elämänsä Suomessa. Kaikkien vanhemmat olivat tulleet pakolaisina maista, joiden tilanne lukuun ottamatta Vietnamia on tälläkin hetkellä epävakaa. Kertojat olivat tulleet vanhempiensa mukana Suomeen aikana, jolloin pakolaisten vastaanottaminen oli toisaalta uutta ja toisaalta pakolaisia oli myös paljon vähemmän kuin nykyisin. Edellä mainitut seikat ovat saattaneet vaikuttaa heidän elämänkaarensa toisaalta syrjintää lisäävästi ja toisaalta integroitumisen halua ja mahdollisuuksia vahvistavasti. Vanhempien palaaminen lähtömaihin on näyttäytynyt epätodennäköisenä. Päiväkodeissa ja kouluissa on luultavasti ollut vähemmän maahanmuuttajataustaisia lapsia. Kolme kertojaa kuvasi myös jalkapalloharrastuksen merkitystä heidän elämässään. Harrastuksen myötä kertojien suomen kielen taito oli vahvistunut, he olivat saaneet kavereita ja oppineet tuntemaan Suomea vieraillessaan eri paikkakunnilla otteluiden myötä.

Tutkielmani anti sosiaalityön tutkimukselle ja myös omalle ammatissa toimimiselleni on mielestäni se, että haastateltavien vähäisestä määrästä huolimatta kertomuksista hahmottuu se, kuinka moninaiset ja toisinaan myös toistensa kanssa ristiriitaiset voimat vaikuttavat toisen sukupolven miesten käsityksiin sukupuolten tasa-arvosta ja siihen, kuinka nämä käsitykset toteutuvat käytännössä. Ainakin näiden haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, ettei maahanmuuttotausta saisi olla määräävä tulokulma sosiaalityössä toisen sukupolven kanssa toimittaessa. Henkilön uskonnollinen tausta eikä hänen vanhempiensa lähtömaa eivät aiemman tutkimuksen perusteella eivätkä myöskään näiden haastattelukertomusten perusteella ole tärkeimpiä tekijöitä siinä, minkälainen käsitys henkilöllä on sukupuolten tasa-arvosta, vaan huomattavasti tärkeämpiä vaikuttavia tekijöitä lienevät esimerkiksi koettu syrjintä, sosioekonomiset taustatekijät ja vanhempien liberaalit asenteet.

Pohdin haastatteluja tehdessäni tuona aikana paljon julkisuudessa käsiteltyä sukupuolten moninaisuutta. Haastattelukertomusten perusteella kaikki haastatteleman miellet mielsivät itsensä heteroseksuaaleiksi enkä siis päässyt tarkastelemaan mieheyttä sukupuolten moninaisuuden kannalta. Toisaalta aiheeni käsittelee suhtautumista sosiaalisten sukupuolten tasa-arvoon eikä sukupuolten moninaisuudella ehkä kuitenkaan ole kovin paljon merkitystä aiheeni kannalta.

Sen sijaan on tietenkin mahdollista pohtia sitä, onko maahanmuuttajataustaisen Suomessa asuvan henkilön integroituminen länsimaiseen käsitykseen sukupuolten tasa-arvosta ylipäättään toivottava asia. Kuten aiemmin olen todennut, Suomessa pyrkimystä sukupuolten tasa-arvoon määrittelee laki. Laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta todetaan, että sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää ja erityisesti näin tulee toimia erityisesti suhteessa naisten työssäkäyntiin. Marko Juntunen (2020, 207-208) kuitenkin kuvaa kirjassaan ”Matkalla islamilaisessa Suomessa” vakaumuksellisten islamilaisten turhautumista siihen, että vaikka viranomaiset olivat korostaneet ”oman kulttuurin” kunnioittamista, viranomaisten mielestä ”oma kulttuuri” oli hyväksyttävää ainoastaan silloin, kun se tuki suomalaista käsitystä tasa-arvosta, sukupuolten yhteiskunnallisesta asemasta ja poikien ja tyttöjen kasvattamista koskevista yhteiskunnallisista arvoista. Aihe voi herättää yhä enemmän keskustelua maahanmuuttajataustaisen väestön koko ajan lisääntyessä.

Islamilaiset haastateltavani olivat selvästi suurimmalta osin irtaantuneet Islamin useimmiten naisten ja miesten eri tehtäviä korostavista tasa-arvokäsityksistä. Heidän narratiivisissa identiteeteissään oli hybridejä piirteitä, mutta silti identiteetit sekä haastateltavien käsitykset tasa-arvosta vaikuttivat myös hyvin suomalaisuutta korostavilta.

Toista sukupolvea yleensä ja varsinkin heidän käsityksiään tasa-arvosta on tutkittu hyvin vähän. Tutkimukset ovat olleet lähinnä kvantitatiivisiin aineistoihin pohjautuvia. Suomalaista tutkimusta aiheesta ei löydy. Toivottavasti tämä tutkielma auttaa osaltaan hahmottamaan jatkotutkimuksen suuntia ja kvalitatiivisena tutkimuksena auttaa saamaan haastateltavien omaa ääntä kuulumaan.

Jatkotutkimusta suhteesta sukupuolten tasa-arvoon voisi olla mielenkiintoista tehdä esimerkiksi haastatteleamalla nuorempia toisen sukupolven poikia, jotka varttuvat monikulttuurisuuden suhteen kouluissa aivan eri olosuhteissa kuin tutkielmassani haastatellut aikuiset miehet. Tärkeää olisi päästä myös tutkimaan syrjäytymisen ja koetun rasismien vaikutusta toisen polven miesten käsityksiin tasa-arvosta.

Sosiaalityön näkökulmasta olisi varmaan suositeltavaa tutkia sosiaalityössä itsessään mahdollisesti ilmeneviä toiseuttavia ja rasisia näkökulmia ja tapoja toimia. Kyetäänpö ja halutaanko asiakkaalta kysyä esimerkiksi rasismien ja syrjinnän kokemuksista? Kyetäänpö esimerkiksi vaikkapa kriisiytyneissä lastensuojelu- tai perheväkivaltilanteissa erittelemään sitä, mikä mahdollisesti voisi johtua kulttuurisista eroista tai erilaisista tasa-arvonäkemyksistä ja mikä perheen sisäisestä dynamiikasta?

Ylipäättään olisi tärkeää tehdä maahanmuuttajataustaista toista sukupolvea näkyväksi tutkimuksen keinoin.

LÄHTEET

- Akar Sylvia & Tiilikainen Marja (2009) Katsaus islamilaiseen maailmaan – naiset, perhe ja seksuaaliterveys. Väestöliiton väestötietosarja 20. Loimaa: Newprint oy.
- Arends-Tóth Judit & Fons J. R. van de Vijver (2007) Cultural and Gender Differences in Gender-Role beliefs, Sharing Household Task and Child-Care Responsibilities, and Well-being Among Immigrants and Majority Members in the Netherlands. *Sex Roles* (2007) 57: 813-82.
- Aslan Pinar, Wikström Eva, Ahmadi Nader & Sjöberg Stefan (2020) ‘Kids’ in between? Views on work, gender and family arrangements among men and women of migrant descent in Sweden. *Community, Work & Family* (2020) DOI: 10.1080/13668803.2020.1734537, The Author(s). Published by Informa UK Limited, trading as Taylor & Francis Group, 1-17.
- Alitolppa-Niitamo Anne (2010) Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa Martikainen Tuomas & Haikkola Lotta (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 45-66.
- Alitolppa-Niitamo Anne & Leinonen Elina (2013) Perhe, nuoret ja maahanmuutto. Teoksessa Alitolppa-Niitamo Anne, Fågel Stina & Säävälä Minna (toim.) Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Kirjapaino Fram Vaasa, 96-117.
- Auvinen Riitta (1979) Ylistämällä alistettu. Teoksessa Eskola Katariina, Haavio-Mannila Elina & Jallinoja Riitta (toim.) Naisnäkökulmia. Juva: Werner Söderström osakeyhtiö, 183-192.
- Becher Inna & Yasemin El-Menouar (2014) Geschlechterrollen bei Deutschen und Zuwanderern christlicher und muslimischer Religionszugehörigkeit. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge 2014. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-67908-0>, . [online] Luettu 1.1.2021

- Berry John W., Phinney Jean S., Sam David L., Vedder Paul (2006) Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation. *Applied Psychology: An international Review* vol 55, Number 3 (2006): 303-332.
- Bhabha Homi K. (1994) *The location of culture*. London: Routledge.
- Bhanot Surbhi & Senn Charlene Y. (2006) Attitudes Towards Violence Against Women In Men of South Asian Ancestry: Are Acculturation and Gender Role Attitudes Important Factors? *Journal of Family Violence*, Vol. 22, No. 1, 25-31.
- Bourhis Richard Y., Moïse Léna Céline, Perreault Stéphane & Sacha Senécal (1997) Towards an Interactive Acculturation Model: A Social Psychological Approach. *International Journal of Psychology* Vol. 32, No. 6, 369-386.
- Connell R.W. (2005) *Masculinities*, second edition. Cambridge: Polity Press.
- Crenshaw Kimberle (1991) Mapping the Margins: Intersektionalitet, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, Vol. 43, No. 6, 1241-1299.
- Darvishpour Mehrdad (2014) Jämställdhet, etnicitet och ”andra män” – ett intersektionellt perspektiv på förändringar av maskulinitet efter migration. [online] <https://www.regeringen.se/49b70d/contentassets/6e2024c9c99948bfa052224089272c0e/man-och-jamstallldhet-bilaga-13-sou-20146> Luettu 23.10.2019
- Gender Inequality Index 2018, United Nations Development Programme, Human Development Reports [online] <http://hdr.undp.org/en/composite/GII> Luettu 25.11.2019
- Darvishpour Mehrdad (2010) Köns- och generationskonflikter inom invandrade familjer. Utifrån ett intersektionellt perspektiv. Teoksessa Darvishpour Mehrdad & Westin Charles (toim.) *Migration och etnicitet*. Malmö: Holmbergs i Malmö, 363-393.
- Diehl Claudia, Koenig Matthias & Ruckdeschel Kerstin (2009) Religiosity and gender equality: comparing natives and Muslim migrants in Germany. *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 32, No. 2, 278-301.

- Erkkilä Raija (2011) Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus, merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Tampere: Juvenes Print, 195-224.
- Estola Eila, Uitto Minna & Syrjäle Leena (2017) Elämäkertahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen Matti, Nikander Pirjo & Ruusuvuori Johanna (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere. Vastapaino, 125-143.
- Gender Inequality Index, United nations human development Programme, Human development reports 2019 [online] <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii> Luettu 1.5.2020
- Globalis, Suomen YK-liitto, maat- sivusto [online] <https://www.globalis.fi/Maat> Luettu 12.9.2021
- Goldscheider Fran, Goldschreider Calvin & Bernhardt Eva M. (2011) Creating Egalitarian Families among the Adult Children of Turkish- and Polish-Origin Immigrants in Sweden. IMR International Migration Review vol. 45, Number 1 (Spring 2011): 68-88.
- Granfelt Riitta (2018) Luentodiat, Laadullisten tutkimusmenetelmien syventäminen-kurssi, narratiivinen tutkimusmentelmä-jakso.
- Crenshaw Kimberle (1991) Mapping the Margins: Interseksionaliteetti, Identity Politics, and Violence against Women of Color. Stanford Law Review, vol 43, no 6 (Jul., 1991, pp. 1241-1299.
- Güngör Derya & Bornstein Marc H. (2008) Gender, Development, Values, Adaptation, and Discrimination on Acculturating Adolescents: The Case of Turk Heritage Youth Born and Living in Belgium. Sex roles No 60 (2009), 537-548.
- Haikkola Lotta (2012) Monipaikkainen nuoruus, toinen sukupuoli, transnationaalisuus ja identiteetit, väitöskirja Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:15, Sosiologia.
- Heikkinen Hannu L. T. (2010) Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimetodeihin. Juva: WS Bookwell oy, 143-160.

- Heiskanen Markku & Ruuskanen Elina (2010) Tuhansien iskujen maa, miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI). Julkaisusarja No. 66, verkkojulkaisu [online] https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI+report+66_1.pdf/e7607489-75be-31e6-9eb8-4b2bb88c9879/HEUNI+report+66_1.pdf?t=1610020624756 Luettu 18.8.2021
- Huschek Doreen, de Valk Helga A. G. & Liefbroer Aart C. (2011) Gender-role behavior of second-generation Turks: The role of partner choice, gender ideology and societal context. *Advances in Life Course Research*, Vol. 16, 164-177.
- Hyvärinen Matti & Löyttyniemi Varpu (2009) Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy, 189-223.
- Hänninen Vilma (2000) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere, Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Idema Hanna & Phalet Karen (2007) Transmission of gender-role values in Turkish-German migrant families: The role of gender, intergenerational and intercultural relations. *Zeitschrift für Familienforschung*, Vol. 19, No 1, 71- 105 [online] <http://www.zeitschrift-fuer-familienforschung.de/pdf/2007-1-idema.pdf>, Luettu 16.3.2016.
- Julkunen Raija (2010) Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino
- Juntunen Marko (2020) Matkalla islamilaisessa Suomessa. Tampere: Vastapaino
- Juntunen Marko (2016) Poikkeustilan sukupolvet, irakilaispakolaisuus Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Alueiden kehittäminen, 31/2016.
- Juntunen Marko & Laakkonen Ville (2019) ”Mitä te tutkitte? Että mikä meissä mamuissa on vikana?” Musliminuorten yhteiskuntakriittinen ironia Turun Varissuolla. *Nuorisotutkimus* No 37 (2019):2, 66-79.
- Kaasila Raimo (2008) Eri lähestymistapojen integroiminen narratiivisessa analyysissä. Teoksessa Kaasila Raimo, Rajala Raimo ja Nurmi Kari E. (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 41-66.

- Kananen Jorma (2017) Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy- Juvenes Print
- Kantola Johanna (2007) Valtio. Teoksessa Kantola Johanna & Valenius Johanna (toim.) Toinen maailmanpolitiikka, 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Karakasoglu Yasemin (2003) Geschlechtsidentitäten (gender) unter türkischen Migranten und Migrantinnen in der Bundesrepublik. Teoksessa Özohuz Aydan, Abali Oya Susanne & Richter Michael (toim.) Geschlecht und Recht Hak ve Cinsiyet. Hamburg: Deutsch- Türkischer Dialog der Körber Stiftung, Fuldaer Verlagsagentur, 34-51. [online] https://www.fb12.uni-bremen.de/fileadmin/Arbeitsgebiete/interkult/Karakasoglu/Geschlechtsidentitaeten_gender_unter_tuerkischen_Migranten_und_Migrantinnen_in_der_Bundesrepublik.pdf Luettu 26.2.2020
- Karagasoglu Yasemin (2010) Gesellschaftlicher Wandel durch Migration-Folgen für die Kinder- und Jugendhilfe. Artikkel julkaisussa Geschlechterrollen im Wandel gesellschaftlicher Prozesse – Chancen und Anforderungen für Mädchen und Jungen, Dokumentation der landesweiten Fachtagung am 14.6.2010 im Landesjugendamt Rheinland Köln., 15-29. [online] https://digital.zlb.de/viewer/rest/image/15378589/110203_Doku_FUMA_Fachstelle_Gender_NRW_download_.pdf/full/max/0/110203_Doku_FUMA_Fachstelle_Gender_NRW_download_.pdf Luettu 1.5.2020
- Karkulehto Sanna, Saresma Tuija, Harjunen Hannele & Kantola Johanna (2012) Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste. Kvinnoforskning 2012 No. 4, 17-28.
- Kaunismaa Pekka & Laitinen Arto (1998) Paul Ricoeur ja narratiivinen identiteetti. Teoksessa Kuhmonen Petri & Sillman Seppo (toim.) Jaettu jana ääretön raja, Pellervo Oksalan juhlakirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 168-169.

Keskinen Suvi (2012) Kulttuurilla merkityt toiset ja universaalit kohtelun paradoksi väkivaltatyössä. Teoksessa Keskinen Suvi, Vuori Jaana & Hirsiaho Anu (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli, Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 291-320.

Klingeren van Marijin & Spierings Niels (2020) Acculturation, decoupling, or both? Migrations impact on the linkage between religiosity and gender equality attitudes. Journal of ethnic and migration studies 2020, Vol. 46, No. 15, 3079-3100.

Kulmala Anna (2006) Kerrottuja kokemuksia leimatusta identiteetistä ja toiseudesta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print

Laitinen Arto (2002) Charles Taylor and Paul Ricoeur on selfinterpretations and narrative identity. Teoksessa Huttunen Rauno, Heikkinen Hannu L. T. & Syrjäleena Leena (toim.) Narrative Research, Voices of Teachers and Philosophers. Jyväskylä: SoPhi, 57-70.

Laitinen Merja & Uusitalo Tuula (2008) Narratiivinen lähestymistapa traumaattisten elämäkokemusten tutkimuksessa. Teoksessa Kaasila Raimo, Rajala Raimo & Nurmi Kari E. (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 106-151.

Lieblich Amia, Tuval-Mashiach Rivka & Zilber Tamar (1998) Categorical-content perspective. Teoksessa Narrative Research. SAGE Publications, Inc., <https://www-doi-org.ezproxy.utu.fi/10.4135/9781412985253>, 112-140. [online] Luettu 6.1.2021.

Lomazzi Vera, Israel Sabine & Crespi Isabella (2018) Gender Equality in Europe and the Effect of Work-Family Balance Policies on Gender-Role Attitudes. Social Sciences 2019 MDPI, 8, 5 5 [online] Luettu 7.9.2021.

Maahanmuuton tunnusluvut 2015 (2016) Euroopan muuttoliikeverkosto, Maahanmuuttovirasto ISBN 978-952-5920-50-5 [online] Luettu 7.2.2021.

Martikainen Tuomas (2007) Maahanmuuttajaväestön sukupuolittuneisuus, perheellistyminen ja sukupolvisuus. Teoksessa Martikainen Tuomas & Tiilikainen Marja (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007.

- Martikainen Tuomas & Haikkola Lotta (2010) Johdanto, sukupolvet maahanmuuttajatutkimuksessa. Teoksessa Martikainen Tuomas & Haikkola Lotta (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 9-43.
- Martikainen Tuomas & Tiilikainen Marja (2007) Maahanmuuttajanaiset. Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen Tuomas & Tiilikainen Marja (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007.
- Mubarak Yusuf M., Nilsson Eva & Saxen Niklas (2015) Suomen somalit. Helsinki: Into Kustannus oy.
- Mulinari Diana, Keskinen Suvi, Irni Sari & Tuori Salla (2010) Introduction: Postcolonialism and the Nordic Models of Welfare and Gender. Teoksessa Keskinen Suvi, Tuori Salla, Irni Sari & Mulinari Diana (toim.) Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Myllyniemi Sami (2014) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja, nro 51. Juvenes Print 2015, 5-115.
- Norris Pippa & Inglehart Ronald F. (2012) Muslim Integration into Western Cultures: Between Origins and Destinations. Political Studies, Vol. 60, No. 2, 228-251.
- Okin Susan Moller (1999) Is multiculturalism bad for women?. Teoksessa Okin Susan Moller, Cohen Joshua, Howard Matthew & Nussbaum Martha Craven (toim.) Is multiculturalism bad for women? Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 7-24.
- Oksanen Saara (2010) Nuoret somalilaiset sukupuolen ja etnisyyden rajoja etsimässä. Teoksessa Martikainen Tuomas & Haikkola Lotta (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

- Paananen Soili (2008) Saksalainen elämäkertametodologia oppimisen tutkimuksessa. Teoksessa Teoksessa Kaasila Raimo, Rajala Raimo & Nurmi Kari E. (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 19-40.
- Pels Trees & de Haan Mariëtte (2007) Socialization practices of Moroccan families after migration, A reconstruction in an 'acculturative arena'. SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi ja Singapore) www.sagepublications.com Vol 15 (1): 71-89.
- Peltola Marja (2014) Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema. Helsinki:Unigrafia.
- Perhoniemi Riku & Jasinskaja-Lahti Inga (2007) Maahanmuuttajien kotoutuminen 7 vuoden seurannan valossa. Finnish Journal of Ethnicity and Migration, Vol.2, No. 2/2007, 21-33.
- Phinney Jean S., Berry John W., Vedder Paul, Liebkind Karmela (2006) The Acculturation experience: Attitudes, Identities, and Behaviors of Immigrant Youth. Teoksessa Berry John W., Phinney Jean S., Sam David L. & Vedder Paul (toim.) Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 71-117.
- Polkinhorne Donald E. (1995) Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa J. Amos Hatch ja Richard Wisniewski (toim.) Life History and Narrative. London, Washington, D. C: The Falmer Press, 5-25
- Prieur Annick (2002) Gender remix. On gender constructions among children of immigrants in Norway, Ethnicities Vol. 2, No. 1, 53-77.
- Redfield Robert, Linton Ralph & Melville J. Herskovits (1936) Memorandum for the Study of Acculturation. American Anthropologist Vol. 38, No.1, 149-152.
- Rumbaut, Rubén G. (2004) Ages, Life Stages, and Generational Cohorts: Decomposing the Immigrant First and Second Generations in the United States. The International Migration Review 38, no. 3 (2004): 1160-205.

- Röder Antje (2014) Explaining religious differences in immigrants' gender role attitudes: the changing impact of origin country and individual religiosity. *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 37, No. 14, 2615-2635.
- Röder Antje & Mühlau Peter (2014) Are They Acculturating? Europe's Immigrants and Gender Egalitarianism. *Social Forces*, Vol. 92, No. 3, 899-928.
- Saraneva Kristiina (2010) Pakolaisuus ja psyykinen traumatisoituminen. Teoksessa Pakaslahti Antti & Huttunen Matti (toim.) *Kulttuurit ja lääketiede*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 192-248.
- Scheible Jana A. & Fleischmann Fenella (2013) Gendering Islamic Religiosity in the Second Generation. *Gender Differences in Religious Practices and the Association with Gender Ideology among Moroccan- and Turkish-Belgian Muslims*. *Gender and Society*, Vol. 27, No. 3, 372-395.
- Suomen ulkoministeriön matkustustiedoite, Somalia [online]
<https://um.fi/matkustustiedote/-/c/SO> Luettu 12.9.2021
- Toprak Ahmet (2010) Männlichkeitskonzepte türkischer Jugendlicher und ihre Bedeutung für die Soziale Arbeit mit Straffälligen. Teoksessa Prömper Hans, Jansen Mechtild M., Ruffing Andreas & Nagel Helga (toim.) *Was macht Migration mit der Männlichkeit? Kontexte und Erfahrungen zur Bildung und zur Sozialen Arbeit mit Migranten*. Opladen & Farmington Hills: Verlag Barbara Budrich, 73-91.
- Vedder Paul, Van de Vijver Fons J. R. & Liebkind Karmela (2006) Predicting Immigrant Youths' Adaptation Across Countries and Ethnocultural Groups. Teoksessa Berry John W., Phinney Jean S., Sam David L. & Vedder Paul (toim.) *Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adatation Across National Contexts*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 143-167.
- Vertovec, Steven. *Transnationalism*, Taylor & Francis Group, 2009. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/detail.action?docID=425602>. . [online] Luettu 10.1.2021.
- Williams Rhys H. & Vashi Gira (2007) Hijab and American Muslim Women: Creating the Space for Autonomous Selves. *Sociology of Religion* 2007, 68:3, 269-287.

Ylöstalo Hanna (2012) Tasa-arvotyön tasa-arvot. Tampere: Tampereen Yliopistopaino-
Juvenes Print

Ziehe Thomas, Sironen Raija, Tuormaa Jussi & Aittola Tapio (1991) Uusi nuoriso:
epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET**Liite 1****NARRATIIVINEN TUTKIMUS MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN, SUOMESSA VARTTUNEIDEN MIESTEN TASA-ARVOKÄSITYSTEN MUODOSTUMISESTA (työnimi)**

Maija Sallas

Turun yliopisto, pääaine sosiaalityö

hmksal@utu.fi

0405412645

Teen pro gradu - opinnäytetyöni valtiotieteen maisterin tutkintoa varten haastattelemalla viittä maahanmuuttajataustaista Suomessa varttunutta miestä ja analysoimalla näitä haastatteluja. Haastattelujen tarkoituksena on kartoittaa haastateltavien elämäntarinaa suhteessa siihen, miten heidän käsityksensä sukupuolten tasa-arvosta ja sukupuolirooleista ovat muodostuneet. Mitkä kaikki tekijät, elämäkokemukset ja tapahtumat ovat tähän vaikuttaneet?

Toivon voivani analysoida haastattelujen pohjalta jonkinlaista muuttumista tai matkaa, jonka haastateltavat ovat mahdollisesti käyneet läpi siinä mielessä, että heidän juurensa ovat tasa-arvokäsityksiltään toisenlaisessa kulttuurissa kuin se, missä he ovat kasvaneet.

En ole tähän mennessä löytänyt muuta tutkimusta juuri tästä aiheesta. Toivon voivani antaa tälle vähän tutkitulle ryhmälle mahdollisuuden kertoa itsestään ja käsityksistään tämän tutkimuksen myötä.

Käsittelen ja säilytän aineistoa siten, että haastateltavien identiteetti pysyy salassa. Lopullisesta tutkimuksesta heitä ei voi tunnistaa.

Kiitos jo etukäteen kaikille haastateltavilleni!

Liite 2**ETSITÄÄN HAASTATELTAVAA TUTKIMUSTA VARTEN**

Teen pro gradu - opinnäytetyöni valtiotieteen maisterin tutkintoa varten haastattelemalla viittä maahanmuuttajataustaista Suomessa varttunutta miestä ja analysoimalla näitä haastatteluja. Haastattelujen tarkoituksena on kartoittaa haastateltavien elämäntarinaa ja identiteettiä. Kyselen myös haastateltavien ajatuksia siitä, kuinka heidän käsityksensä sukupuolten tasa-arvosta ja sukupuolirooleista ovat muodostuneet. Mitkä kaikki tekijät, elämäkokemukset ja tapahtumat ovat tähän vaikuttaneet?

En ole tähän mennessä löytänyt muuta tutkimusta juuri tästä aiheesta. Toivon voivani antaa tälle vähän tutkitulle ryhmälle mahdollisuuden kertoa itsestään ja käsityksistään tämän tutkimuksen myötä.

Käsittelen ja säilytän aineistoa siten, että haastateltavien identiteetti pysyy salassa. Lopullisesta tutkimuksesta heitä ei voi tunnistaa.

Etsin haastateltavaa, joka on

- **Täysi-ikäinen mies**
- **Jonka molemmat vanhemmat ovat maahanmuuttajia**
- **Ja joka on joko syntynyt Suomessa tai muuttanut Suomeen ennen koulun alkamista**

Ota minuun yhteyttä joko sähköpostilla tai puhelimitse.

Kiitos jo etukäteen kaikille haastateltavilleni!

Maija Sallas

Turun yliopisto, pääaine sosiaalityö

hmksal@utu.fi

0405412645

Liite 3**SUOSTUMUS HAASTATTELUN KÄYTTÄMISEEN TUTKIMUSAINEISTONA**

Annan luvan käyttää äänitettyä haastatteluani tutkimusaineistona Maija Sallaksen pro-gradu – opinnäytteessä Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan sosiaalityön oppiaineessa. Mikäli haastattelua halutaan käyttää muussa yhteydessä, on siihen pyydettävä uusi lupa.

Turussa

Liite 4

TIETOJA HAASTATTELUN POHJAKSI:

- Nimi
- Ikä
- Asuinpaikka
- Syntymämaa, jos ei ole Suomi, niin minkä ikäisenä saavuit Suomeen?
- Vanhempien alkuperäinen kotimaa?
- Mitä kieliä osaat ja käytät? Missä mitäkin kieltä?
- Asutko yksin vai muiden kanssa?
- Koulutus? Peruskoulutus?
- Käytkö usein vanhempiesi syntymämaassa (/maissa)?